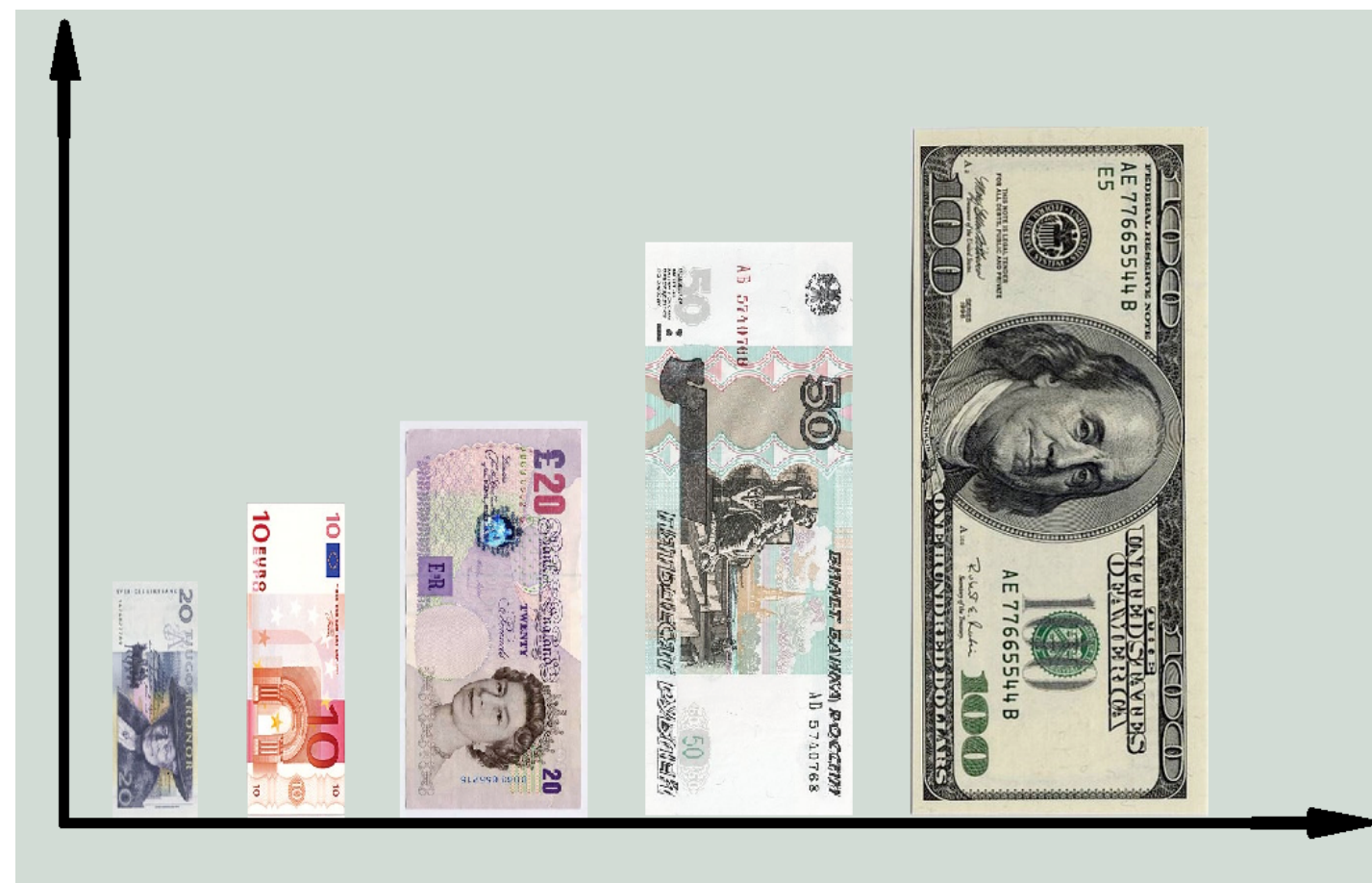

PETER NORDLUND, JANNE ÅKERSTRÖM

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

Peter Nordlund, Janne Åkerström

Försvarsutgifter i budgetkrisens spår

– en försvarsekonomisk omvärldsanalys

Titel	Försvarsutgifter i budgetkrisens spår
Title	Military expenditures in the context of the budget crisis
Rapportnr/Report no	FOI-R--3508- -SE
Sidor/Pages	101 p
Månad/Month	Oktober
Utgivningsår/Year	2012
ISSN	ISSN 1650-1942
Kund/Customer	Försvarsmakten / Swedish Armed Forces
Projektnr/Project no	E13002
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell-Jacobsson
FOI, Totalförsvarets Forskningsinstitut	FOI, Swedish Defence Research Agency
Avdelningen för Försvarsanalys	Department of Defence Analysis
164 90 Stockholm	SE-164 90 Stockholm

Förord

SMI Ekonomi är en del av det stöd FOI lämnar till Högkvarteret/Ledningsstaben inom arbetet med militärstrategisk inriktning. Verksamheten inom SMI Ekonomi består av att ta fram metoder och modeller för ekonomiska beräkningar i anslutning till perspektivplaneringen, utföra ekonomiska beräkningar, bidra till framtagande av underlag, identifiera effektiviseringsmöjligheter inom försvaret samt göra ekonomiska analyser av betydelse för försvarets långsiktiga planering.

I arbetet med militärstrategisk inriktning görs bl.a. omvärldsanalyser. En av dessa omvärldsanalyser har handlat om internationell försvarsekonomisk utveckling. Denna rapport är det underlag SMI Ekonomi tagit fram för denna omvärldsanalys.

SMI Ekonomi vill tacka kollegorna Kristofer Hallgren, Heidi Askenlöv och Karolina Gasinska som bidragit med texter till rapporten. Kristofer har skrivit avsnitten om Tyskland och Frankrike under rubriken Politisk debatt. Heidi avsnittet om Finland och Karolina avsnittet om Polen under samma rubrik.

Även kollegan Bengt-Göran Bergstrand har lämnat statistik, information och uppgifter till studien. Frank Steder på vår systerorganisation Forsvarets Forskningsinstitut i Norge har granskat, kommenterat och lämnat textförslag till avsnitten om Norge.

Kollegorna Gabriella Nilsson, Jörgen Lindström, Åke Wiss och Niklas Granholm har bidragit med synpunkter på rapporten.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte	5
1.2	Översiktlig beskrivning av metod.....	5
1.3	Bakgrund - läget 2009 och 2012	7
1.4	Läsanvisning.....	8
2	Sammanfattning och slutsatser	10
2.1	Slutsatser avseende försvarsutgifter	10
2.2	Sammanfattning - inflytelsefaktorer för framtida försvarsutgifter.....	12
3	Ländervis beskrivning	14
4	Metod	22
5	Försvarsutgifter	24
6	Ekonomiska förutsättningar	32
6.1	Bruttonationalprodukter (BNP)	32
6.2	Statsfinanser.....	38
6.3	Demografi och arbetsmarknad	41
7	Politisk debatt och försvarsinriktning	46
8	Utgiftsprognoser	55
8.1	Sverige	55
8.2	Norge	56
8.3	Danmark	57
8.4	Finland	58
8.5	Polen	59
8.6	Storbritannien	60
8.7	Frankrike.....	61
8.8	Tyskland	62
8.9	USA	63
8.10	Ryssland.....	64
9	Slutsatser	66
10	Litteraturförteckning	73
	Sammanfattning	80
	Summary	81
11	Bilaga 1: Tabeller	82
12	Bilaga 2: Demografiska figurer	92

1 Inledning

1.1 Syfte

Omvärldsanalys är en viktig del av Försvarsmaktens långsiktiga planering. En god bild av tänkbara framtida hot och konflikter som kan tänkas beröra Sverige utgör viktiga påverkansfaktorer för det svenska försvarets framtida inriktning och utveckling.

Den säkerhetspolitiska omvärldsanalysen utgör sålunda en viktig del men kan behöva kompletteras med och även påverkas av omvärldsanalyser av andra faktorer, däribland ekonomiska. Olika ekonomiska intressen hos olika stater har ofta t.o.m. varit en vanlig orsak till konflikter. I denna studie har vi valt att studera den ekonomiska utveckling som kan påverka olika nationers vilja och förmåga att finansiera sitt försvar, och inte potentiella ekonomiska konfliktorsaker.

Denna rapport är skriven i syfte att ge en jämförande bild av det ekonomiska, med fokus på det försvarsekonomiska, läget i Sverige och nio andra stater vars försvarssatsningar kan anses vara relevanta för Sverige. I rapporten visas den historiska utvecklingen av försvarsutgifterna och andra ekonomiska variabler som påverkar försvarsutgifterna. En bedömning görs även av framtida utveckling av försvarsutgifterna utifrån den ekonomiska situationen och den förväntade ekonomiska utvecklingen i varje land.

Syftet är att ge en kompletterande ekonomisk bild av omvärldsläget som kan vävas in i den övergripande omvärldsanalysen.

En liknande studie gjordes av FOI år 2009 (Nordlund, Åkerström, & Lusua, 2009) efter den finanskris som inträffade år 2008. Under de senaste 3-4 åren har emellertid mycket inträffat som har motiverat en uppdatering av vissa delar av den tidigare studien.

1.2 Översiktlig beskrivning av metod

En nations försvarsutgifter påverkas av ett antal faktorer såsom nationell och internationell hotbild, medlemskap i allianser och annat internationellt försvarssamarbete och politisk vilja och inriktning. Därtill kommer ett antal ekonomiska faktorer såsom ekonomisk standard och utveckling, statsutgifternas nivå och utveckling samt konkurrensen om offentliga medel från andra samhällssektorer.

Metoden vi använt för studien kan liknas med en regressionsanalys där försvarsutgifternas framtida utveckling är den beroende variabeln och ett antal ekonomiska påverkansfaktorer är de oberoende variablerna. Vi genomför emellertid denna analys genom resonemang och inte genom att beräkna matematiska värden på dessa beroendeförhållanden.

Denna analys ska sedan bidra och adderas till den säkerhetspolitiska analysen för att en helhetsbedömning ska kunna göras. Den säkerhetspolitiska analysen görs inom andra delar av analysarbetet i Försvarsmaktens långsiktiga planering.

De ekonomiska variabler vi studerat är:

Försvarsutgifterna; underlag till en bedömning av de framtida försvarsutgifterna är huvudsyftet med denna studie. För att kunna göra detta har dels historisk utveckling av försvarsutgifterna och dels framtida försvarsplaner studerats. Bedömningen av de framtida försvarsutgifterna baseras också på ett antal ekonomiska och statsfinansiella variabler enligt nedanstående.

Ekonomisk standard och utveckling; tidigare studier pekar på att försvarsutgifterna påverkas av och samvarierar med ett lands ekonomiska standard och utveckling. I takt med att den ekonomiska standarden höjs ökar också försvarsutgifterna. Trots samvariationen ökar dock försvarsutgifterna i allmänhet inte lika snabbt som den ekonomiska utvecklingen. Enligt den ekonomiska begreppsapparaten är försvar därför en ”normal

vara” (konsumtionen ökar med bättre levnadsstandard) men inte en ”lyxvara” (konsumtionen ökar snabbare än den ekonomiska utvecklingen vid en ökad levnadsstandard) och inte en ”inferior vara” (konsumtionen minskar med bättre levnadsstandard). Den ekonomiska standarden och utvecklingen mäts i studien av nivån på och utvecklingen av bruttonationalprodukten, BNP.

Statsfinanserna – nivå och utveckling; tillståndet i och utvecklingen av de publika finanserna påverkar viljan och möjligheterna till att finansiera försvarsutgifterna. Försvaret tillhör enligt klassisk ekonomi en av de tjänster som bäst lämpar sig för statlig finansiering. Försvaret tillhör, som s.k. kollektiv vara, en av de tjänster som bäst lämpar sig för statlig finansiering. Statsfinanserna mäts i studien genom nivån på och utveckling av statsskuld och budgetbalans (budgetöver-/underskott).

Nivån på skatterna (skattenivå); den totala skattenivån i landet påverkar dels statsfinanserna och dels möjligheten att genom skattehöjningar finansiera ökade försvarsutgifter. Nivån på skatterna mäts som totalt skattenivå i relation (%) till bruttonationalproduktionen, BNP.

Demografi och arbetsmarknad; den demografiska situationen och arbetsmarknadsläget i nationen är en av de viktigaste faktorerna som påverkar konkurrensen om de offentliga finanserna. Ju större konkurrens från andra samhällssektorer desto sämre förutsättningar för ökade försvarsutgifter. En åldrande befolkning är en av de faktorer som kan bidra till en ökad konkurrens om statens pengar. I studien används invånarantal, befolkningens åldersstruktur, nuläge och utveckling, och födelseatalen som måttstockar på de demografiska faktorerna.

En arbetsmarknad med hög arbetslöshet utgör en påfrestning på de offentliga finanserna och ökar därför konkurrensen om de offentliga medlen. I studien har tillståndet på arbetsmarknaden mätts som andelen arbetslösa (%) av arbetskraften.

Politisk debatt; under denna rubrik redovisar vi synen på försvarsutgifterna i olika tänkbara framtida regeringsalternativ. Om synen avviker kraftigt kan ett valresultat kraftigt påverka försvarsutgifterna. Om det råder en stor politisk enighet betyder ett valresultat mindre för försvarsutgifterna.

En värdering görs av samtliga ovan redovisade variabler för att kunna göra en förutsägelse om de framtida försvarsutgifterna. Bedömningen redovisas som en värdering från ++ till – där ++ innebär kraftigt ökade försvarsutgifter, + något ökade försvarsutgifter, 0 konstanta försvarsutgifter, – något sänkta försvarsutgifter, – – kraftigt sänkta försvarsutgifter.

Ekonomiska värden redovisade som belopp redovisas ofta dels i löpande priser utan korrigering för inflation och dels i fasta priser med korrigering av inflation. Inflationskorrigeringen görs med nationens konsumentprisindex (KPI) då alla länder redovisar ett sådant index. För omräkning av försvarsutgifterna till ett fast prisläge kan man dock ifrågasätta KPI då försvarets förbrukning kraftigt avviker från den privata konsumtionen. Studier, svenska såväl som internationella¹, pekar på en högre kostnadsutveckling för försvar än för privata konsumenter. Det finns dock inga standardiserade sätt att med beaktande av försvarets specifika pris- och kostnadsutveckling göra olika länders försvarsutgifter jämförbara varför vi liksom andra studier använder oss av KPI.

Beloppen är dessutom omräknade till en gemensam valuta, amerikanska dollar (USD), med hjälp av officiella växelkurser. För att ta hänsyn till att de officiella växelkurserna inte helt speglar skillnaderna i köpkraft mellan olika länder har även köpkraftsjusterade växelkurser använts. Detta har gjorts genom s.k. köpkraftspariteter (PPP, Purchasing Power Parities).

¹ Se bl.a. (Nordlund, Åkerström, & Öström, Kostnadsutveckling för Krigsmateriel, 2011)

Förutom Sverige har nio andra stater valts ut som jämförelseobjekt i denna undersökning. Urvalet är baserat på den relativa vikten som dessa stater bedöms ha för Sveriges försvarskontext. Detta leder till att geografiska och politiska kriterier använts för att ta fram urvalet. De kriterier som använts är geografisk närhet (grannländer samt större stater i anslutning till Östersjön) och politisk tyngd (de viktigare aktörerna i de politiska sammanslutningar som Sverige är en del av). Utifrån dessa kriterier har följande nationer valts ut:

- Norge (grannland)
- Finland (grannland och Östersjönation)
- Danmark (grannland och Östersjönation)
- Polen (Östersjönation)
- Tyskland (En av EU:s tre största stater samt Östersjönation)
- Storbritannien (En av EU:s tre största stater samt medlem av FN:s säkerhetsråd)
- Frankrike (En av EU:s tre största stater samt medlem av FN:s säkerhetsråd)
- Ryssland (Östersjönation samt medlem av FN:s säkerhetsråd)
- USA (Medlem av FN:s säkerhetsråd)

För överblickbarhet har studien begränsats till tio nationer, vilket förklarar varför vissa stater som fyller använda kriterier inte tagits med i undersökningen.

1.3 Bakgrund - läget 2009 och 2012

Studien år 2009

FOI gjorde en liknande studie sommaren/hösten 2009 och den här rapporterade studien kan delvis ses som en uppdatering av denna studie. Det finns en klar koppling mellan den ekonomiska situationen 2009 och 2012 men också skillnader.

Hösten 2009 präglades av en återhämtning efter finanskrisen 2008. Under 2008 hamnade bank- och finanssektorn i problem vilket kulminerade med att den amerikanska storbanken Lehman Brothers gick i konkurs.

Trots de stora problemen i bank- och finanssektorn landade den ekonomiska krisen ändå förhållandevis mjukt, inte minst genom statliga stödåtgärder till bank- och finanssektor. Dessa stödåtgärder kostade dock skattebetalarna stora pengar och bidrog till kraftigt försämrade statsfinanser i många länder med växande budgetunderskott.

I den osäkerhetssituation som rådde 2008 sökte sig placerarna, som brukligt är vid ekonomisk oro, till de stora valutorna, amerikanska dollar (USD) och Euro (EUR) som stärktes på bekostnad av de mindre valutorna, däribland den svenska kronan (SEK).

Vissa stater hamnade också i akuta ekonomiska problem, såsom baltstaterna som genomgick ekonomiska stålbad med kraftiga lönesänkningar utan att få större internationellt stöd med "nödlån". De genomförde också stora neddragningar av de offentliga utgifterna däribland försvarsutgifterna (Perlo-Freeman & Vatne, 2012). Försvarsutgifterna minskade mellan 2008-2011 i Lettland med ca 50%, Litauen ca 40% och Estland ca 30%.

I detta läge uppvisade de studerade länderna i allmänhet planer på oförändrade eller ökande försvarsutgifter. Vi kunde dock i vår analys konstatera att tecken började skönjas på att de ekonomiska svårigheterna och de ökande budgetunderskotten skulle göra det

svårt att realisera dessa planer varför vi, i vissa fall, justerade ned de framtida försvarsutgifterna i vår bedömning.

Vi kunde observera att Ryssland och Kina ökade försvarsutgifterna och inte upplevde samma problem med försämrad ekonomisk utveckling och växande budgetunderskott. Tvärtom så bidrog Kina till finansieringen av det amerikanska budgetunderskottet genom köp av amerikanska statspapper.

Nuläge

Hösten 2012 ser vi ett ”skarpare läge” och en djupare kris i framför allt Euro-zonen och USA. Vi har de senaste åren expanderat från de finansiella institutionernas kris till nationernas kris.

Många länder kämpar med ökande statliga budgetunderskott och därigenom ökade statskulder. I Europa har s.k. nödlån beviljats till länder inom Euro-zonen, främst Grekland men även Irland och Portugal. Flera länder bedöms också kunna behöva nödlån, däribland Spanien. Även Italien har stora ekonomiska problem.

Genom nödlånen till Grekland kan man något förenklat säga att den Europeiska centralbanken (ECB) övertagit den grekiska statsskulden.

Krisen inom Euro-zonen skapar stora smittorisker till de större mer tongivande Euro-länderna såsom Frankrike och Tyskland som genom sin storlek blir yttersta garanten för det ekonomiska tillståndet för länder inom Euro-zonen.

Samarbetet inom Euro-zonen riskerar att gnissla genom att vissa länder tvingas garantera andra länders besvärliga ekonomiska läge som i vissa fall dessutom orsakats av ett mindre ansvarsfullt ekonomiskt agerande. Inte minst de länder som har rätt ut sina problem utan större internationell hjälp känner sig orättvist behandlade, liksom medborgarna i de stater som nu riskerar att få bära bördan av andra länders skuldsättning.

Situationen i Europa har föranlett ratinginstituten att sänka sina kreditbetyg för många länder vilket i sin tur riskerar att fördyra de lån dessa länder behöver ta för att täcka budgetunderskotten vilket kan bidra till ytterligare ökade underskott.

Sverige framstår i detta sammanhang som en nation med hygglig ekonomisk utveckling och goda statsfinanser men är genom det stora beroendet av utrikeshandel också känsligt för ”smitto-effekter” från länder med svag ekonomisk utveckling och därmed risk för minskad efterfrågan på svenska produkter. Våra viktigaste handelspartners är Tyskland följt av Norge och därefter våra övriga nordiska grannländer samt USA och Storbritannien (SCB, 2012) vilka fortfarande är förhållandevis stabila marknader.

Till skillnad från år 2008 har den svenska kronan stärkts även i förhållande till de stora valutorna USD och EUR. En högre kronkurs försämrar dock det svenska internationella konkurrensläget genom att svenska varor blir dyrare så även här finns risker för ”smitto-effekter”.

I detta läge finns tydliga tendenser till sänkta försvarsutgifter i många länder. Det är rimligt att anta att försvarsutgifterna inte sänks som en avkastning av en förbättrad omvärldssituation och minskade hot (som en s.k. fredsdividend) utan i princip endast av statsfinansiella skäl.

Ryssland och Kina fortsätter däremot att öka försvarsutgifterna.

1.4 Läsanvisning

Rapporten är, efter denna inledning, upplagd i två delar med dels en sammanfattningsdel som innehåller sammanfattande observationer och slutsatser och dels en statistik- och faktadel där sifferunderlag, beräkningar och fakta redovisas. Därtill kommer bilagor som mer detaljerat redovisar det siffermaterial som använts i studien.

I sammanfattningsdelen redovisar vi dels slutsatser av den historiska och bedömda framtida utvecklingen, inte minst för de svenska försvarsutgifterna och dels en samlad bedömning i tabellform av inflytelsefaktorerna för försvarsutgifternas utveckling samt en bedömning av de framtida försvarsutgifternas utveckling för alla studerade länder.

Därefter följer en ländervis beskrivning där en översiktlig härledning av bedömningen av de framtida försvarsutgifterna redovisas land för land.

I statistik- och faktadelen redovisas detaljerad statistik och fakta per inflytelsefaktor. Här härleds bedömningen av försvarsutgifterna mer detaljerat med tvärnationella redovisningar av inflytelsefaktorerna. Redovisningen har vi försökt att lägga upp redovisningen enligt följande. Först presenterar vi data över de försvarsutgifter som de undersökta staterna har, dels då det är rapportens primära fokus och dels för att ge läsaren en förståelse för styrkeförhållanden och utgiftsstorlek. Sedan visar vi den allmänna ekonomiska utvecklingen, för att ge läsaren en förståelse för de ekonomiska möjligheter de undersökta staterna har att förändra sina försvarsanslag. Sedan visar vi på arbetsmarknadsfaktorer och politisk debatt i de undersökta staterna, för att ge läsaren en förståelse för de undersökta staternas politiska möjlighet att förändra sina försvarsanslag. Slutligen visar vi de prognoser på framtida utgifter som vi funnit hos de undersökta staterna, i förhoppningen att läsaren skall få en inblick i den troliga framtida utvecklingen.

Sist i rapporten återfinns två bilagor, en innehållande tabeller och en innehållande demografiska diagram. Bilagorna är avsedda för den läsare som vill detaljstudera någon av de variabler som vi använder och diskuterar i rapporten.

2 Sammanfattning och slutsatser

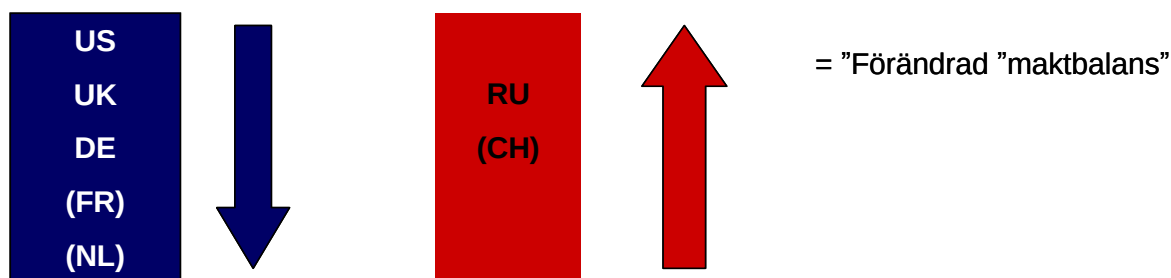
2.1 Slutsatser avseende försvarsutgifter

De svenska försvarsutgifternas utveckling, under den studerade perioden, sticker ut i en internationell jämförelse. Bland studerade länder har Sverige haft den klart lägsta utvecklingen av försvarsutgifterna sedan år 2000 och BNP-andelen har gått från en topposition bland de studerade mindre länderna till en sista-position. De mindre länderna har dessutom generellt i sin tur betydligt lägre försvarsutgifter än de större studerade länderna både i absoluttal och som andelar av BNP.

I nuläget ser vi tydliga tendenser till att de stora problemen i statsfinanserna i många länder med både stor statsskuld och kraftiga budgetunderskott föranleder dessa länder att sänka försvarsutgifterna.

Om vi skulle studera tendensen i försvarsutgifterna i en väst- och en öst-sida där ”västsidan” består av många av de länder Sverige har en intressegemenskap med och östsidan består av länder som åtminstone periodvis betraktats som hot så framträder följande bild av utveckling av försvarsutgifterna.

Figur. Maktbalans – ”väst” och ”öst”

Utifrån föreliggande studie kan vi konstatera att många länder med intressegemenskap med Sverige sänker sina försvarsutgifter såsom USA, Storbritannien, Tyskland och möjligen Frankrike. Några länder som, inte ingår i studien, men som ändå kan konstateras sänka sina försvarsutgifter är Nederländerna, baltstaterna och många länder i Centraleuropa (RAND, 2012), (Perlo-Freeman & Vatne, 2012).

De flesta länder med intressegemenskap med USA har på ett eller annat sätt kunnat känna en trygghet i USA:s militära dominans och USA:s dominerande höga försvarsutgifter. En väsentlig fråga inom den säkerhetspolitiska analysen blir därför hur USA:s prioriteringar ser ut inom en minskad amerikansk försvarsbudget. Asien och Stillahavsområdet ges ökad prioritet i den säkerhetspolitiska strategi som det amerikanska försvarsdepartementet publicerade i början av 2012 (US Departement of Defense, 2012). De ändrade amerikanska prioriteringar kan innebära att Europa blir mer beroende av egen försvarsförmåga.

Vad som förvärrar effekterna av neddragningarna på ”västsidan” och inom NATO är att neddragningar sker utan större koordination vilket gör att vissa förmågor kan drabbas hårdare än vid en mer planerad och koordinerad avvägning av olika förmågor (RAND, 2012), (Eide, 2012). Tendenser till en likartad utveckling konstateras också av en FOI-studie som konstaterar att stater börjar agera alltmer uni- och bilateralt snarare än multilateralt i säkerhetspolitiska frågor (FOI, 2012).

Ryssland däremot ökar sin försvarsbudget. Detsamma gör Kina, som inte studerats i föreliggande studie, men ändå kan konstateras öka sina försvarsutgifter (RAND, 2012), (Hoyos & Hille, 2012). Kinas ökade militära styrka är också en av förklaringarna till de amerikanska prioriteringarna av Asien och Stillahavsområdet.

”Västsidan” tappar sålunda i nuläget terräng till ”östsidan” vad försvarsutgifter belangar och vi kan skåda en tendens till en förändrad maktbalans.

I utgångsläget dominerar dock ”västsidan”, genom USA:s försvarsutgifter, så en avgörande maktförskjutning kommer sannolikt att ta lång tid. ”Östsidan” är inte heller en helhet med ett etablerat försvarssamarbete utan Ryssland och Kina kan ses som separata enheter, med ibland motstridiga intressen. Vi kan emellertid konstatera trenden i en förändrad balans i försvarsutgifterna mellan de båda sidorna.

Vilka slutsatser kan dras av vad denna situation betyder för de svenska försvarsutgifterna?

Försvarsutgifterna ska avvägas och prioriteras i en samlad bedömning av statsutgifterna där många andra användningsområden gör anspråk på de offentliga medlen. Detta skall ske under ett ansvarsfullt hushållande med skattepengarna. I annat fall riskerar man hamna i de problem många länder nu står inför. Denna svåra avvägning är inte vår sak att göra utan de demokratiskt valda politikernas sak. Vår uppgift är att lämna information och göra analyser som ger beslutsfattarna en god bild av försvarets situation när denna avvägning görs.

Sveriges försvarsutgifter bedöms i stort bli oförändrade. Det kan emellertid vara lockande att konstatera att många andra länder sänker försvarsutgifterna och se detta som skäl till att själv sänka försvarsutgifterna eller åtminstone inte öka dem. Ett sådant ”följa John-beteende” skulle dock snarare förvärra situationen. De länder som sänker sina försvarsutgifter är länder som Sverige har en intresse- och värderingsgemenskap med och Sverige skulle snarare behöva kompensera för deras neddragningar än att följa med. Sveriges bundsförvanters minskade försvarssatsningar bidrar snarare till en försämrad hotbild som skulle motivera ökade försvarsutgifter än tvärtom.

Vi kan också se att de länder som tillsammans med Sverige omfattas av Lissabonfördraget och dess solidaritetsklausul sänker sina försvarsutgifter vilket kan innebära att deras möjligheter att bistå Sverige i en akut situation minskar. Sverige blir mer utlämnat till och beroende av egen militär styrka och det svenska försvaret skulle snarare behöva kompensera för sänkta försvarsutgifter i andra länder.

Ett tänkbart scenario är att ett antal utvecklingstendenser inträffar samtidigt som skaffar ett förstärkande, ”multiplikativt” tryck på de svenska försvarsutgifterna vilket illustreras av nedanstående figur och följande resonemang:

Ett antal för den europeiska säkerheten negativa beslut av USA i form av sänkta försvarsutgifter och ökad prioritering av Asien/Stilla Havet på möjlig bekostnad av Europa innebär att Europa blir mer beroende av den egna försvarsförmågan. Samtidigt sänker emellertid Europa sina försvarsutgifter varvid den europeiska säkerheten ytterligare försvagas.

De sänkta försvarsutgifterna i Europa innebär att möjligheterna att leva upp till åtaganden i Lissabonfördraget minskar varvid de europeiska länderna däribland Sverige blir mer utelämnade till sig själva och beroende av egen försvarsförmåga.

Ett scenario med en sådan händelseföljd skulle vid ett i övrigt oförändrat säkerhetspolitiskt läge skapa ett behov av ökad egen svensk försvarsförmåga och därmed ett tryck på att öka försvarsutgifterna.

Från detta scenario till en fundering kring skillnaden i BNP-andelar mellan Sverige och övriga nordiska länder. De svenska försvarsutgifternas andel av BNP var år 2010 1,3 % (det sista året i det internationella underlaget för studien) men sjönk år 2011 till knappt 1,2 %. Mindre länder i studien såsom de övriga nordiska länderna låg år 2010 på 1,3–1,4 % men har sannolikt också tappat ca en tiondel under år 2011. Skillnaden mellan Sverige och de nordiska grannländerna ligger sålunda på mellan 0,1 – 0,2 % av BNP till Sveriges nackdel. Detta skall jämföras med år 2000 då Sverige hade den högsta BNP-andelen bland de nordiska länderna. En skillnad på 0,1 % motsvarar ca 3,5 miljarder kronor i årliga svenska försvarsutgifter.

Skillnaden i BNP-andelar jämfört med de nordiska länderna kan enligt ovanstående resonemang sålunda värderas till minst 3,5 miljarder kr. I Försvarsmaktens underlag från april i år (Försvarsmakten, 2012) görs bedömningen att insatsorganisation 2014 (IO 2014) är underfinansierad i ett perspektiv fram till år 2019 med minst 3,2 miljarder kr i årliga anslag (1,2 miljarder kr inom förbandsverksamheten samt 2 miljarder kr inom materielförsörjningen). Siffran ligger nära den skillnad som BNP-andelarna jämfört med andra nordiska länder pekar på. En lek med siffror? Ja, men ändå med ett visst mått av allvar.

Som en konsekvens av det allt kärvare statsfinansiella läget blir trycket på effektiviseringar och kostnadsminskningar stort, inte minst i Europa. Detta bidrar till ett ökat intresse för olika typer av internationella samarbeten. Begrepp som ”Smart Defence”, ”Pooling & Sharing”, ”Outsourcing” börjar uttalas alltmer frekvent och t.o.m. samarbete inom och specialisering av militära förmågor diskuteras. Den ekonomiska situationen kan bli en motor i processen att gå från retorik till praktik.

2.2 Sammanfattning - inflytelsefaktorer för framtida försvarsutgifter

I nedanstående tabell sammanfattas de olika faktorernas påverkan på framtida försvarsutgifterna och i den sista kolumnen görs en samlad bedömning av försvarsutgifternas utveckling.

I tabellen skall ++ förstås som bedömd stark positiv utveckling, + som positiv, 0 som ett behållande av dagsläget, - som negativ bedömning och -- som starkt negativ.

Bedömningen inom ”politisk polarisering” ska ses som en värdering av sannolikheten för ett regeringsskifte tillsammans med vilken effekt ett sådant regeringsskifte skulle kunna ha för försvarsutgifterna.

	Ekonomisk utveckling	Statsfinanser	Demografi	Arbetsmarknad	Politisk polarisering	Försvarsutgifter (planer)	Bedömning av försvarsutgifter
Danmark	-	-	0	0	0	0	0
Finland	-	-	-	-	0	-	-
Frankrike	-	--	+	-	0	-	-
Norge	0	+	+	++	+	0	+
Polen	++	-	-	-	0	+	+
Ryssland	++	+	-	0	0	++	++
Storbritannien	-	-	0	0	0	-	-
Sverige	+	+	0	-	0	0	0
Tyskland	-	-	--	0	0	-	--
USA	+	-	+	-	+	-	-

Den samlade bedömningen pekar sålunda på att de stora länderna inom NATO och/eller EU såsom USA, Storbritannien, Tyskland och Frankrike, kommer att sänka sina försvarsutgifter i reala inflationsjusterade termer. Till detta bidrar framför allt de försämrade statsfinanserna med stora statsskulder och höga budgetunderskott. I vissa fall bidrar även en bekymmersam demografisk situation till på sikt ännu större tryck på de publika finanserna.

Ett land som däremot ökat och förväntas öka sina försvarsutgifter är Ryssland. Den politiska viljan i regeringskretsar, den snabba ekonomiska utvecklingen och de förhållandevis goda statsfinanserna verkar i positiv riktning för försvarsutgifterna. Orosmolnen finns inom den demografiska utvecklingen och det stora beroendet av exportintäkter från råvaror inkl. olja och gas.

Bland de mindre länderna i studien, såsom de nordiska länderna, är bilden mer splittrad. Sverige bedöms i stort ha oförändrade försvarsutgifter i reala, inflationsjusterade termer. Finland och möjligen Danmark väntas minska försvarsutgifterna inte minst för att sanera statsfinanserna. Norge bedöms ha gott utrymme för ökade försvarsutgifter genom en gynnsam ekonomisk utveckling och goda statsfinanser även om det inte finns några konkreta planer på stora öknings av försvarsbudgeten.

Polen bedöms fortsatt öka sina försvarsutgifter inte minst beroende på den lagstadgade kopplingen mellan BNP och försvarsutgifterna.

Den bedömning som kommer till uttryck i tabellen kommenteras och presenteras i det följande avsnittet som ländervisa observationer (tabellens rader) och i de påföljande avsnitten i statistik- och faktadelen per inflytelsefaktor (tabellens kolumner).

Sist i rapporten, i kapitlet Slutsatser, går vi igenom hur varje undersökt variabel påverkar varje undersökt stat och hur detta troligen påverkar framtida försvarsutgifter.

3 Ländervis beskrivning

Sverige

Inriktningspropositionen från år 2009 innebar starten på en reformering av det svenska försvaret. Inriktningen blev ett tillgängligt insatsförsvaret som både kunde användas nationellt och internationellt. ”Både och” och ”här och nu” blev politiska mantran för att beskriva det dubbla nyttjandet och den eftersträlvade höga tillgängligheten.

Lissabonfördraget med dess solidaritetsklausul och den svenska, om än ensidiga, solidaritetsförklaringen innebär starka kopplingar mellan den svenska och den europeiska samt nordiska försvars- och säkerhetspolitiken.

De svenska försvarsutgifterna låg år 2010 på en nivå strax under 42 Mdr. SEK² vilket år 2010 motsvarade en BNP-andel på 1,3 %. Utfallet år 2011 hamnade lägre och på drygt 40 Mdr. SEK (motsvarande en BNP-andel på knappt 1,2 %). En mindre anslagshöjning har aviserats i budgetpropositionen för år 2013 som en konsekvens av beslutet att anskaffa JAS E/F-version.

Sverige är ett av de länder inom Europa och Nato-sfären (inkl. partners) som kraftigast minskat sina försvarsutgifter, procentuellt, sedan millennieskiftet. Fram till finanskrisen 2008 var det i stort sett endast länder som tidigare var involverade i olika konflikter som hade haft kraftigare sänkningar av försvarsutgifterna. Å andra sidan var Sverige senare i sin budgetanpassning, till den nya hotbilden, efter murens fall än många andra länder (FOI, 2009). Sverige har däremot som nämnts tagit ut denna fredsdividend i högre utsträckning än de flesta andra länder efter millennieskiftet. Efter 2008 och 2009 som delvis genom planerat anslagssparande uppvisade låga försvarsutgifter skedde viss återhämtning år 2010 medan utfallet (i motsats till budgeten) för 2011 åter innebar en minskning av försvarsutgifterna. De låga utgifterna år 2008 och framför allt 2009 berodde bl.a. på förhållandevis låga verksamhetsvolymerna i avvaktan på en ny försvarsinriktning och brytningstiden mellan allmän värnplikt och frivillig rekrytering. Trots de senaste årens stabilisering av försvarsanslagen kan ändå en successiv köpkraftsförsvagning inträffa genom att kostnadsutvecklingen i försvaret kan väntas vara högre än priskompensationen genom försvarsprisindex, FPI (Öström, Wiklund, & Nordlund, 2009).

Sverige har en förhållandevis stark ekonomi med jämförelsevis hög ekonomisk utveckling jämfört med andra länder med liknande levnadsstandard. De svenska statsfinanserna är också relativt starka även om de senaste årens kriser gjort att vi gått från budgetöverskott till budgetunderskott. Statsskulden är i internationell jämförelse låg. De starka offentliga finanserna är dock i mångt och mycket resultatet av att Sverige har en av världens högsta skattenivåer (OECD, 2012). Detta försvårar möjligheten att skatta sig till bättre offentliga finanser. Å andra sidan är den svenska befolkningen välvilligt inställd till skattefinansiering av kollektiva åtaganden.

Sverige upplever inga omedelbara hot som skulle kunna driva försvarsutgifterna vilket gör att försvaret troligen inte kommer att prioriteras vid hårdnande konkurrens om de offentliga medlen.

Det finns en relativt stor politisk enighet om försvaret i Sverige. Skillnaderna mellan olika tänkbara regeringsalternativ kan i stort beskrivas som nyansskillnader även om vissa mindre partier inom blocken kan ha avvikande meningar. I den politiska debatten framkommer emellertid allt oftare inlägg som visar en ökad förståelse för behoven av ökade försvarsanslag utöver de aviserade JAS-förstärkningarna.

Sverige och Norden följer det europeiska mönstret relativt väl med relativt låga födelsetal i kombination en åldrande befolkning. Norden uppvisar dock en något bättre situation än

² I SIPRI:s siffror för försvarsutgifter ingår Försvarsmaktens anslag plus några ytterligare utgiftsposter såsom anslagsfinansierade delar av FOI, TRM, FMV, FXM (Förvarsexportmyndigheten) samt officersutbildning.

stora delar av Europa. En sådan utveckling skapar på sikt en mindre gynnsam proportion mellan yrkesverksam resp. pensionerad befolkning. En sådan demografisk utveckling innebär också ansträngningar för de offentliga finanserna vilket i sin tur kan påverka försvarsanslagen negativt.

Den sammantagna bedömningen pekar på oförändrade försvarsutgifter dock med risk för en successiv urgröpning av köpkraften genom en otillräcklig pris- och lönekomensation. Vissa signaler i den politiska debatten lämnar dock öppningar för ökade försvarsanslag oräknat den aviserade förstärkningen i samband beslutet om anskaffning av JAS E/F.

Norge

”Hemma först”, eller ”Hjemme først” (Barth Eide, 2012) är det aktuella politiska mantrat för den norska försvarsinriktningen där norska intressen i Arktis har en hög prioritet. Parallellt finns dock även ambitioner att delta i internationella insatser.

De norska försvarsutgifterna uppgick år 2010 till ca 46 Mdr. SEK motsvarande en BNP-andel på 1,5 %. Med officiella växelkurser är den norska försvarsbudgeten större än den svenska men inte om den köpkraftsjusteras för höga norska kostnadsåtgärderna. De norska försvarsutgifterna är en av världens högsta räknat per invånare (Barth Eide, 2012).

I nuvarande planer talas det om en prolongering av nuvarande nivå på försvarsbudgeten i reala termer.

Norge är ett av världens rikaste länder. Den norska ekonomin är stark även om tillväxten kan förväntas börja vika. Norge drabbas relativt lindrigt av den ekonomiska krisen och stark inhemsk efterfrågan driver produktion och tillväxt. Samma bild går igenom även vad gäller statsfinanserna. Norge har ett stort budgetöverskott och en låg statsskuld och har marginal för att klara krisen utan att behöva redovisa budgetunderskott. Norge har dessutom byggt upp en stor oljefond av intäkterna från oljeutvinningen. Denna avräknas dock inte från statsskulden i den internationella statistiken vilket gör att Norge enligt denna statistik har en medelhög statsskuld.

Norge följer den ryska utvecklingen med intresse och inte minst med Arktis som tänkbart konfliktområde. Norge har, i motsats till de flesta andra länder, inte lämnat värnplikten som en följd av prioriteringen av det nationella perspektivet.

Den förstärkning av försvarsbudgeten som inträffat de senaste åren har genomförts av en röd-grön regering med socialdemokraterna i spetsen och godkänts av en riksdag med majoritet för regeringspartierna. Även i Norge är det huvudsakligen fråga om nyansskillnader mellan de stora partierna och den politiska enigheten kan beskrivas som stor. Det förefaller osannolikt att en eventuell valseger för en center-högerkoalition på ett avgörande sätt skulle påverka försvarsutgifterna eller på annat avgörande sätt ändra försvarspolitik. I den politiska retoriken hör man snarare fler rop på mer pengar till försvaret än tvärtom.

Norge har något högre födelsetal än de övriga nordiska länderna och Europa samt kommer enligt prognoser också ha en något mer fördelaktig åldersstruktur (färre över 65 år) än de flesta europeiska länder. Befolkningen växer också genom nettoinvandring.

De norska försvarsutgifterna har ökat de senaste åren och denna högre nivå föreslås i planerna ligga kvar. Det förekommer budskap i den politiska debatten om ytterligare förstärkning av försvarsbudgeten men dessa budskap har ännu inte kommit till uttryck i försvarsplaneringen.

Danmark

Den danska försvar- och säkerhetspolitiken tar sitt tydligaste avstamp från medlemskapet i NATO och deltar aktivt i internationella insatser, inte minst USA- och NATO-ledda sådana. Det nationella försvaret har däremot nedprioriterats.

De danska försvarsutgifterna var år 2010 drygt 32 Mdr. SEK motsvarande en BNP-andel på 1,5 %.

Danmark har efter en period av relativt stabil och ibland ökande försvarsbudget i reala termer börjat sänka försvarsutgifterna. Den danska försvarsöverenskommelsen från 2009 innehåller en begränsad minskning av försvarsutgifterna medan betydligt högre minskningstal, upptill 2 Mdr. DKK, nämnts i den politiska debatten.

Den danska ekonomin genomgick ett stålbad på 80-talet och utvecklades därefter positivt. Tillväxttakten sjönk dock under 2000-talet där en anpassning efter tidigare överhettning på bygg- och bostadsmarknaderna påverkade tillväxten negativt (Nordea, 2012). Den framtida tillväxttakten spås bli låg. Sverige passerade Danmark mätt i BNP per capita under den andra hälften av 2000-talet. De danska konsumenterna har efter sprucken bostadsbubbla blivit mycket mer försiktiga och sparar hellre än att konsumera vilket gör att den ekonomiska drivkraften från privat konsumtion är låg.

För att driva en aktiv finanspolitik sänkte den danska centralbanken sänkte i juni sina styrräntor till en historisk negativ nivå (Nordea, 2012) bl.a. för att hålla den danska kronan på en stabil nivå mot euron. I annat fall riskerade den danska kronan att bli dyrare vilket bl.a. skulle ha drabbat exporten.

Statsfinanserna var i ett internationellt perspektiv goda med ett budgetöverskott fram till finanskrisen 2008. Därefter vändes dessa siffror till ett budgetunderskott som fortfarande är relativt lågt. En växande statskuld, dock från en internationellt sett låg nivå, pekar också på en negativ trend liksom framtida prognoser på budgetunderskott och statsskuld. Den totala danska skattenivån, ligger tillsammans med det svenska, i topp i världen (OECD, 2012) varför skatteinstrumentet troligen inte har stor potential för att stärka de offentliga finanserna.

Danmark ser inga omedelbara hot som skulle motivera ett starkare försvar inom överskådlig tid. De danska intressena på Grönland gör att konflikter runt Ishavet kan ses som potentiella hot. Danmark har ofta agerat som nära allierad med USA och Storbritannien och deltog t.ex. i operationerna i Irak.

Även i Danmark finns en relativt stor politisk enighet om försvarsutformning och försvarsutgifter bland de större partierna. På så sätt tycks det också vara en politisk enighet i nuläget runt sänkta försvarsutgifter. Danmark har valt att avveckla vissa militära förmågor, tidigare ubåtsvapnet och nu luft- och pansarvärn. Danmark tillämpar idag en ”symbolisk” värnplikt i form av en korttidsutbildning av värnpliktiga. Denna värnplikt ifrågasätts tidvis i debatten men är i nuläget ingen stor stridsfråga.

De danska demografiska trenderna innebär som i stora delar av Europa relativt låga födelsetal och en åldrande befolkning.

Bedömningen av de danska försvarsutgifterna pekar på minskande försvarsutgifter däremot finns olika uppgifter om nivåerna på minskningarna.

Finland

Det finska försvaret har traditionellt varit inriktat på nationellt försvar där hotet från Ryssland alltjämt är en dimensionerande faktor vad gäller försvarsutgifterna. Finland har också haft ambitioner att hålla upp personalvolymen i försvaret vilket gjort att man behållit den allmänna värnplikten. Andra fundament i den finska försvarspolitik har varit alliansfrihet och försvar av hela Finland. Alliansfriheten försöker man förena med engagemang i EU och partnerskap med NATO.

Finlands försvarsutgifter var år 2010 på ca 25 Mdr. SEK vilket motsvarade 1,4 % av BNP.

De finska försvarsutgifterna har i stort varit stigande sedan millennieskiftet. Denna utveckling bryts nu och kraftiga budgettätstramningar planeras fram till år 2015, enligt finska plandokument. Överhuvudtaget upplevs behoven av en reformering av det finska försvaret större i nuläget än bara för några år sedan.

En lång period av ekonomiska framgångar som gjorde att Finland under 1990-talet snabbt närmade sig Sverige i levnadsstandard mätt i BNP per capita har bromsats upp då bl.a.

dragkraften från den tidigare framgångssagan Nokia försvagats. Den finska ekonomin drabbades relativt hårt av finanskrisen 2008 och drabbas nu av eurokrisen. Det stora beroendet av Nokia och skogsindustrin gör den finska ekonomin känslig för konjunkturväxlingar även om den låga eurokursen idag gör finska produkter relativt konkurrenskraftiga.

De finska statsfinanserna var goda fram tills finanskrisen med stora budgetöverskott och förhållandevis låg statsskuld. Under krisen vändes överskotten till underskott och statsskulden förväntas öka relativt snabbt. Den finska skattenivån är internationellt högt om än inte på svensk-dansk nivå.

Finland leds av en bred majoritetsregering där de båda största partierna ingår, det moderata Samlingspartiet och Socialdemokraterna. Detta sörjer för en stor politisk enighet rörande försvarets inriktning och försvarsutgifternas storlek. En väsentligt annorlunda inriktning eller syn på försvarsutgifterna är inte sannolik även med en annan regeringsduglig koalition.

Finland följer det europeiska mönstret med relativt låga födelsetal och en befolkning som blir allt äldre. Finland har något sämre demografiska prognoser än Norden i allmänhet och Norge i synnerhet.

De finska försvarsutgifterna planeras minska de närmaste åren. De ambitioner som tidigare funnits på att "låsa" försvarsutgifterna till en oförändrad andel av BNP tycks i nuläget ha övergivits.

Polen

Den polska säkerhets- och försvarspolitikens har sedan Warszawapakten upplösning varit inriktad mot att bli aktiva medlemmar i NATO och EU med de åtaganden detta medlemskap är förenade med.

De polska försvarsutgifterna var år 2010 på ca 63 Mdr SEK vilket motsvarade ca 1,9 % av BNP.

Försvarsutgifterna har stigit kraftigt under 2000-talet bl.a. som en följd av den snabba ekonomiska tillväxten. Dessa hänger ihop då polsk lagstiftning säger att försvarsutgifterna ska utgöra 1,95 % av föregående års BNP vilket i stort stämmer med den rekommenderade BNP-andelen inom NATO (The Chicago Council, 2012). Polen har blivit en viktig medlem i NATO som lämnat väsentliga bidrag till aktiviteterna i Irak, Afghanistan och andra internationella insatser.

Polen klarade inledningsvis problemen i Euro-zonen med fortsatt snabb ekonomiskt tillväxt. Under år 2012 har dock tillväxten bromsat upp. Euro-länderna står för mer än 50 % av den polska exporten så det är svårt för den polska ekonomin att stå emot problemen i andra länder inom Euro-zonen (Nordea, 2012).

Polen har haft stora budgetunderskott under hela 2000-talet men har trots detta en statsskuld som bara är medelhög. Skatterna är relativt låga i ett europeiskt perspektiv.

Polen har en svagt minskande befolkning bl.a. som en konsekvens av låga födelsetal. En i nuläget relativt stor andel av befolkningen i arbetsför ålder kommer enligt framtidsprognoser att minska markant vilket långsiktigt skapar ett stort tryck på statsfinanserna.

En modernisering av det polska försvaret pågår och som ett led i denna avskaffades värnplikten år 2009. Kopplingen i försvarsutgifterna till BNP pekar på en fortsatt ökning av försvarsutgifterna.

Storbritannien

De brittiska försvarsutgifterna är bland världens högsta och uppgick år 2010 till 422 Mdr. SEK motsvarande 2,6 % av BNP.

Efter att de brittiska försvarsutgifterna toppat år 1984 så sjönk de därefter stadigt fram till slutet av 90-talet (FOI, 2009). Därefter bröts den vikande trenden och försvarsutgifterna ökade fram till 2008 bl.a. som en följd av engagemanget i kriget i Irak. Efter år 2009 har försvarsutgifterna legat kvar på denna höga nivå fram tills nu när väsentliga reduceringar av försvarsutgifterna och försvarsorganisationen planeras.

Storbritannien har haft en förhållandevis långsam ekonomisk tillväxt under 2000-talet men väntas relativt sett förbättra sin position jämfört med andra större västeuropeiska länder under de kommande dryga fem åren. Inte så mycket p.g.a. att den ekonomiska tillväxten tilltar utan mer som en konsekvens av att tillväxten i andra länder klingar av.

Storbritannien har en stor och snabbt växande statsskuld till följd av stora budgetunderskott efter finanskrisen år 2008. Den brittiska budgeten uppvisade underskott redan före krisen och dessa underskott har nu vuxit till nivåer på över 10 % av BNP vilket ökar statsskulden. Den brittiska skattenivån ligger emellertid under EU-genomsnittet varför det finns skattehöjningspotential. De flesta brittiska bedömare anser dock att huvuddelen av förbättrade statliga finanser ska uppnås genom utgiftssänkningar och inte skattehöjningar. Den brittiska regeringen genomför nu också åtgärder för att minska den offentliga sektorn, inte minst försvarsutgifterna.

De beslutade åtstramningarna av försvarsutgifterna har genomdrivits av en koalitionsregering bestående av konservativa och liberaler. Det finns inga avgörande skillnader i försvarspolitiken bland de partier som skulle kunna hamna i regeringsställning. Socialdemokraterna i Arbetarpartiet (Labour) har dock menat att åtstramningar är för stora så ett maktskifte skulle kunna innebära en högre framtida försvarsbudget än med nuvarande regering.

Födelsetalen i Storbritannien ligger i nivå med de nordiska länderna och befolkningsprognoser tyder på att åldersstrukturen kommer att vara mer gynnsam än för många andra västeuropeiska länder.

Nuvarande beslut pekar på avsevärda minskningar av försvarsutgifterna i perspektivet år 2015. Den ansträngda statsfinansiella situationen med höga budgetunderskott och växande statsskuld pekar i samma riktning. Besparingar ska bl.a. uppnås genom reducerad nyanskaffning av materiel till det brittiska försvaret.

Frankrike

Frankrike är en av stormakterna och har bland de högsta försvarsutgifterna i världen. Frankrike har också en betydande försvarsindustri. Frankrike har också engagerat sig i NATO på ett sätt som saknar modern, sedan 1960-talet, motsvarighet.

År 2010 låg försvarsutgifterna på ca 425 Mdr. SEK motsvarande en BNP-andel på ca 2,3 %. Försvarsutgifterna hölls uppe till år 2009 men har därefter minskat något.

Frankrike har under 2000-talet haft en ekonomisk tillväxt i nivå med de nordiska länderna men nu syns tydliga tecken på en avtagande tillväxt.

Frankrike har de senaste åren haft ett växande underskott i de offentliga finanserna vilket skapat en stor statsskuld. Skattenivåerna tillhör världens högre och ligger inte lång ifrån de nordiska länderna. Den höga skattenivån skapar relativt dåliga förutsättningar för en offentlig utgiftsexpansion.

Den nyvalde presidenten Hollande har aviserat en ny försvarsinriktning som ska fastställas i slutet av år 2012 och även sänkta försvarsutgifter. Generellt är vänsterpartierna mindre generösa att finansiera försvarsutgifter än mitt- och högerpartierna.

Frankrike har ett något högre födelsetal än många andra länder i Europa och har även i jämförelse med många andra europeiska länder en förhållandevis gynnsam åldersstruktur.

Bedömningar av framtida försvarsutgifter pekar, inte minst efter presidentbytet, på något sänkta försvarsutgifter. De bekymmersamma statsfinanserna underlättar inte heller

situationen. Frankrike har trots aviserade minskade försvarsutgifter dock ambitionen att upprätthålla ett trovärdigt försvar och en heltäckande förmågebredd.

Tyskland

De tyska försvarsutgifterna var år 2010 på ca 325 Mdr. SEK. Detta motsvarade 1,4 % av BNP vilket är lågt i jämförelse med de andra stora länderna i Europa såsom Storbritannien och Frankrike. De låga försvarsutgifterna har dock sina historiska förklaringar som går ända tillbaka till fredsvillkoren efter andra världskriget då Tyskland fick begränsningar i storleken på sitt försvar. Dessa reviderades i samband med Tysklands återförening år 1990 och innebar bl.a. att de tyska styrkorna begränsades till 370 000 individer (Amerikanska ambassaden i Berlin, 1990).

Tyskland har påbörjat en genomgripande reformering av det tyska försvaret som sedan år 2010 inneburit såväl kraftiga minskningar av personalvolymen som betydande reduceringar av försvarsutgifterna. Tyskland övergav också nyligen värnplikten och bygger fortsättningsvis personalförsörjningen helt på frivillighet. Det tidigare systemet kan ses som ett blandsystem med både värnplikt och frivillig tjänstgöring.

Den ekonomiska tillväxten i Tyskland har under 2000-talet varit relativt låg. Å andra sidan ska man ha i åtanke att Tyskland återförenades år 1990 vilket skapade speciella ekonomiska förutsättningar. Den ekonomiska tillväxten bedöms även fortsättningsvis vara relativt blygsam.

Tyskland har en relativt stor statsskuld som liksom i många andra länder accelererade efter finanskrisen år 2008. Budgetunderskottet är dock förhållandevis lågt. Skattenivåerna i Tyskland intar ett mellanläge mellan de nordiska högskatteländerna och de låga skatterna i USA.

Tyskland uppvisar mycket låga födelsetal och en snabbt åldrande befolkning som kan komma att skapa ett stort tryck på de offentliga finanserna och en stor konkurrens om skattemedlen.

De påbörjade reformeringsåtgärderna inom försvaret väntas pågå till åtminstone år 2015 och innebär kraftiga neddragningar av försvarsutgifterna under perioden fram till dess.

USA

USA är den nation som lägger överlägset mest pengar på försvar. År 2010 var utgifterna 5 027 Mdr. SEK (motsvarande nästan 120 svenska försvarsutgifter). BNP-andelen uppgick till 4,8 %. De amerikanska försvarsutgifterna sjönk dock kraftigt i samband med murens fall och sönderfallet av kommunistblocket (FOI, 2009). Dessa utgiftsminskningar upphörde i slutet av 90-talet och har sedan vänts till kraftiga utgiftsökningar efter attackerna på World Trade Center och Pentagon i september år 2001. Operationerna i Irak och Afghanistan har inneburit stora utgiftsökningar som bl.a. finansierats genom tilläggsbudgetar. Budgeten för USA innehåller alltid vissa framtidsbedömningar och sådana finns i budgeten 2010 för 2011-15. Enligt dessa ska försvarsutgifterna ha nått sin topp för att därefter avklinga i takt med att engagemangen i Irak och Afghanistan minskas. Asien och Stilla-havsområdet har fått en högre prioritet inom ramen för de minskande försvarsutgifterna.

Det finns företrädare i försvarsdebatten i USA som vill låsa försvarsutgifterna till en bestämd BNP-andel varvid 4 % har diskuterats. En sådan "låsnings" skulle motverka en kraftig minskning i närtid och på sikt innebära ökade försvarsutgifter. Presidentkandidaten Romney har anslutit till dem som förordar ett golv för försvarsutgifterna på 4 % av BNP.

USA är världens ledande ekonomiska stormakt även om man inte har högst BNP per capita. Finanskrisen år 2008 drabbade givetvis USA med sitt finansiella centrum i New York med konkursen för Lehman Brothers som ett dramatiskt bevis på detta. De ekonomiska fundamenten är dock förhållandevis starka i nuläget med en hög vinstnivå i företagen, banker som återkapitaliserats efter de svåra åren i samband med finanskrisen 2008 och tendenser till återhämtning på bostadsmarknaden (Nordea, 2012).

USA har under en rad av år haft ett budgetunderskott. Detta har vuxit snabbt bl.a. till följd av stödåtgärder till den krisande finanssektorn. Budgetunderskottet uppgår i nuläget till drygt 10 % av BNP. Statsskulden når nya rekordnivåer och är nu större än ett års BNP, dvs över 100 % av BNP. Som kuriosa kan nämnas att statsskulden till en inte oväsentlig del finansieras av kinesiska köp av amerikanska statspapper. Att detta skulle få några säkerhets- och försvarspolitiska implikationer är dock osannolikt, då den kinesiska ledningen som långgivare har lika mycket att förlora som den amerikanska på en försämring av den amerikanska ekonomin. De amerikanska skattenivåerna är mycket låga jämfört med de flesta europeiska länder varför ökade skatter skulle kunna vara en väg till bättre balans i de offentliga utgifterna. Man ska dock vara medveten om att den amerikanska väljarkåren, framför allt de som går och röstar, normalt inte är supportrar av höjda skatter. En del av förklaringen till de låga amerikanska skatterna är också en högre grad individuell finansiering av tjänster som i många andra länder är skattefinansierade.

Den amerikanska försvarsöverlägsenheten gör att alla nu rimliga hot från andra nationer är relativt blygsamma. Fokus har istället varit att besegra terroristorganisationer, och nationer som stödjer dessa, som kan utföra sabotage och utöva terror mot USA och dess invånare. De höga amerikanska försvarsutgifterna är också i nuläget drivna av att besegra terrorister och de länder som erbjuder dessa en hemvist.

Historiskt har en republikansk president varit mer välvilligt inställd till att spendera pengar på försvar än en demokratisk. Skillnaderna ska dock inte överdrivas. Presidentkandidaten Romney har dock förklarat sig villig att satsa mer på försvaret än vad den nuvarande presidenten Obama deklarerat.

Den demografiska utvecklingen i USA är mer positiv än den som i allmänhet gäller för europeiska länder. Födelsetalen ligger relativt högt och problemen med en åldrande befolkning kan förväntas bli mindre i USA. Detta innebär, allt annat lika, att trycket på de offentliga finanserna kan bli lägre än i många andra länder.

De amerikanska försvarsutgifterna ligger i nuläget på en hög nivå och är till del ett resultat av tilläggsbudgetar vid sidan av grundbudgeten för försvaret. De planerade minskningarna av dessa utgiftsnivåer hänger intimt samman med en avveckling av USA:s engagemang i Irak och Afghanistan. USA kommer sannolikt att akta sig för att kasta sig in i nya ”oroshärdar” som kan kräva stort amerikanskt deltagande. Säkerhetspolitiskt har en förskjutning av det amerikanska intresset skett till Asien och Stilla havet.

Ryssland

Ryssland fokuserar på nationellt försvar och förmåga till operationer i närområdet, inte minst forna sovjetrepubliker med ryska minoriteter. Stormaktsambitionerna finns kvar. Ryssland försöker behålla och utöka sitt inflytande i FN.

Rysslands försvarsutgifter år 2010 var närmare 420 Mdr. SEK vilket motsvarade en BNP-andel på 3,9 %.

Försvarsutgifterna sjönk kraftigt efter kalla krigets slut men har efter millennieskiftet ökat i snabb takt. Genom den snabba ekonomiska tillväxten har BNP-andelen pendlat mellan strax under eller strax över 4 % -strecket.

Den ryska ekonomin har utvecklats snabbt efter Sovjetunionens fall, med ett kortare tapp under år 2009 som följd av finanskrisen 2008. Levnadsstandarden, mätt i BNP per capita, är fortfarande klart lägre än i Västeuropa. Tillgångar och inkomster är dessutom mycket ojämnt fördelade varför stora grupper lever i fattigdom. Olje- och råvaruberoendet är stort vilket gör Ryssland sårbart för sjunkande priser för olja och råvaror. Olje- och råvarupriserna har hittills under den internationella krisen hållit stängen väl vilket är en väsentlig förklaring till den positiva utvecklingen av ekonomin och de goda statsfinanserna.

I nuläget förmår en stark privat konsumtion kompensera för de problem som finns på den huvudsakliga exportmarknaden där mer än 50 % av exporten går till EU-länder.

Efterfrågan från de ryska hushållen främjas av ökade reallöner, en hygglig arbetsmarknad och ökad långivning till bostäder (Nordea, 2012).

Beroendet av olje- och råvarupriser gör dock den ryska ekonomin relativt känslig och svängningar i tillväxten är större än i de avancerade ekonomierna i Europa och USA.

Rysslands låga statsskuld har möjliggjort och möjliggör en expansiv finanspolitik. Statsbudgeten har uppvisat överskott fram till år 2009 bara på något år gått från stora överskott till ett mindre underskott delvis som en följd av den expansiva finanspolitiken.

Ryssland kan betraktas som en demokrati med ”auktoritära inslag”. Det regeringsbärande partiet Enade Ryssland har ett dominerande inflytande över de politiska besluten och därigenom försvarspolitiken. Även om protesterna mot Putin tilltagit så framstår en regeringskonstellation utan Enade Ryssland i nuläget som mycket osannolik.

Demografiskt brottas Ryssland med stora problem med befolkningsminskning och låga födelsetal. En låg förväntad livslängd, framfört allt bland den manliga befolkning, har dock medfört att en ”pensionärsexplosion” dröjt och har inneburit att andelen i yrkesverksam ålder alltjämt är relativt hög. Problemen i form av bl.a. hög alkoholism hos, främst, den manliga befolkningen skapar dock en låg effektivitet hos befolkningen i yrkesverksam ålder. Befolkningsprognoser pekar på stora framtida demografiska problem i Ryssland.

Det finns tecken på att det finns politiska ambitioner att öka de ryska försvarsutgifterna. En stark ekonomisk utveckling tillsammans med en god statsfinansiell situation med budgetöverskott snarare än budgetunderskott och en låg statsskuld verkar i samma riktning. Det finns ambitioner att låta försvarsutgifterna följa med den ekonomiska tillväxten genom att hålla dessa på ca 4 % av BNP. Långsiktigt pekar sålunda mycket på ökade försvarssatsningar.

4 Metod

Undersökningen baserar sig enbart på officiell statistik. Vi har också valt att endast hämta statistik över varje variabel från en källa. Således används exempelvis IMF:s uppskattningar och beräkningar av tidigare och framtida BNP i de undersökta staterna genomgående i undersökningen när variabeln BNP används.

Så långt som möjligt är har vi försökt att presentera statistik över en variabel i varje diagram, vilket får till följd att endast en källa anges till diagrammet. I ett flertal fall har vi dock behövt kombinera data från olika källor för diagram, samt bearbeta den data som vi funnit. I dessa fall har vi märkt ut diagrammen med kommentaren ”egna beräkningar” i källhänvisningen.

De variabler som utsatts för ovan nämnda egna beräkningar har i vissa fall inte en exakt överensstämmelse med andra variabler i undersökningen. Detta gäller särskilt i kapitlet Utgiftsprognoser och beror på att vi inte lyckats finna uppskattningar på framtida valutakursutveckling utan fått göra antaganden om att de följer den tidigare utvecklingen.

I de fall som medelvärden anges är de beräknade enligt formeln $\frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$.

De tabeller över utveckling och prognoser som visas i kapitlet Ekonomiska förutsättningar

är uträknade enligt $\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{\Delta x_i}{x_{i-1}}$, där x är undersökt variabel och $i = 0$ det första året i serien (exempelvis för utveckling 2000-2010 är $i = 0$ att förstå som år 2000).

I kapitlet förekommer också tabeller som visar på vår bedömning av läget i de undersökta staterna. Hur dessa är framtagna står att läsa sist i Bilaga 1: Tabeller.

De variabler som vi undersökt är:

Försvarsutgifter, indelade i: totala försvarsutgifter, i sin tur indelade i amerikanska dollar och köpkraftsjusterade (PPP) internationella dollar; försvarsutgifter per capita, som ovan i amerikanska och internationella dollar samt försvarsutgifter som andel av BNP. De totala försvarsutgifterna använder vi för att visa på de relativa styrkeförhållandena mellan de undersökta nationerna, utgifter per capita för att visa på hur mycket varje invånare i de undersökta staterna bidrar med till försvaret och försvarsutgifter som andel av BNP används för att visa på försvarets andel av den totala ekonomin i varje stat, i förlängningen staternas uppfattning om försvarets ekonomiska vikt. PPP-justering används för att korrigera för att samma vara, räknat i amerikanska dollar, kan ha olika pris i de undersökta staterna. Försvarsutgifter presenteras i konstanta priser, av den anledningen att vi vill kunna jämföra utvecklingen i utgifternas storlek. Då BNP i denna rapport (se nedan) presenteras i löpande priser använder vi, av naturliga skäl, en BNP-uppgift i konstanta priser då vi räknar fram försvarsutgifternas andel av BNP.

Bruttonationalprodukter (BNP): precis som försvarsutgifter indelade i totalt och per capita, både i amerikanska dollar och köpkraftsjusterade enligt PPP. BNP använder vi som ett mått på varje stats rikedom, uttryckt i per capita den genomsnittlige medborgarens rikedom. PPP-justerat kan de två måtten då användas som ett mått på relativ rikedom, på hemmaplan. För BNP används genomgående i undersökningen IMF:s beräkning av de undersökta staternas BNP i löpande priser. Detta medför att förändrade valutakurser (gentemot amerikanska dollarn) samt inflation är en delmängd av de siffror som presenterats. Hade vi använt fasta prislägen hade vi alltså kunnat se andra resultat (något lägre) i exempelvis utvecklingen i BNP hos de undersökta staterna. Vi har valt att använda löpande prisläge för BNP för att kunna använda det för att uppskatta försvarsutgifternas BNP-andel i framtiden med hjälp av de undersökta staternas utgiftsprognoser.

Statsfinansiella variabler, indelade i: statsskuld, mätt i bruttoskuld som andel av BNP; budgetbalans, huruvida staterna gör under- eller överskott, även detta mätt som andel av

BNP samt skatter, mätt i andel av BNP. Statsskuld använder vi för att visa hur stor andel av möjligheten att låna som är realiserad och som ett mått på hur stora framtida utgifter (räntor) som måste göras av staten utan att staten får något direkt tillbaka av utgiften. Budgetbalansen använder vi för att visa hur välskötta en stats finanser är, huruvida det finns utrymme för ytterligare satsningar på försvaret utan att öka inkomsterna eller omfördela i statsbudgeten. Skatterna, slutligen, använder vi för att visa hur stor del av statens inkomstmöjligheter som är realiserade. En viss reservation gällande skatter som mått på en stats realiserade inkomstmöjligheter bör dock göras. I en stat med låga skatter åligger det ofta medborgarna själva att betala för sådant som i en stat med högre skatter finansieras via skatterna, exempelvis sjukvårds- och socialförsäkringar. Det är alltså inte säkert att den ekonomiska bördan på medborgarna är mindre, vilket kan göra det svårt att höja skatterna för att öka försvarsanslagen eller komma tillrätta med budgetunderskott.

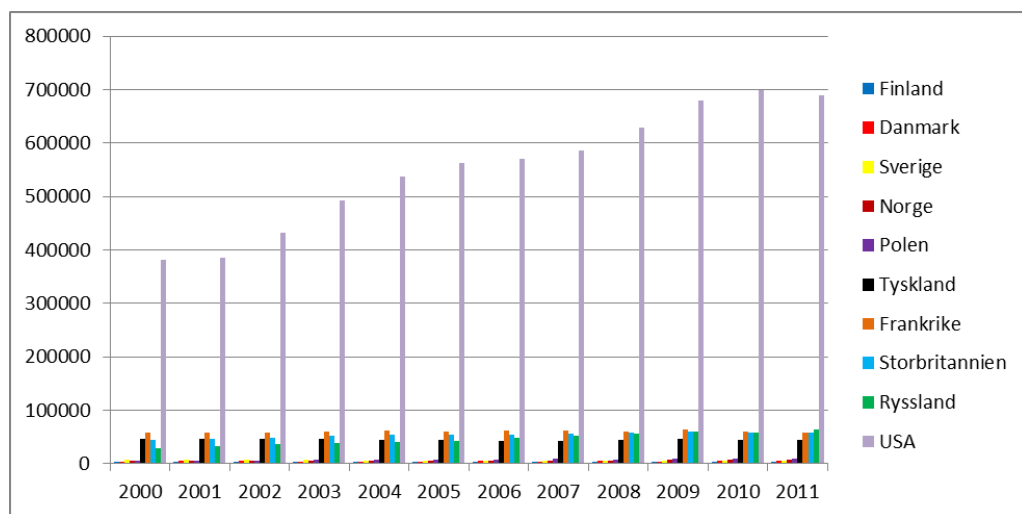
Demografiska variabler, indelade i: fertilitet, mätt som antal barn per kvinna; antal invånare samt åldersstruktur, mätt som andel av befolkningen i de tre åldersspannen 0-15 år, 16-64 år samt över 65 år. Antal invånare och åldersstruktur visar dels på möjligheterna att i fram- och nutiden personalförsörja försvaret. Åldersstrukturen visar också på möjligheten att i framtiden personalförsörja andra ekonomiska aktiviteter som samhället är beroende av, samt hur försörjningsbördan (och därmed statens resurser) kan komma att behöva omfördelas. Fertilitet används för att visa på trolig utveckling i åldersstrukturen.

Arbetsmarknadsfaktorer, indelade i: arbetslöshet, försvars- och försvarsgrensanställda. Arbetslöshet använder vi som ett mått både på orealiserad ekonomisk potential hos en stats befolkning men även som en hälsoindikator på en stats ekonomi. Försvarsanställda använder vi som ett mått på försvarets vikt som arbetsgivare inom en stat. Försvarsgrensanställda, som skiljer sig från försvarsanställda genom att endast de som är anställda inom de tre vapengrenarna armé, marin och flyg räknas in, använder vi som ett mått på den relativa vikt de olika staterna lägger vid sina olika vapengrenar.

5 Försvarsutgifter

I detta kapitel presenterar vi försvarsutgifter för de undersökta nationerna i olika skärningar. Vi visar utgifterna mellan år 2000 och 2010: i konstanta priser; i konstanta, PPP-korrigerade priser; per capita både PPP-korrigerat och ej samt som andel av BNP.

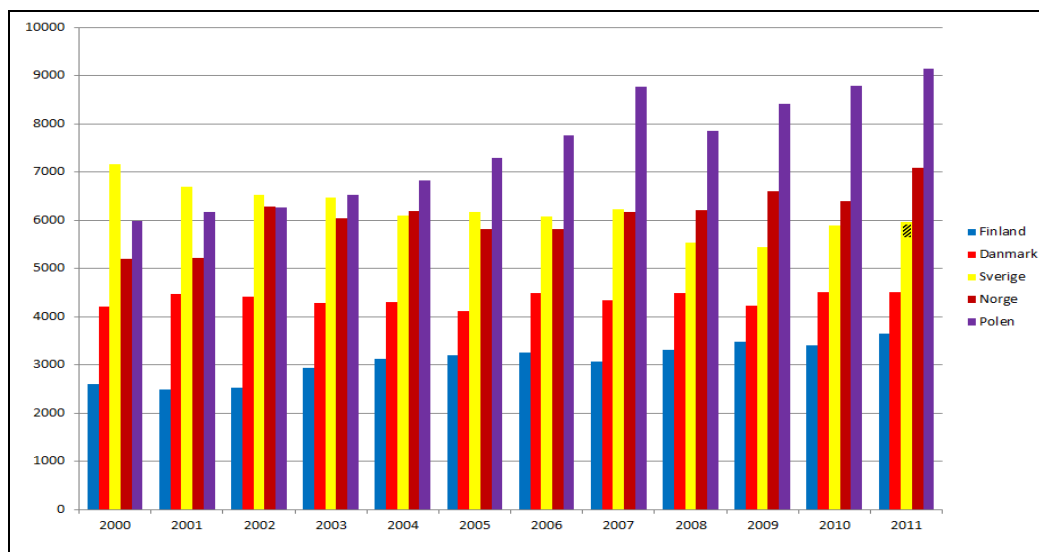
Okorrigerade utgifter i konstanta priser kan användas för att ge en bild av de relativa styrkeförhållandena mellan de undersökta staterna, under antagandet att varje undersökt stat får lika mycket försvar per krona³, och säger även något om möjligheterna att köpa materiel. Om man vill frånga antagandet att varje stat får lika mycket försvar för varje spenderad krona är det istället den PPP-korrigerade siffran över försvarsutgifter som skall studeras. Utgifter per capita visar hur mycket varje medborgare bidrar med till statens försvar, och kan användas som ett mått på hur stor börda försvarsutgifterna är för medborgarna. Försvarsutgifter mätt i BNP-andel, slutligen, kan användas som ett mått på den relativa vikten en stat ger sitt försvar.

Figur 1: Militära utgifter i konstanta priser, miljoner amerikanska 2010-dollar (SIPRI, 2012)

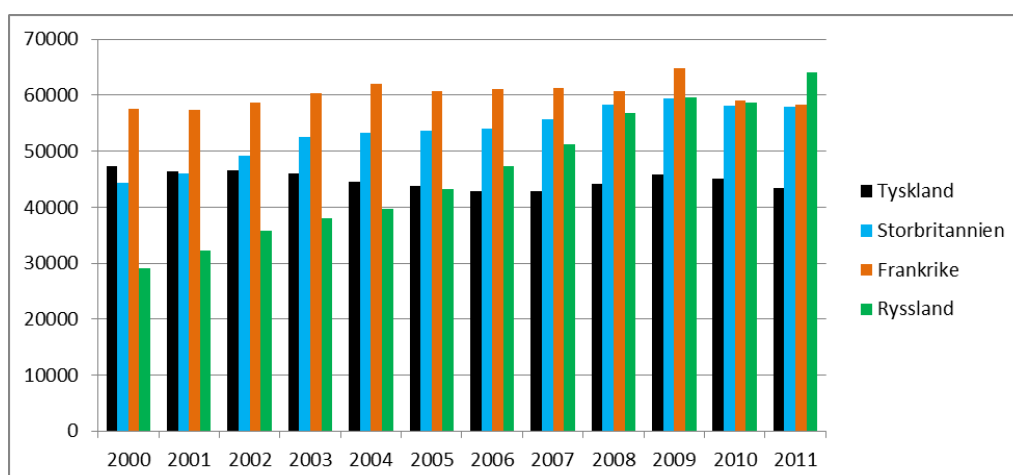
Figur 1 visar militära utgifter för de tio undersökta nationerna i konstanta priser. Figur 1 är, på grund av de relativt mycket stora amerikanska utgifterna, svår att överblicka. Därför delar vi in nationerna i tre grupper: de mindre nationerna (Norden och Polen), de större nationerna (Tyskland, Ryssland, Frankrike och Storbritannien) samt USA. Vi visar nu diagram över utgifterna i de två förstnämnda grupperna.

³ Vi bortser alltså från att olika stater kan ha olika effektivitet i sina försvarsorganisationer

Figur 2: Militära utgifter för de mindre nationerna, miljoner amerikanska 2010-dollar (SIPRI, 2012)

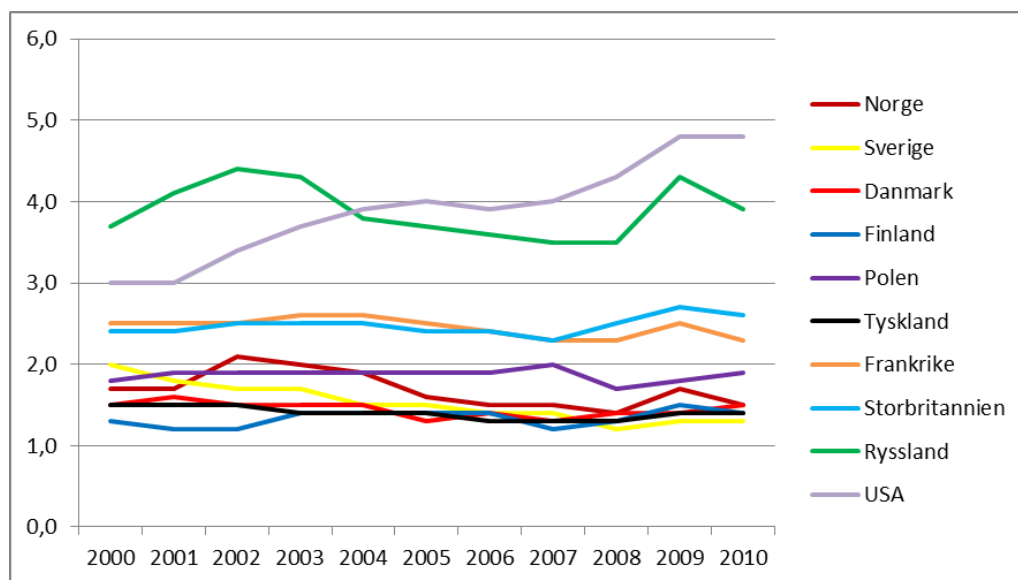
I Figur 2 ser vi att Polen, Norge och Finland över tid har ökat sina försvarsutgifter. Danmark har hållit en någorlunda konstant nivå och Sverige har minskat sina utgifter över tiden undersökningen täcker. Den svenska minskningen är så pass stor att Sverige, som var den av de mindre nationerna som lade mest pengar på försvar fram till år 2002 idag allokerar mindre pengar till försvar än Polen och Norge. Sverige och Tyskland (se Figur 3 nedan) är de enda nationerna i undersökningen som över tid minskat sina reala försvarsutgifter, Sverige har dock, mätt som andel av det totala beloppet, minskat sina utgifter i större utsträckning än Tyskland. Sedan 2009 har den svenska trenden med minskade utgifter vänt och Sverige ökar försiktigt utgifterna, detta beror till viss del på att Sverige utnyttjade möjligheten till anslagssparande 2008 och 2009 och alltså förde över medel från dessa två år till de kommande två ([Svenska] Försvarsmakten, 2010). Den siffra som återges i källmaterialet för 2011 är en prognos. Det faktiska svenska utfallet för 2011 är lägre än vad som prognosticerades, och lägre än utfallet för Sverige 2010. Vi har därför markerat skillnaden mellan budget och utfall på den svenska stapeln för 2011 i Figur 2. Över hela tiden undersökningen täcker har Sverige dock minskat sina utgifter och förlorar i position jämfört med de övriga mindre länderna.

Figur 3: Militära utgifter i de större nationerna, miljoner amerikanska 2010-dollar (SIPRI, 2012)

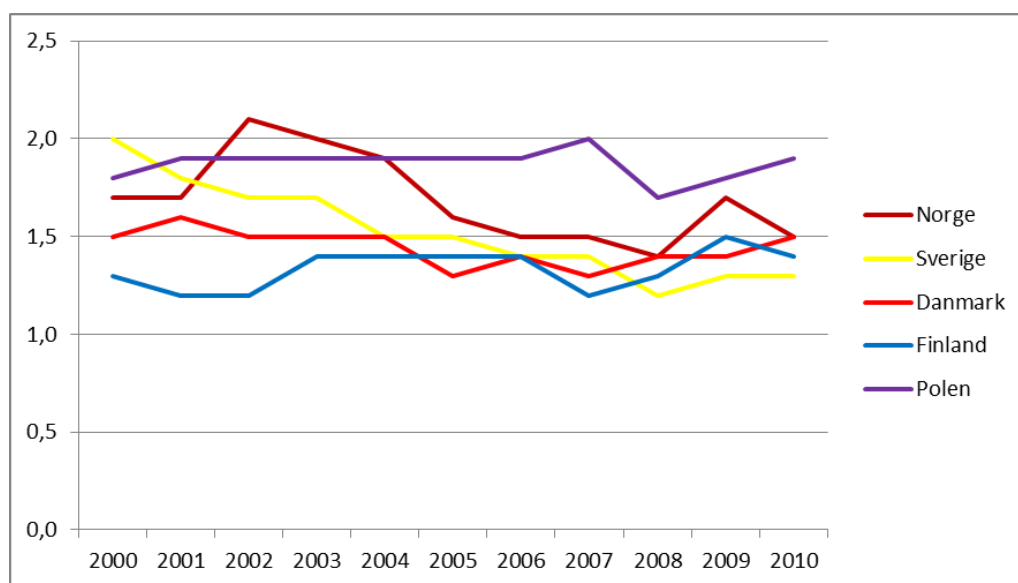
Vi ser i Figur 3 att Ryssland ökat sina utgifter mest (av alla undersökta stater) räknat i dollar i den studerade perioden och därmed gått från att reellt lägga minst pengar på försvar av de större staterna exklusive USA till att lägga mest. Storbritannien har ökat sina utgifter något, Frankrike har hållit en konstant nivå och Tyskland har minskat sina utgifter.

Läsaren bör hålla i minnet att Ryssland har haft den starkaste utvecklingen i BNP (mätt i löpande priser) under den period undersökningen täcker (nästan sjudubblad), vilket förklarar en del av den starka ryska utvecklingen i försvarsutgifter (ungefär dubblad). Se även Figur 9 nedan över PPP-korrigerade försvarsutgifter, som visar att korrigerat för köpkraftsparitet har Ryssland under hela den period undersökningen täcker haft större försvarsutgifter än de övriga staterna förutom USA. Ryssland stärker, men bevarar, sin position.

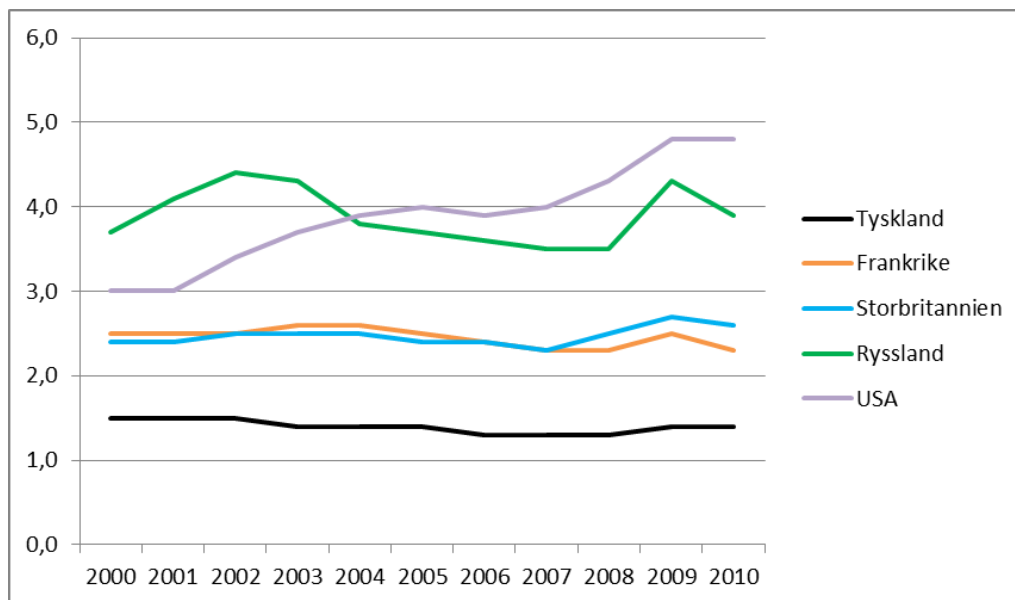
Figur 4: Försvarsutgifternas andel av BNP, i procent ((SIPRI, 2012), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

Som kan ses i Figur 4 så är USA och Ryssland de av de undersökta staterna där försvarsutgifterna står för störst andel av BNP, följt av Frankrike och Storbritannien. Sedan följer Polen, och de övriga staterna ligger någorlunda jämnt. Den utveckling som Figur 4 beskriver är att USA har ökat andelen försvarsutgifter av BNP över perioden, Sverige minskat och övriga stater ligger relativt konstant, dock så har Norge och Ryssland ganska stora svängningar i sin andel. Vi delar som ovan upp även Figur 4 i de större och mindre staterna:

Figur 5: Försvarsutgifternas procentandel av BNP för de mindre staterna ((SIPRI, 2012), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

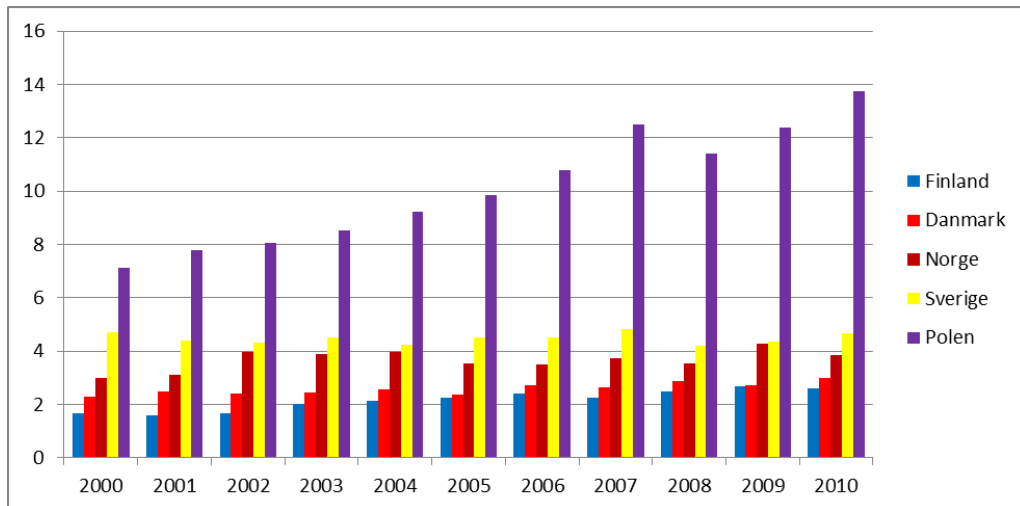
Som ses i Figur 5 har försvarsutgifternas andel av BNP varit i stort sett konstant över tiden i Polen, Danmark och Finland. Norge ökar initialt andelen, varefter den minskar något. Sett över hela perioden har Norge minskat andelen marginellt. Den nation som uppvisar en tydlig trend av de mindre nationerna är Sverige, som konsekvent minskat under perioden och genom detta gått från att vara den av de mindre nationerna med störst försvarsandel av BNP till att vara den med minst andel, av alla undersökta länder.

Figur 6: Försvarsutgifternas %-andel av BNP för de större nationerna (SIPRI, 2012), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

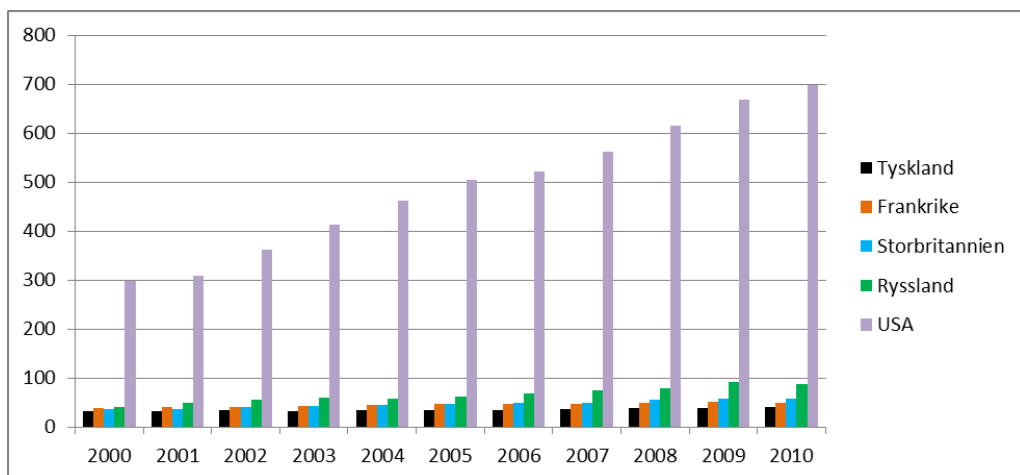
I enlighet med Figur 6 kan vi konstatera att Tyskland, Storbritannien och Frankrike hållit en över tid konstant andel av BNP som går till försvar, även om Tyskland och Frankrike uppvisar en marginell minskning och Storbritannien en marginell ökning. De ryska utgifternas andel av BNP är de mest volatila i undersökningen, men i snitt över den undersökta perioden är de svagt ökande. Den tydligaste trenden i Figur 6 uppvisar USA, med nära nog konstant ökande andel.

Man bör hålla i minnet då man studerar försvarsutgifternas andel av BNP att en minskande andel inte nödvändigtvis medför minskande försvarsanslag och vice versa. Om exempelvis BNP ökar och andelen som går till försvar är konstant kommer försvarsutgifterna att öka. Likaså kan en minskande försvarsandel av BNP och en växande BNP medföra ökande, minskande eller konstanta försvarsutgifter, beroende av vilken av de ingående storheterna som ökar eller minskar mest. Det går alltså inte att utläsa ur endast Figur 4, Figur 5 och Figur 6 om de undersökta staterna ökat eller minskat sina försvarsanslag över tiden. Vad som däremot ges en fingervisning om är av vilken relativ vikt som de undersökta staterna anser försvaret vara.

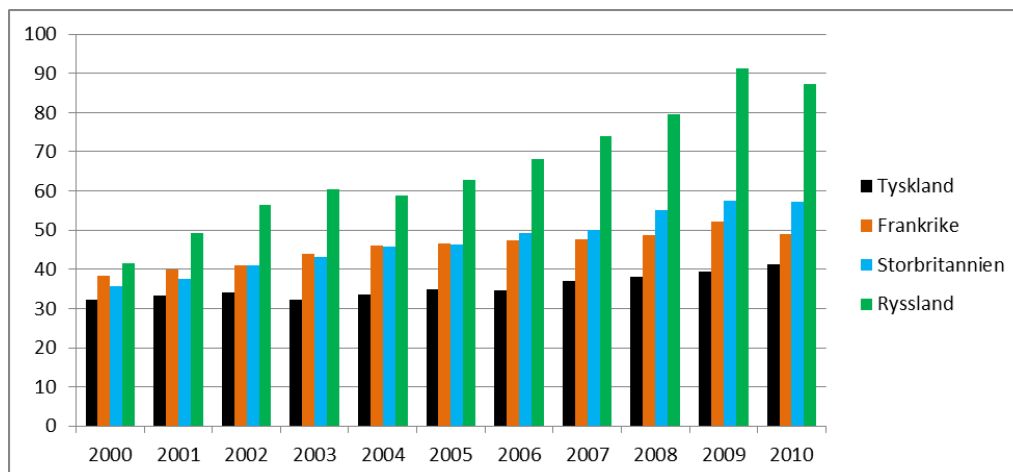

Figur 7: PPP-korrigerade försvarsutgifter i de mindre nationerna, miljarder internationella dollar ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

När utgifterna korrigeras för köpkraftspariteter, som i Figur 7, framträder en bild som skiljer sig från Figur 2. Polen med sitt lägre prisläge går ifrån de övriga mindre nationerna och Norge med sitt mycket höga prisläge tappar i inbördes placering till Sverige. I övrigt kan ses att alla de nordiska länderna har lägre utgifter PPP-korrigerat än mätt i amerikanska dollar, och Polen högre.

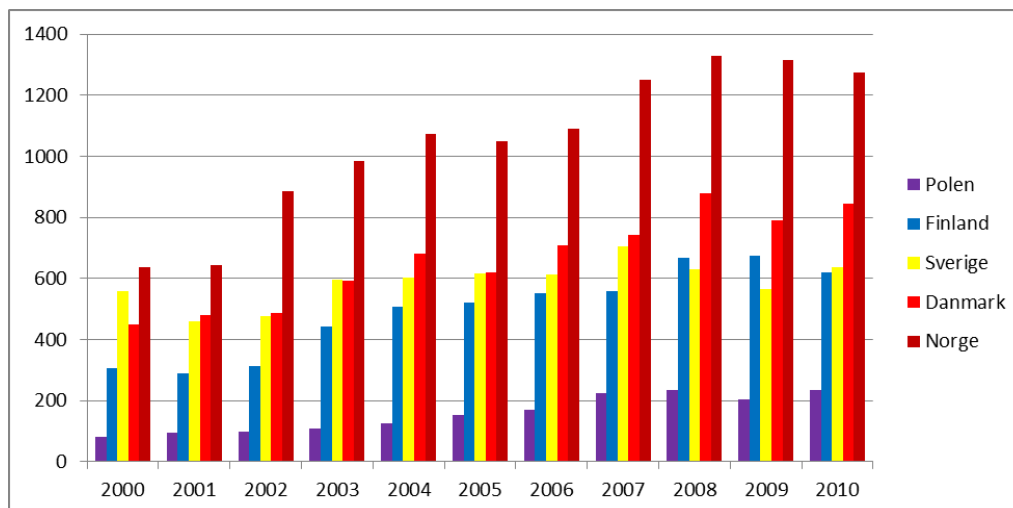

Figur 8: PPP-korrigerade försvarsutgifter i de större nationerna, miljarder internationella dollar ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

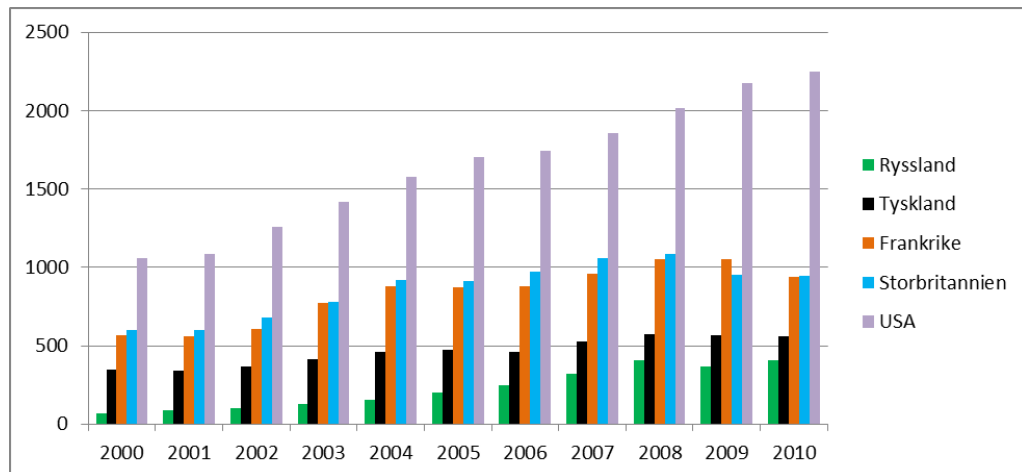
Figur 9: PPP-korrigerade försvarsutgifter i de större nationerna exklusive USA, miljarder internationella dollar ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

Figur 8 är något svår att överblicka av samma anledning som Figur 1 var det, varför vi nöjer oss med att konstatera att USA är det land som, även PPP-korrigerat, spenderar mest på försvar av de undersökta nationerna och går vidare för att studera Figur 9. I denna kan ses att Ryssland över hela den undersökta perioden haft störst försvarsutgifter, när dessa PPP-korrigeras. Att Ryssland i Figur 3 stadigt förbättrade sin inbördes placering är alltså till del en effekt av att den ryska ekonomin stärks under den undersökta perioden. Men vi kan också se i Figur 9 att Ryssland är det land som ökar sina försvarsutgifter mest över perioden, vilket också bidrar till det ovan nämnda. Förutom den stärkta ryska positionen skiljer sig Figur 9 från Figur 3 genom att Storbritannien går förbi Frankrike i utgifter. Av intresse att nämna är också att Tyskland nu ej minskar utan istället svagt ökar sina utgifter under perioden.

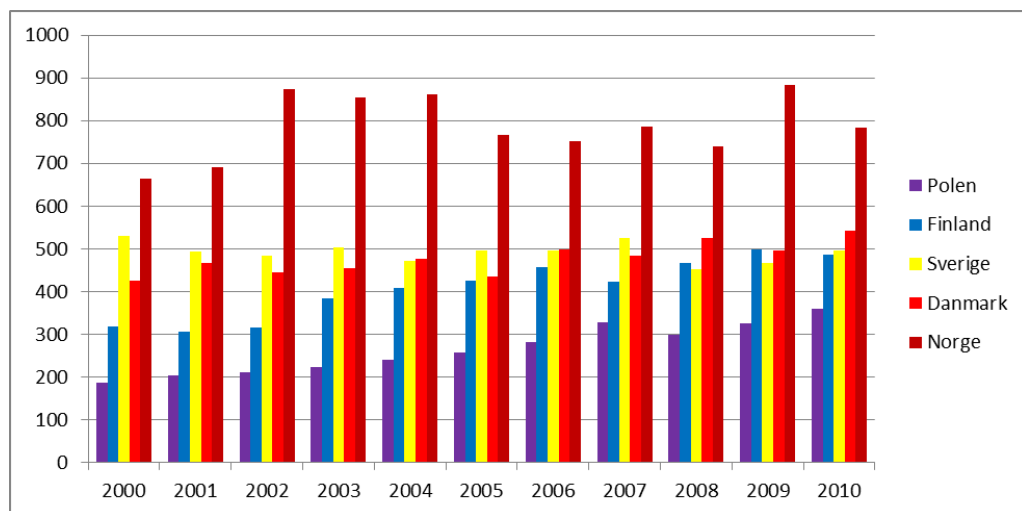
Figur 10: Försvarsutgifter per capita i amerikanska dollar för de mindre nationerna ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

Figur 10 visar att nordmännen är det folk som lägger störst summa per invånare på sitt försvar av de mindre länderna (även näst mest av alla länder efter USA, se Figur 11 nedan). Utgifterna per dansk ökar relativt utgifterna per svensk i sådan utsträckning att Danmark under perioden passerar Sverige. Utgifterna per finländare ökar relativt utgifterna per svensk i sådan utsträckning att de två länderna nu är jämbördiga. Alla länder ökar i genomsnitt sina utgifter per invånare i den undersökta perioden.

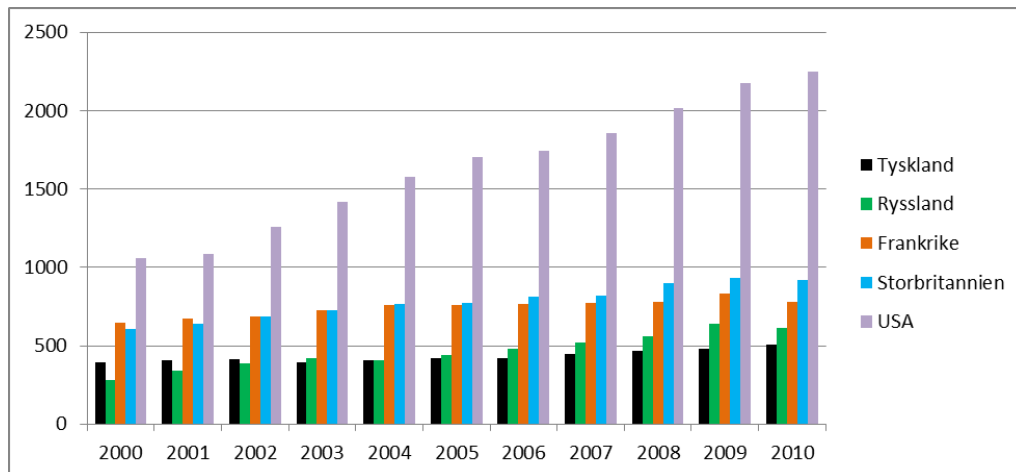
Figur 11: Försvarsutgifter per capita i amerikanska dollar för de större nationerna ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

Vi kan se i Figur 11 att en genomsnittlig amerikan har störst försvarsutgift, briter och fransmän över tid jämna (och näst störst bland de större nationerna) följt av tyskar och ryssar.

Figur 12: PPP-korrigerade försvarsutgifter per capita i de mindre nationerna ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

Vi ser i Figur 12 att korrigerat med PPP så sker inga större förändringar från Figur 10. Rangordning och trender är oförändrade. De norska utgifterna minskar något och de polska ökar något mellan de två figurerna, men är fortfarande de största respektive de minsta.

Figur 13: PPP-korrigerade försvarsutgifter per capita i de större nationerna ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

Jämfört med Figur 11 så går de ryska utgifterna per capita om de tyska, och de brittiska utgifterna är nu något större än de franska. Vi kan se en svagt ökande trend för alla nationer utom USA, som uppvisar en starkt ökande trend.

Sammanfattning:

Sammanfattningsvis så är det två tydliga trender som kan skönjas när vi går igenom historiken för försvarsutgifter, oavsett vilket mått vi använder oss av. Dessa två trender är de minskade svenska utgifterna och de ökade amerikanska. Övriga nationer i undersökningen har hållit en någorlunda konstant nivå på sina utgifter. Den polska och särskilt ryska ökningen kan antas bero av den förbättrade ekonomin som dessa stater upplevt den senaste tioårsperioden, vilket leder till att de utgifter dessa stater gör, i en jämförande kontext, ökar mer än de övriga i undersökningen. Den förbättrade ekonomin i de två ovan nämnda staterna leder till att de relativt övriga nationer har ett (ekonomiskt) starkare försvar idag än för tio år sedan.

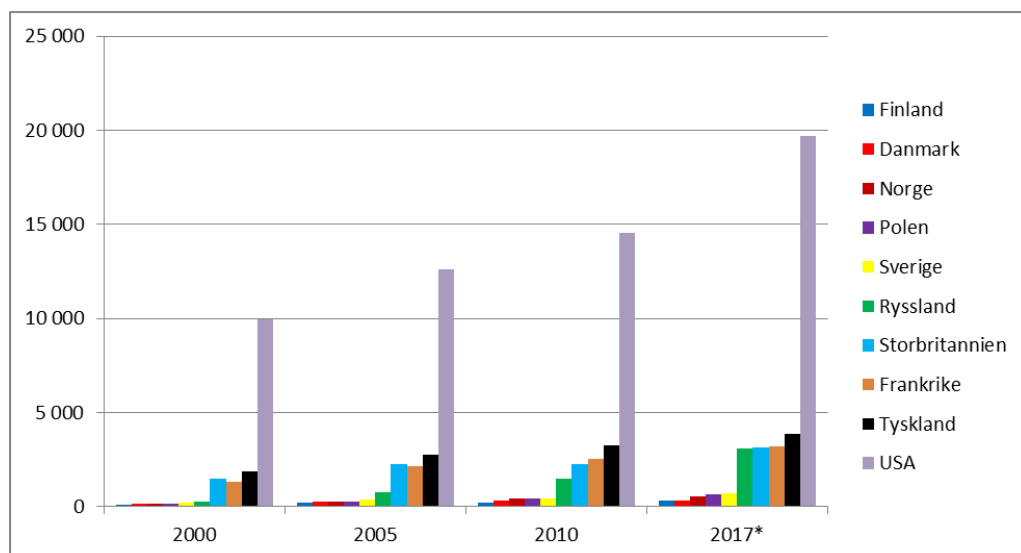
6 Ekonomiska förutsättningar

I detta kapitel presenteras den ekonomiska historiken, det ekonomiska nuläget samt den förväntade ekonomiska utvecklingen i de undersökta staterna.

6.1 Bruttonationalprodukter (BNP)

BNP kan mätas på flera olika sätt. I syfte att kunna jämföra de i undersökningen ingående staterna har vi valt att använda oss av Internationella Valutafondens (IMF) definition av BNP. IMF presenterar BNP både i amerikanska dollar samt i så kallade internationella dollar, korregerade efter köpkraftsparitet (Purchasing Power Parity, PPP) för varje undersökt land. Vi har valt att inkludera både dessa mått i vår undersökning. Vidare kan BNP presenteras på total nivå, som en nations samlade produktion, eller per invånare i landet (per capita, pc.). Vi har valt att även inkludera dessa båda mått i undersökningen. Vi visar siffror från år 2000 och 2005, en siffra från 2010 som är den senaste säkra siffran för alla ingående stater samt en siffra för 2017, som är en uppskattning från IMF.

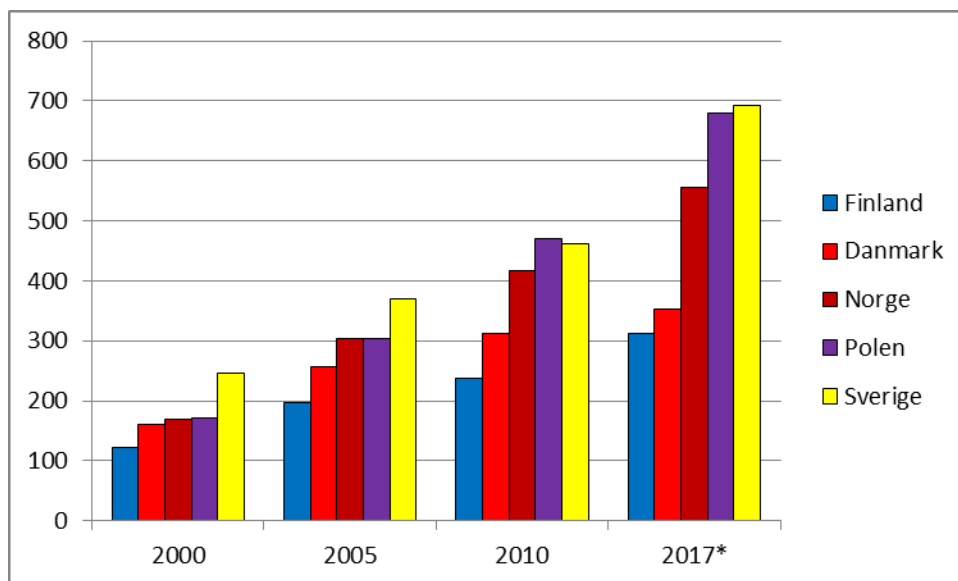
Vi inleder med en överblick över de tio undersökta staterna:

Figur 14: BNP i miljarder amerikanska dollar (International Monetary Fund, 2012)

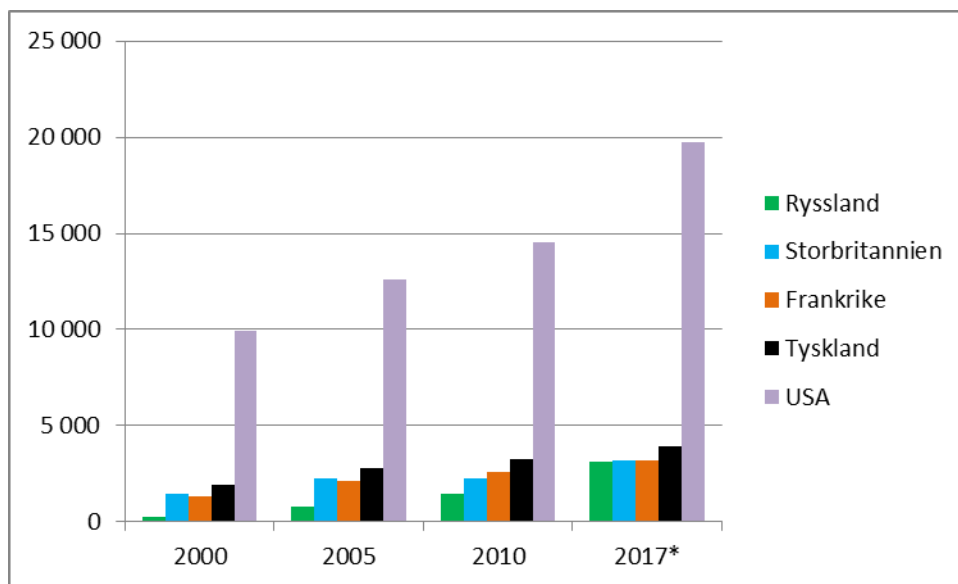
Som kan ses i Figur 14 så har USA störst BNP (mer än tre gånger så stor som Tyskland på andra plats) och Finland minst bland de undersökta staterna. Vi kan också se att fem stater har en i undersökningen relativt liten BNP (de nordiska länderna samt Polen) och fem en relativt stor.

Då de i undersökningen ingående staterna har så olika storlekar på BNP att Figur 14 kan vara svår att tolka infogar vi även Figur 15 över de fem staterna med mindre BNP och Figur 16 över de fem staterna med större BNP.

Figur 15: BNP i miljarder amerikanska dollar för de mindre staterna (International Monetary Fund, 2012)

I Figur 15 ser vi att Polen och Norge har den över undersökt tidsperiod starkaste utvecklingen på BNP medan de övriga tre har ganska likvärdig utveckling. Vi kan också se att Sverige har den bästa prognosen för utveckling av BNP, Norge, Polen och Finland likvärdiga utvecklingsprognoser och Danmark något sämre prognos.

Figur 16: BNP i miljarder amerikanska dollar för de större staterna (International Monetary Fund, 2012)

I Figur 16 ser vi att Ryssland har den i undersökningen överlägset starkaste BNP-utvecklingen, Frankrike en utveckling på samma nivå som Sverige, Danmark och Finland, Tyskland något sämre än dessa och USA samt Storbritannien klart sämre utveckling jämfört med Sverige, Danmark och Finland. Vi kan också utläsa att Ryssland har den bästa prognosen för BNP-utveckling samt att USA och Storbritannien har en prognosticerat utveckling som ligger under Sveriges och Polens men i nivå med Norge och Finland. Frankrike och Tyskland har prognosticerats en svagare utveckling än så, men fortfarande starkare än Danmark.

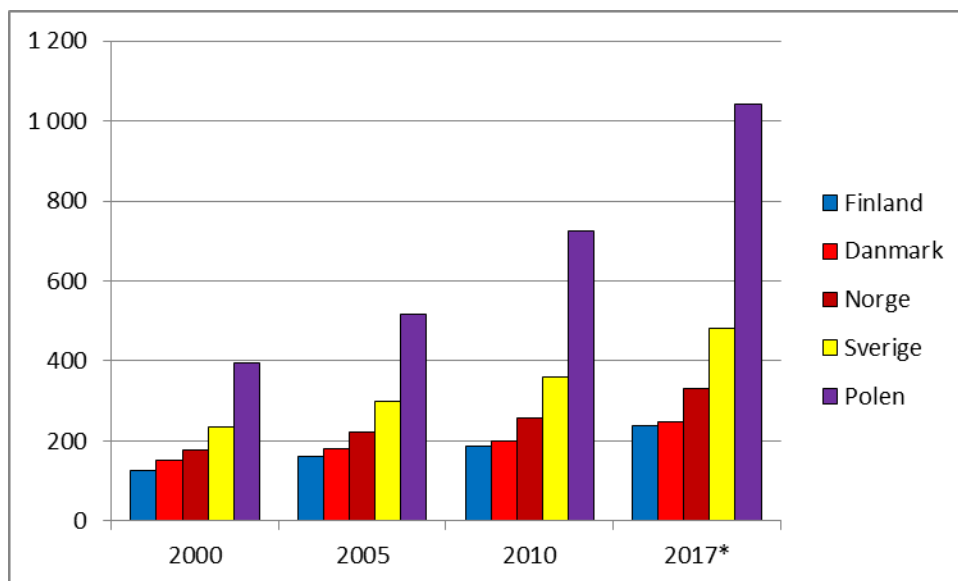
För den som vill se utveckling och prognos för framtida BNP i siffror kan Tabell 1 vara till hjälp. I Tabell 1 visar vi den inflationsrensade årliga ökningstakten för BNP i de undersökta länderna.

Land	Utveckling 2000-2010	Prognos 2011-2017
Danmark	0,60 %	1,39 %
Finland	1,80 %	1,74 %
Frankrike	1,12 %	1,20 %
Tyskland	0,98 %	1,46 %
Norge	1,51 %	2,14 %
Polen	3,91 %	3,08 %
Ryssland	4,91 %	3,89 %
Sverige	2,14 %	2,47 %
Storbritannien	1,79 %	1,65 %
USA	1,55 %	2,73 %

Tabell 1: Utveckling och prognos för årlig BNP-ökning, fasta priser ((International Monetary Fund, 2012) och egna beräkningar)

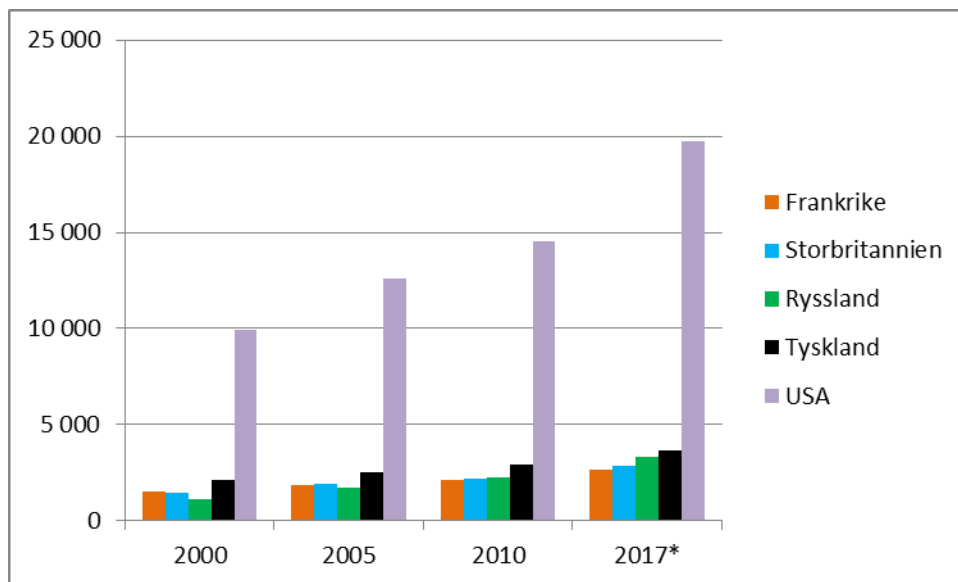
Vi går nu över till att presentera PPP-korrigerad BNP i de undersökta staterna. I en försvarsekonomisk kontext kan denna justering ge en bättre förståelse för den jämförelsevisa storleken på de resurser en stat kan allokera till inhemska försvarssatsningar (framför allt personal och anläggningar men även förbrukningsmaterial). Inköp av krigsmateriel är svårare att få förståelse för med detta mått. Materiel kan antingen köpas på marknaden, till världsmarknadspris, varvid BNP mätt i amerikanska dollar ger en bättre uppskattning av den relativa ekonomiska kostnaden, eller utvecklas samt framställas inom nationen, varvid en PPP-justerad BNP kan vara ett bättre mått. Det är således svårt att säga vilket av de två måtten (PPP-korrigerat eller ej) som har störst förklaringsvärde i ett försvarsekonomiskt sammanhang. De för försvaret nödvändiga insatsvaror som införskaffas inom landet (personal, anläggningar etc.) samt kostnader för övningar förklaras bäst av den korrigerade BNP-siffran, medan materielinköp (som oftast upphandlas på världsmarknaden) bättre förklaras av den okorrigerade BNP-siffran. PPP-justerad BNP är hur som helst relevant i en undersökning som denna, då enkelt uttryckt 100 kr köper en bättre måltid i Polen än i Norge (för att ta ett exempel med i undersökningen ingående stater) och därmed med all sannolikhet även en bättre soldat med bättre kängor.

Vi fortsätter med samma uppdelning (och av samma anledning) som ovan i kommande Figur 17 och Figur 18.

Figur 17: BNP i miljarder internationella dollar för de fem mindre staterna (International Monetary Fund, 2012)

Figur 17 visar att PPP-korrigerat så har Polen klart störst BNP av de fem mindre länderna men att en justering i övrigt inte påverkar den inbördes ordningen. Vi kan också se att Polen fortfarande har den starkaste utvecklingen av BNP, men att denna är något lägre när vi PPP-korrigerat. Näst bäst utveckling har Sverige haft, följt av de nästan helt jämbördiga Finland och Norge. Sist vad gäller PPP-korrigerad BNP-utveckling bland de mindre staterna finner vi Danmark. Vad gäller framtidsprognoser är rangordningen, från ljusaste till något mindre ljusa utsikter, densamma som för utvecklingen 2000 – 2010.

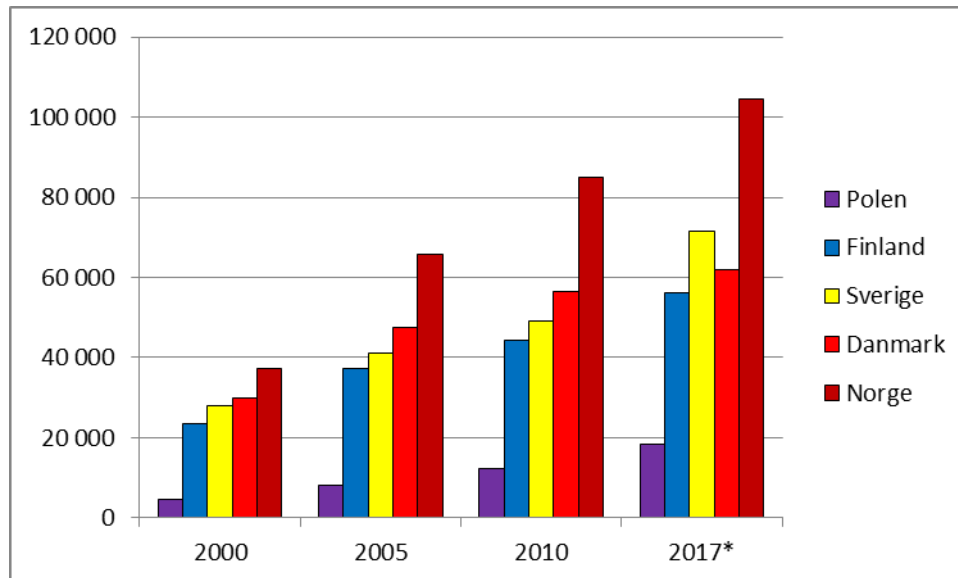

Figur 18: BNP i miljarder internationella dollar för de fem större nationerna (International Monetary Fund, 2012)

Den skillnad som klarast framträder mellan Figur 16 och Figur 18, det vill säga i övergången från amerikanska till internationella dollar, är att Ryssland förstärker sin relativa position i fråga om storlek på BNP. Ryssland är också den stat som haft den starkaste utvecklingen för PPP-korrigerad BNP, följt av Storbritannien och USA med Frankrike och Tyskland något efter. Prognosen för framtida utveckling är likaledes starkast för Ryssland (av alla tio undersökta stater). USA har en något lägre prognosticerad utveckling än Sverige och Polen, men starkare än Finland och Norge. Storbritannien,

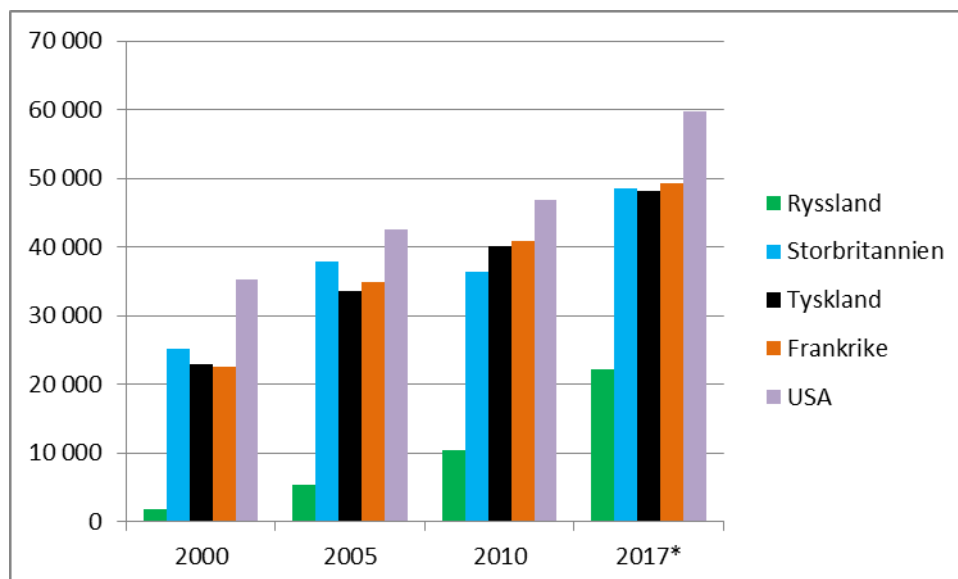
Tyskland och Frankrike ges en något sämre prognos än Finland och Norge men starkare än Danmark.

Vi går nu över till att visa BNP per capita i de undersökta länderna, både PPP-korrigerat och i amerikanska dollar.

Figur 19: BNP per capita i amerikanska dollar (International Monetary Fund, 2012)

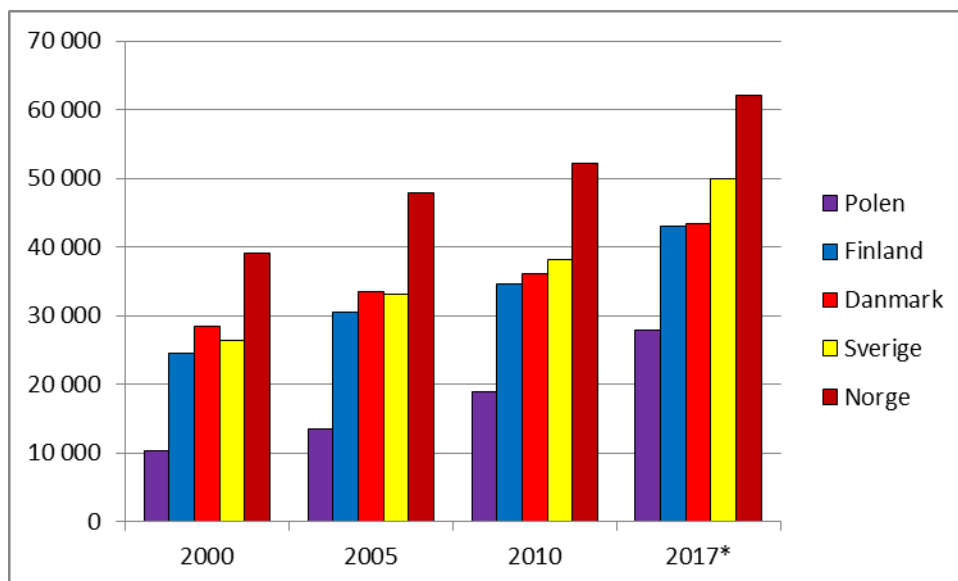
Som kan ses i Figur 19 har Norge den klart högsta BNP per capita bland de mindre länderna. Vi ser att Polen har den klart lägsta och att de övriga tre är någorlunda jämbördiga. Polen har dock haft den klart starkaste utvecklingen sedan år 2000, följt av Norge. Finland och Danmark har utvecklats svagare än Norge och Polen, men starkare än Sverige, under de tio åren. Sverige tillskrivs den starkaste prognosen av de mindre länderna, följt av Polen. Norge och Finland spås utvecklas i lägre takt än Sverige och Polen, men i snabbare än Danmark. Vi ser också att Sverige prognosticeras gå om Danmark i BNP per capita fram till 2017.

Figur 20: BNP per capita i amerikanska dollar för de fem större nationerna (International Monetary Fund, 2012)

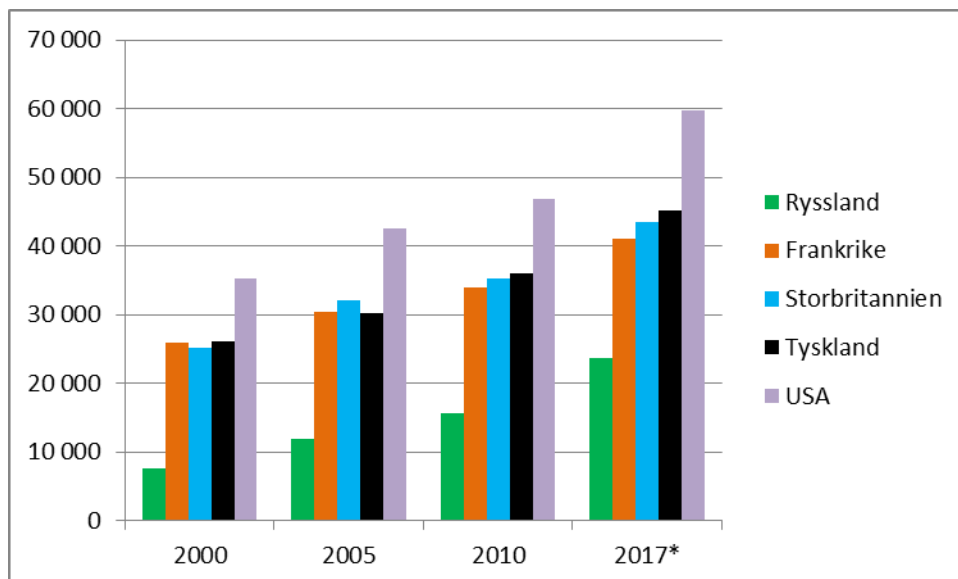
Figur 20 visar att USA har högst BNP per capita av de större nationerna, följt av Frankrike, Tyskland, Storbritannien och sist Ryssland. Vi ser också att skillnaden i total

BNP mellan de tio undersökta nationerna till stor del är en effekt av skillnader i invånarantal staterna emellan. Sverige, Norge och Danmark har, som exempel, alla tre en högre BNP per invånare än vad USA har. Alla de nordiska länderna har en högre BNP per capita än Frankrike, som har näst högst av de större nationerna. Noterbart är att Frankrike sedan år 2000 stärkt sin BNP per capita mer än Tyskland och Storbritannien och nu har den högsta av de tre stora EU-länderna, och att Storbritannien försvagats till att ha den lägsta siffran av de tre. Storbritannien uppvisar, som enda nation i undersökningen, en real minskning i BNP per capita mellan 2005 och 2010. Den klart starkaste utvecklingen har dock Ryssland haft. Ryssland ges också den ljusaste framtidsprognosen. USA och Storbritannien, som haft en sämre utveckling än de övriga staterna i diagrammet, spås en bättre utveckling än Frankrike och Tyskland.

Figur 21: PPP-korrigerad BNP per capita i de mindre länderna (International Monetary Fund, 2012)

Figur 21 visar att Norge har högst BNP per capita, även PPP-korrigerat. Korrigerat för köpkraftspariteter tar sig Sverige förbi Danmark och Polen närmar sig de övriga nationerna. Mätt i internationella dollar skiljer sig ökningen åt jämfört med när vi mätte i amerikanska dollar. Polen har fortfarande haft den starkaste ökningen, men följs av Sverige och sedan Finland. Prognosmässigt spås Polen ha den starkaste utvecklingen, följt av i tur och ordning Sverige, Finland, Danmark och Norge.

Figur 22: PPP-korrigerad BNP per capita i de större länderna (International Monetary Fund, 2012)

I Figur 22 kan vi se att USA behåller sin position bland de större länderna även korrigerat med PPP. Tyskland stärker dock sin position och Frankrikes försvagas. Ryssland stärks avsevärt men har fortfarande klart lägst BNP per capita. När vi studerar utvecklingen ser vi att Ryssland haft den starkaste utvecklingen, men följs nu av Storbritannien. Frankrike och USA har haft en svagare utveckling än de övriga tre stora staterna. Ryssland ges den ljusaste prognosen för tillväxt i BNP per capita. Tyskland och USA spås en något starkare utveckling än Storbritannien och Frankrike.

Sammanfattning:

BNP, oavsett vilket sätt det mäts på, är ett mått på ekonomins storlek i ett land. Förvarsekoniskt är BNP ett viktigt mått då ekonomi är en förutsättning för att ha ett försvar. Ju större ekonomi, desto större försvar är möjligt. Ofta uttrycker man en stats militära utgifter som en andel av BNP, för att försöka visa på vilken vikt staten i fråga tillmäter sitt försvar. Ekonomins, dvs. BNP, storlek blir då relevant att känna till då en lika stor andel av två olika stora ekonomier betyder olika stora försvarsbudgetar. En växande ekonomi, med en ökande BNP, ger en stat möjlighet att allokera större resurser till försvar i framtiden, varför vi också studerat prognoser över den ekonomiska utvecklingen i de undersökta staterna.

USA har, i undersökningen⁴, klart högst BNP. Sedan följer Tyskland, med knappt en fjärdedel av USA:s BNP, Frankrike och Storbritannien, med en BNP på 16-18 % av USA:s. Rysslands BNP är c:a en tiondel av USA:s. Sedan följer ett stort hopp ner till de övriga fem undersökta staterna, som har en BNP som motsvarar 1,6 % (Finland) till 3,2 % (Polen och Sverige) av USA:s.

Korrigerat med PPP stärks Rysslands och Polens ställning. Ryssland blir korrigerat för köpkraftsparitet den stat som har den tredje största ekonomin i undersökningen. Polen får, korrigerat, en klart starkare ekonomi än de nordiska staterna men förmår inte gå om någon av de fem stora i undersökningen.

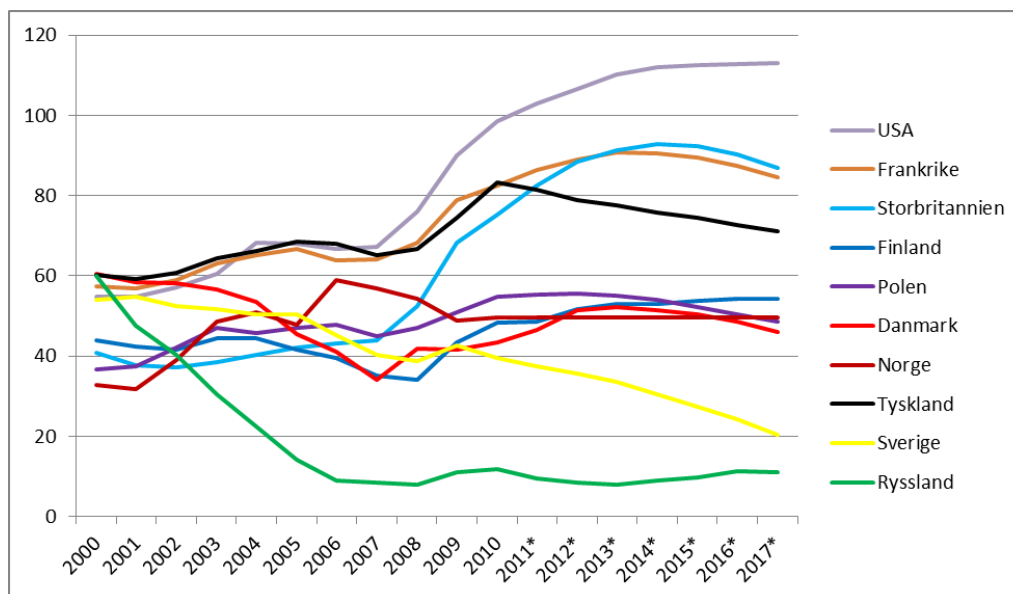
Den undersökta stat som har den starkaste utvecklingsprognosen är Ryssland, både reallt och korrigerat med PPP. Sverige och Polen prognosticeras även de god framtida utveckling, Sverige något starkare reallt och Polen något starkare PPP-korrigerat. Danmark, Frankrike och Tyskland har de svagaste framtidsprognoserna i undersökningen.

6.2 Statsfinanser

Vi kommer att visa tre olika mått som vi tillsammans anser ger en god och överblickbar bild över de undersökta staternas finansiella situation. Vi kommer att visa statsskuld, budgetbalans och skattenivåer, alla uttryckt som andel av BNP för den aktuella nationen. De tre variablerna bör tolkas tillsammans. Att ha en hög statsskuld behöver inte vara problematiskt om staten samtidigt visar stora överskott. Stora budgetunderskott parat med låga skattenivåer betyder att staten har outnyttjade inkomstmöjligheter och har möjlighet att nå balans om den politiska viljan finns. Vad som däremot visar på en svår ekonomisk situation är om alla tre undersökta variabler är negativa. Stor statsskuld (medför stora ränteutgifter och är alltså negativt för budgetbalansen) tillsammans med stora budgetunderskott (medför lånebehov och alltså en ökande statsskuld) och höga skattenivåer (befintliga inkomstmöjligheter är redan realiserade) medför en osund statsfinansiell situation. I den ovan beskrivna situationen skulle antagligen skattemoralen (skattepengarna gå inte tillbaka till medborgarna utan till räntor) och lånevillkoren (risken för kreditgivaren ökar vilket ökar räntan) påverkas negativt, vilket ytterligare skulle försvåra den ekonomiska situationen.

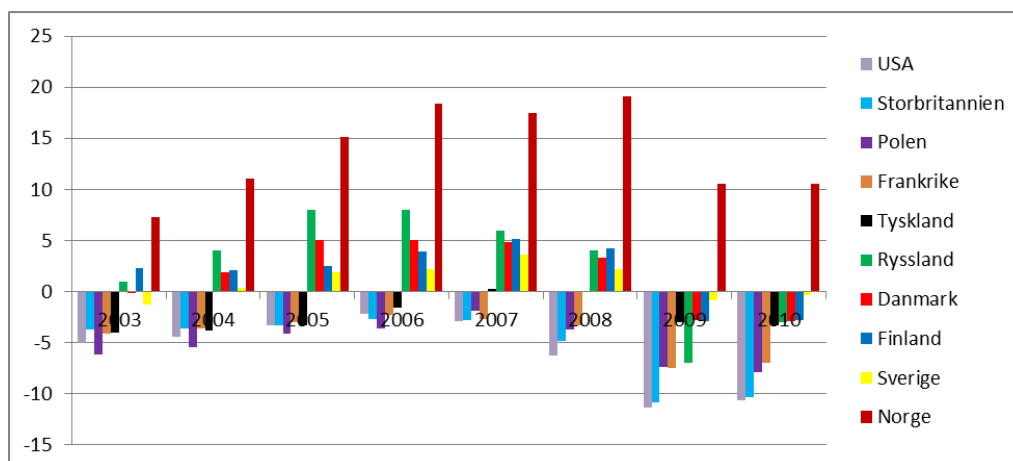
Sist i avsnittet gör vi en samlad bedömning av de undersökta staternas finansiella situation.

⁴ Och så även i hela världen.

Figur 23: Bruttostatsskuld som andel av BNP (International Monetary Fund, 2012)

I Figur 23 ser vi att de i undersökningen ingående staterna indelar sig i tre kluster. De med mycket låg⁵ statsskuld (Ryssland), de med en medelhög statsskuld (Sverige, Danmark, Norge, Finland, Polen) och de med hög statsskuld (USA, Frankrike, Tyskland, Storbritannien). Vi kan också se utvecklingen mellan år 2000 och 2010, där Sverige, Danmark och Ryssland har sjunkande statsskuld och Finland en svagt ökande. Norge, Tyskland, Frankrike och Polen ökar sin skuldsättning kraftigt under perioden och Storbritannien och USA ökar skuldsättningen mycket kraftigt. Enligt IMF:s prognoser kommer Sverige, Ryssland och Tyskland minska sin statsskuld de närmaste fem åren medan Polen och Norge kommer att behålla den nuvarande nivån. Frankrike och Finland kommer att öka sin skuldsättning något medan Danmark, USA och Storbritannien kommer öka statsskulden mer markant.

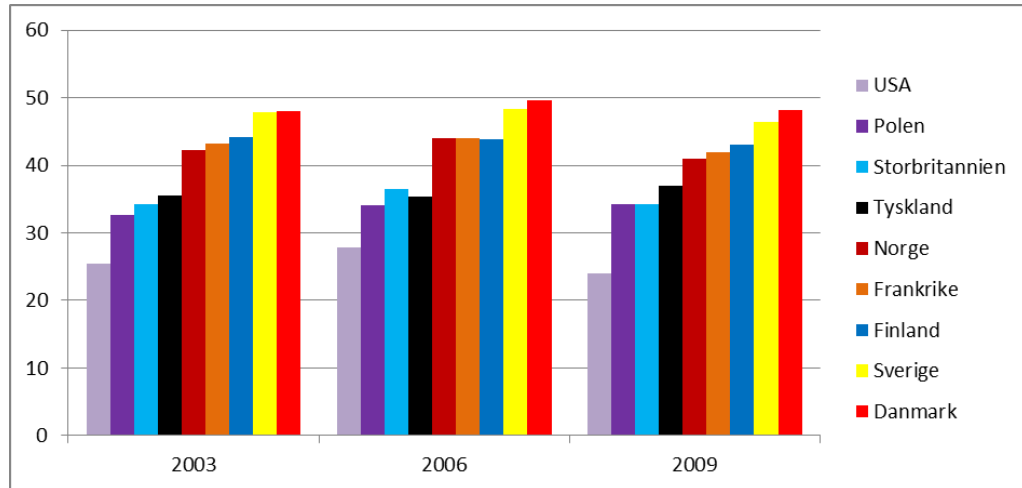

Figur 24: Budgetbalans som andel av BNP (OECD, 2012)

Norge är, som vi kan se i Figur 24, det enda land som över hela den undersökta perioden lyckas hålla överskott i statsbudgeten. Sett över hela perioden har Ryssland, Danmark, Finland och Sverige i genomsnitt haft överskott i statsbudgeten. Man bör dock vara medveten om att både den ryska och norska statsbudgeten bärs upp av inkomster av råvaruexport (gas och olja). Som exempel kan nämnas att av de norska statsutgifterna på

⁵ Vi har definierat som följer: låg <40 % av BNP, medelhög = 40-70 % av BNP, hög >70 % av BNP

1 000 miljarder norska kronor betalas 120 miljarder av oljepengar, utgifter som annars varit underskott (Norges Regjering, 2011)⁶. De övriga nationerna i undersökningen har, med undantag av Tyskland år 2007, gjort ett negativt resultat varje år som undersökningen täcker. Sämst historik har USA, Storbritannien och Polen som i genomsnitt haft budgetunderskott som överstiger 5 % av BNP, varje undersökt år.

Figur 25: Skatternas andel av BNP (OECD, 2012)

I Figur 25 visar vi skatternas andel av BNP för nio av de undersökta nationerna. Vi ser att Danmark och Sverige har den högsta skatteandelen av BNP i undersökningen, följt av Finland, Frankrike och Norge. Tyskland, Storbritannien och Polen har något lägre skatteandel och USA klart lägre.

OECD saknar data på Ryssland, men enligt (PwC, 2008) så har Ryssland en platt inkomstskatt på 13 %, en skatt på konsumtion (motsvarande moms) på 18 % och en företagsskatt på 24 %. En läsare familjär med det svenska fallet inser att Ryssland ej är att betrakta som ett land med höga skatter. Andra skattesatser gäller för naturresurser (särskilt relevant för olja och naturgas), varifrån en stor del av de ryska skatteinkomsterna härrör.

En samlad, översiktlig, ekonomisk bedömning kan ses i Tabell 2 nedan. Tabell 2 är på intet sätt heltäckande, bl.a. är det maximala värde som utdelas i varje kategori ”++” och det minsta ”- -”. Det kan exempelvis anses allvarligare att som USA ha konstanta budgetunderskott och en statsskuld som närmar sig 100 % av BNP, än den tyska situationen med lägre statsskuld (c:a 80 %) och inte lika frekventa budgetunderskott, trots att USA har ett bedömt större utrymme att öka skatteuttaget.

⁶ Norska statens oljeintäkter ligger på c:a 375 miljarder NOK årligen

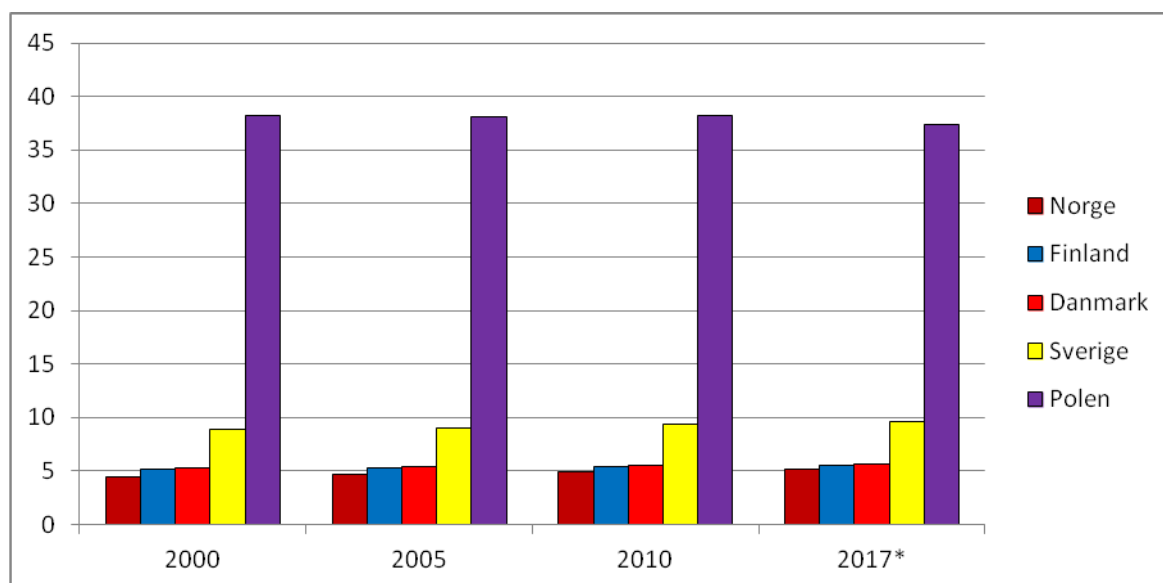
	Statsskuld	Budgetbalans	Skattenivåer	Samlad bedömning
USA	--	--	++	-
Storbritannien	--	--	+	-
Polen	-	--	+	0
Norge	0	++	-	+
Danmark	-	+	--	-
Finland	-	+	-	-
Sverige	+	+	--	+
Frankrike	--	--	-	--
Tyskland	--	-	0	-
Ryssland	++	+	(?)	+

Tabell 2: Samlad ekonomisk bedömning

6.3 Demografi och arbetsmarknad

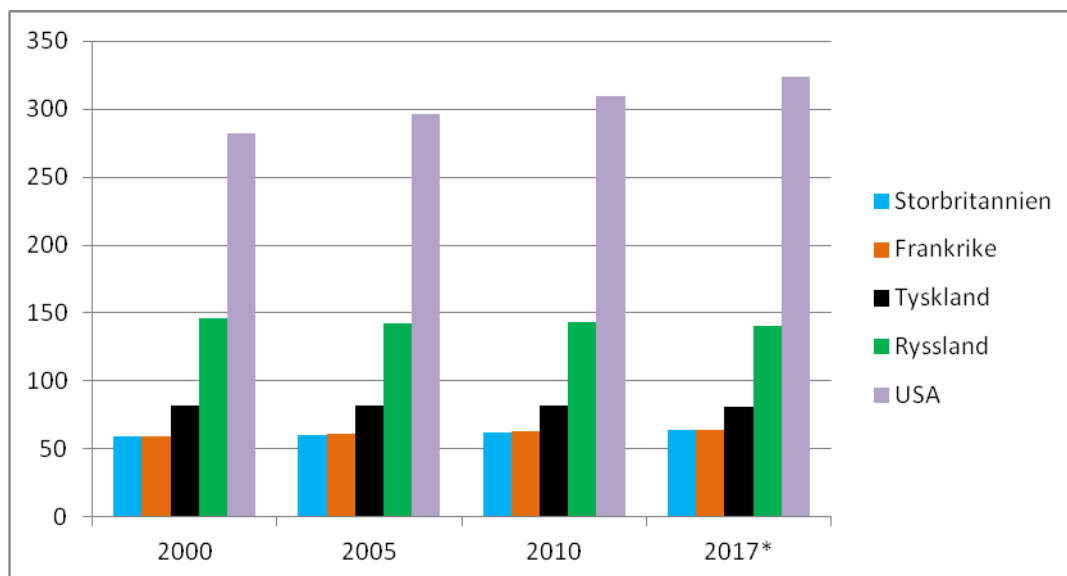
I detta avsnitt presenterar vi data på de demografiska förutsättningarna i de undersökta staterna. Vi visar antal invånare, födelsetal, befolkningens åldersstruktur samt arbetslöshet. Den demografiska situationen i en stat påverkar både samhällsekonomin och försvarsekonomin. Antal invånare, deras åldersstruktur samt förekomsten av arbetslöshet är viktiga variabler för möjligheten att personalförsörja försvaret, men de påverkar också statens ekonomi och därmed statens möjligheter att ge försvarsanslag. Födelsetal och åldersstruktur är viktiga variabler för att förstå en stats framtida ekonomiska möjligheter och svårigheter. För den intresserade finns en bilaga (Bilaga 2: Demografiska figurer) i slutet av rapporten med fördjupad information om de undersökta staternas demografi.

Vi använder i detta avsnitt, för flertalet diagram, samma uppdelning i små och stora nationer som i Bruttonationalprodukter (BNP), då skillnaderna i invånarantal mellan de undersökta staterna är stora.

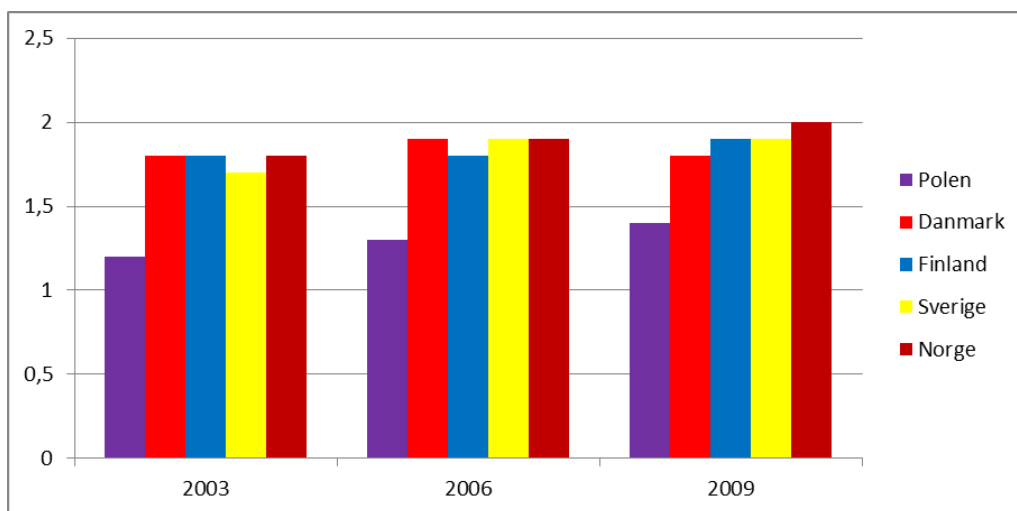
Figur 26: Antal invånare i de mindre nationerna (International Monetary Fund, 2012)

Figur 26 visar att de nordiska länderna har en svagt ökande befolkning över tiden. Vi kan också se att Polen har den klart största befolkningen av de mindre länderna, men att den polska befolkningen minskat över tiden och prognosticeras fortsätta minska.

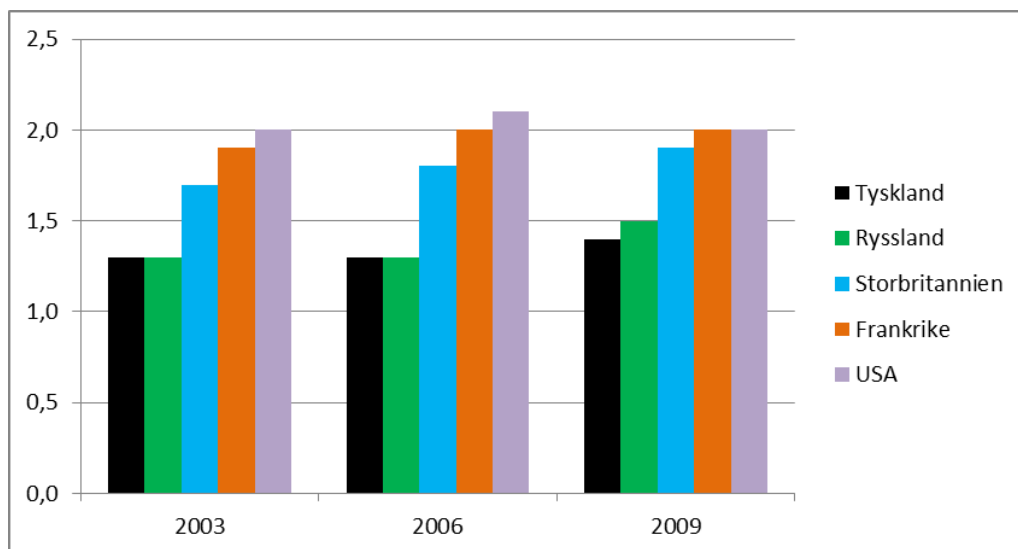
Figur 27: Antal invånare i de större nationerna (International Monetary Fund, 2012)

Av de undersökta nationerna har USA den största befolkningen och den största befolkningsökningen. Näst störst befolkning har Ryssland, vars invånarantal dock minskat sedan år 2000. Det tredje största landet, Tyskland, har också en över tid (marginell) befolkningsminskning. Frankrike och Storbritannien har ett något ökande invånarantal. Befolkningsprognoser för de fem större länderna indikerar inga trendbrott för någon stat.

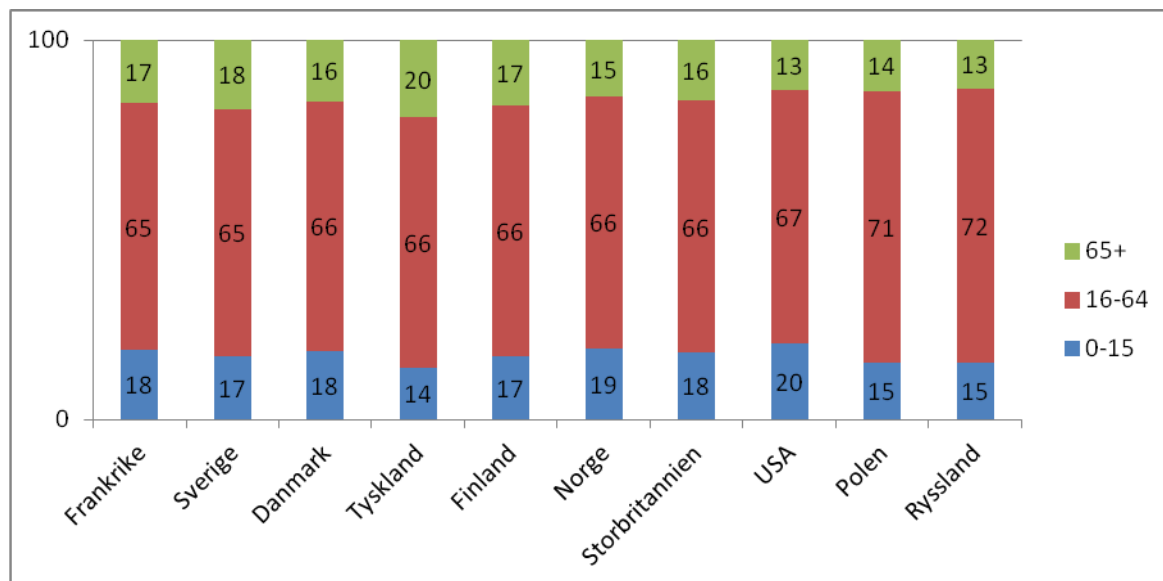
Figur 28: Födelsetal för de mindre länderna (OECD, 2012)

För att över tiden hålla en konstant befolkning bör en stat ha en nativitet på 2,1, mätt i barn per kvinna (Eurostat, 2011). Vi kan se i Figur 28 att ingen av de mindre länderna når denna siffra. Sett över tid så har samtliga de nordiska länderna en ökande nativitet, och närmar sig en nativitet på 2,0 (vilket Norge redan uppnått). Polen har en låg nativitet som dock ökat något över tiden.

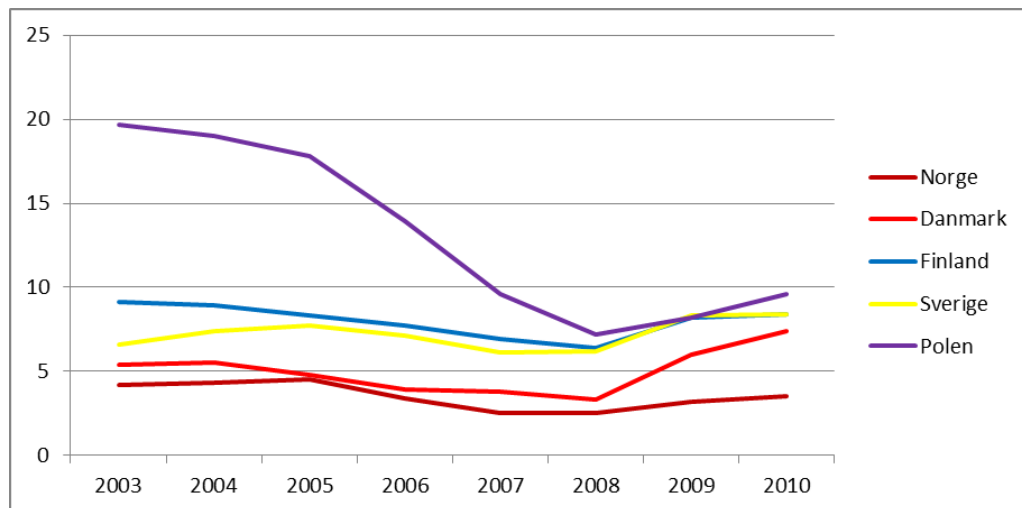
Figur 29: Födelsetal för de större länderna (OECD, 2012)

De större staterna har en över tid ökande nativitet. Det är dock bara USA och Frankrike som når en nativitet på 2,0. USA uppnådde jämvikt (2,1) år 2006 men har sedan dess tappat ner till 2,0. Storbritannien har en utveckling som påminner om de nordiska staterna. Ryssland och Tyskland har en svagt ökande trend men ligger fortfarande på låga nivåer.

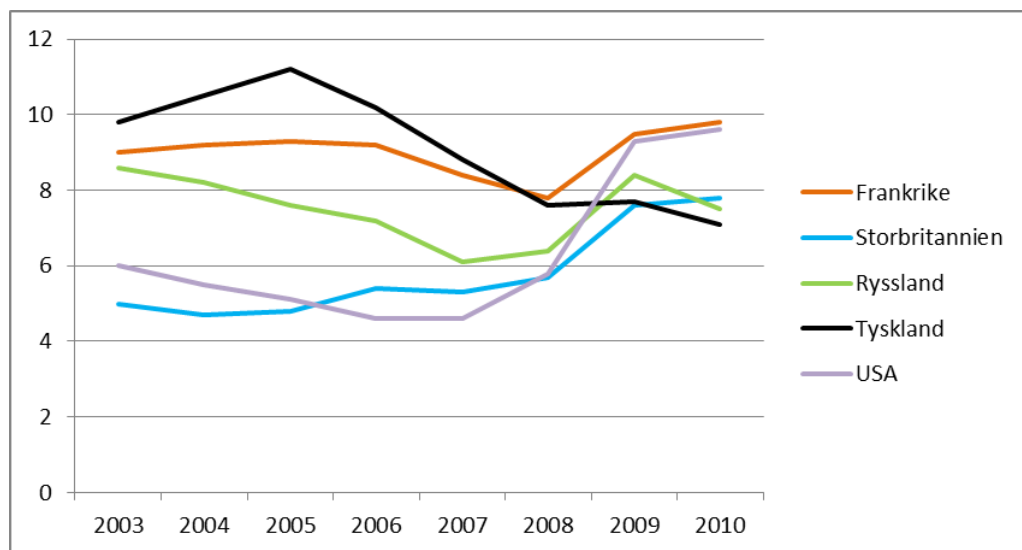
Figur 30: Åldersstruktur (OECD, 2012)

Figur 30 visar åldersstrukturen för befolkningen i de undersökta staterna. Störst andel äldre återfinns i Tyskland, störst andel unga i USA. Polen och Ryssland har störst andel av sin befolkning i det som anses vara det arbetsföra åldersspannet (16 – 64 år).

Figur 31: Arbetslöshet i de mindre staterna, andel av arbetskraften (OECD, 2012)

Som vi kan se i Figur 31 har Polen minskat arbetslösheten kraftigt sedan det första undersökningsåret, men har fortfarande den högsta andelen arbetslösa bland de mindre nationerna. Norge har den lägsta arbetslösheten, både idag och över tiden undersökningen täcker. Vi kan också se att arbetslösheten ökar i alla de mindre nationerna när finanskrisen slår till mellan 2008 och 2009.

Figur 32: Arbetslöshet i de större staterna, andel av arbetskraften (OECD, 2012)

Figur 32 visar att Tyskland och Ryssland har haft en minskande arbetslöshet under den tid undersökningen täcker. Frankrike hade en minskande arbetslöshet fram till 2008 men har under 2009 och 2010 haft ökande arbetslöshet. USA:s arbetslöshet minskade fram till 2007 men har ökat varje år sedan dess. Arbetslösheten i Storbritannien har ökat över undersökningens tidsspann.

I Tabell 3 nedan ger vi en samlad bedömning av de demografiska faktorerna i de tio undersökta staterna. Tabell 3 tar inte hänsyn till trender i utvecklingen utan fångar enbart den nuvarande situationen.

	Fertilitet	Ålderstruktur	Arbetslöshet	Samlad bedömning
Frankrike	0	+	-	0
Sverige	0	0	-	-
Danmark	0	0	0	0
Tyskland	--	--	0	--
Finland	0	-	-	-
Norge	0	+	++	+
Storbritannien	0	0	0	0
USA	0	+	-	0
Polen	--	-	-	--
Ryssland	--	-	0	--

Tabell 3: Samlad demografisk bedömning

7 Politisk debatt och försvarsinriktning

I detta kapitel ger vi en mycket kort inblick i den politiska situationen i de undersökta länderna. Vi visar vilka internationella organisationer som nationerna är med i, hur regeringskonstellationerna ser ut, ger de tongivande partiernas syn på försvarsfrågan samt försöker svara på hur viktig försvarsfrågan är i den politiska debatten och vilken fråga som är dominerande inom försvarsdebatten. Förutom att ge en snabb inblick i försvarsdebatten i de undersökta staterna vill vi med detta kapitel översiktligt visa på de undersökta staternas politiska möjlighet att förändra försvarsanslagen.

Sverige:

Sverige är medlem av EU och FN men inte i Nato. Sverige har som EU-medlem skrivit under Födraget om upprättandet av en konstitution för Europa (det s.k. Lissabonfördraget), i vilken undertecknade nationer förbinder sig till ”närmare samarbete i fråga om ömsesidigt försvar”. Lissabonfördraget med dess solidaritetsklausul och den svenska, om än ensidiga, solidaritetsförklaringen innebär starka kopplingar mellan svensk och europeisk samt nordisk försvars- och säkerhetspolitik.

Solidaritetsklausulen (EU, 2007) innebär att EU-länderna ska hjälpa varandra i händelse av en katastrof eller en terroristattack och en förpliktelse till ömsesidig hjälp vid ett väpnat angrepp med alla till buds stående medel.

I den svenska solidaritetsförklaringen (Tolgfors, 2010) sägs att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller ett nordiskt land och att Sverige förväntar sig samma agerande tillbaka.

Inriktningspropositionen från år 2009 innebar starten på en reformering av det svenska försvaret. Inriktningen blev ett tillgängligt insatsförsvar som både kunde användas nationellt och internationellt. ”Både och” och ”här och nu” blev politiska mantran för att beskriva det dubbla nyttjandet och den eftersträlvade höga tillgängligheten.

Sverige regeras av en minoritetsregering bestående av en koalition av fyra partier. Det tongivande regeringspartiet är *Moderaterna* (liberal), övriga är *Folkpartiet* (liberal), *Centerpartiet* (liberal) och *Kristdemokraterna* (konservativ). Oppositionen består av tre partier, med tongivande parti *Socialdemokraterna* (socialdemokratisk), övriga är *Miljöpartiet* (grönt) och *Vänsterpartiet* (socialistiskt). Ytterligare ett oppositionsparti finns, konservativa/nationalistiska *Sverigedemokraterna*, men detta stödjer i de flesta fall regeringen.

Den svenska regeringen föreslår en utgiftsutveckling de närmaste åren som motsvarar inflationen i samhället, alltså en real utveckling i paritet med dagens storlek på försvarsanslagen (Sveriges regering, 2011). *Socialdemokraterna* föreslår i sin skuggbudget för 2012 en anslagsnivå av samma storlek som regeringen föreslår, men att något mer pengar (ca 200 mnkr) går till förbandsverksamheten och anskaffning av materiel och anläggningar och något mindre till internationell insatsverksamhet, krisberedskap och (den externa) myndigheten MSB (*Socialdemokraterna*, 2011). Osämja råder fortfarande mellan delar av oppositionen och regeringen om försvarets soldater skall vara anställda eller värnpliktiga, se exempelvis (*Socialdemokraterna*, 2012).

Försvarsfrågan är inte en av de större i den svenska politiska debatten. Som exempel kan nämnas att varken regeringen eller *Socialdemokraterna* nämner försvarsfrågan när de presenterar sina budgetförslag, se (Regeringen, 2012) och (*Socialdemokraterna* II, 2011).

Den svenska försvarsdebattens centeras kring tre frågor: ekonomi, uppgradering av JAS samt personalförsörjning. Den viktigaste torde dock vara ekonomin då de andra frågorna oftast debatteras i en ekonomisk kontext.

Vissa signaler i den politiska debatten lämnar dock öppningar för ökade försvarsanslag oräknat den aviserade förstärkningen i samband beslutet om anskaffning av JAS E/F, se exempelvis (*Svenska Dagbladet*, 2012).

Norge:

Norge är medlem i FN och Nato men inte i EU. Norge kan dock tänka sig delta i EU-ledda insatser, men endast om dessa vilar på ett tydligt FN-mandat (Arbeiderpartiet, 2009).

”Hemma först” (Hjemme først) (Eide, 2012) är det aktuella politiska mantrat för den norska försvarsinriktningen där norska intressen i Arktis har en hög prioritet. Parallellt finns dock även ambitioner att delta i internationella insatser.

Norge leds av en majoritetsregering bestående av en trepartikoalition med tongivande parti *Arbeiderpartiet* (socialdemokratisk), övriga regeringspartier är *Sosialistisk Venstreparti* (socialistisk) och *Senterpartiet* (grön). Oppositionen består av fyra partier. De två största oppositionspartierna är *Høyre* (konservativ) och *Fremskrittspartiet* (nationalistiskt). I opposition finns också *Kristelig Folkeparti* (konservativ) och *Venstre* (liberal).

Arbeiderparti säger sig vilja stärka försvaret (Arbeiderpartiet, 2009). Den norska regeringen ger också försvaret något ökade anslag utöver de kompensationsindex som används i senaste statsbudgetens (Norges Regjering, 2011). *Fremskrittspartiet* anser att Norge inte spenderar tillräckligt mycket på sitt försvar och är ”oroade över nedmontering av försvaret” (Fremskrittspartiet, 2009) och lägger i sin skuggbudget c:a 700 miljoner NOK mer än regeringen (Fremskrittspartiet, 2011). *Høyre* vill också höja anslagen till försvaret, med 500 miljoner NOK utöver den lagda statsbudgeten (Høyre, 2012) då de menar att försvarets resurstilldelning idag inte motsvarar de kostnader ställda uppgifter medför (Høyre III, 2012). Alla de undersökta partierna vill behålla värnplikten.

Försvarsfrågans ställning i den norska debatten är inte den starkaste. Varken *Arbeiderpartiet* (Arbeiderpartiet II, 2012) eller *Høyre* (Høyre II, 2012) tar upp frågan som en av sina huvudfrågor. *Fremskrittspartiet* nämner försvarsfrågan som den tjugofemte (och sista) anledningen till att norrmännen skall rösta på dem (Fremskrittspartiet II, 2009).

Norge följer den ryska utvecklingen med intresse och inte minst med Arktis som tänkbart konfliktområde. Norge har, i motsats till de flesta andra länder, inte lämnat värnplikten som en följd av prioriteringen av det nationella perspektivet.

De frågor som synes debatteras mest i Norge när det gäller försvaret är resurstilldelningen samt den omdaning av försvaret som genomförts.

Danmark:

Danmark är medlem i FN, EU och Nato. Danmark har dock valt att stå utanför EU:s försvarssamarbete (EUR-LEX, 2004).

Den danska försvar- och säkerhetspolitiken tar sitt tydligaste avstamp från medlemskapet i NATO och deltar aktivt i internationella insatser, inte minst USA- och NATO-ledda sådana. Det nationella försvaret har däremot nedprioriterats. Danmark har valt att avveckla vissa militära förmågor, tidigare ubåtsvapnet och nu luft- och pansarvärn. Danmark tillämpar idag en ”symbolisk” värnplikt i form av en korttidsutbildning av värnpliktiga. Denna värnplikt ifrågasätts tidvis i debatten men är i nuläget ingen stor stridsfråga.

Danmark leds av en minoritetsregering bestående av tre partier: *Socialdemokraterne* (socialdemokratiskt), *Radikale Venstre* (socialliberalt) och *Socialistisk Folkeparti* (socialistiskt/grönt). Dessa stöds av *Enhedslisten* (socialistiskt) samt de regionala partierna *Siumut* och *Inuit Ataqatigiit* (Grönland) samt *Javnaðarflokkurin* (Färöarna). I opposition finns *Venstre* (liberalt), *Dansk Folkeparti* (nationalistiskt), *Liberal Alliance* (liberalt), *Konservative Folkeparti* (konservativt) och regionala *Sambandsflokkurin* (Färöarna). De två största partierna (med över 20 % av rösterna) och därmed tongivande inom sina respektive block är *Socialdemokraterne* och *Venstre*.

Den förra, *Venstre*-ledda, danska regeringen beslutade om att minska på utgifterna för försvaret med två miljarder DKR (Venstre, 2011) och den nuvarande regeringen håller fast vid och tänker realisera beslutet (Socialdemokraterne, 2011).

Trots de nedskärningar som gjordes under *Venstre*-regeringen anser *Venstre* att det är nödvändigt med ett försvar för att bevara Danmark som nation och viktigt att vara en aktiv och deltagande Nato-medlem (*Venstre II*, 2009). *Socialdemokraterne* ser mer försvaret som ett utrikespolitiskt instrument och talar mest om internationella insatser i frågan om försvaret (*Socialdemokraterne*, 2011).

Den fråga som verkar mest aktuell när det gäller försvaret i Danmark är frågan om hur många och vilken typ av insatser danska trupper skall delta i.

Danmark ser inga omedelbara hot som skulle motivera ett starkare försvar inom överskådlig tid. De danska intressena på Grönland gör att konflikter runt Ishavet kan ses som potentiella hot. Danmark har ofta agerat som nära allierad med USA och Storbritannien och deltog t.ex. i operationerna mot Irak.

Finland:⁷

Finland är medlem i EU och FN, men inte i NATO (Finland har deltagit i Natos partnerskap för fred sedan år 1994).

Det finska försvaret har traditionellt varit inriktat på nationellt försvar där hotet från Ryssland alltjämt är en dimensionerande faktor vad gäller försvarsutgifterna. Finland har också haft ambitioner att hålla uppe personalvolymen i försvaret vilket gjort att man behållit den allmänna värnplikten. Andra fundament i den finska försvarspolitikerna har varit alliansfrihet och försvar av hela Finland. Alliansfriheten försöker man förena med engagemang i EU och partnerskap med NATO.

Regering och partier

Finlands regering är en majoritetsregering som består av Samlingspartiet Kansallinen Kokoomus (moderat), Finlands Socialdemokratiska parti Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (socialdemokratisk), Vänsterförbundet Vasemmistoliitto (socialistiskt), Svenska folkpartiet i Finland Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Gröna förbundet Vihreä Liitto (grönt) och Kristdemokraterna i Finland Suomen Kristillisdemokraatit.

Samlingspartiet och Finlands Socialdemokratiska parti är de två största partierna. Övriga partier som står utanför är Sannfinländarna Perussuomalaiset och Centern Suomen Keskusta.

Försvarsdebatt

I den nya reformen som ska vara sjösatt 2015 ska man kunna försvara landet med samma budget som idag 2012. Målsättningarna att trygga Finlands militära försvarsförmåga, fortsatta kostnadsbesparingar samt få en balans mellan finansiering och försvarsmaktens storlek och verksamhet, sammanslagningar av garnisoner med fortsatt allmän värnplikt i fokus ([Finska] Försvarsmakten, 2012). Finland bör kunna upprätthålla den militära försvarskapaciteten för hela landet (Kokoomus, 2012), och trots de stora budgettätstramningarna ska landets försvar inte vara en konjunkturfråga (Savan Sanomat, 2012).

Däremot tycker inte Vänsterförbundet att Finland behöver ha en sådan stridsberedskap som tidigare, bättre att rikta resurserna på samhällets behov och andra säkerhetsutmaningar (Vasemmistoliitto, 2012).

Finland samarbetar med Nato, men få politiker verkar överväga medlemskap, se exempelvis ([Finska] Utrikesministeriet, 2006) utan är nöjda med att vara en partner och inte en medlem (O'Dwyer, 2012). Finland kommer inte att debattera medlemskap under denna mandatperiod (O'Dwyer, 2012). Inte heller önskar Finland utveckla det nordiska försvarssamarbetet till en fullskalig allians, men önskar fortsätta samarbetet (O'Dwyer, 2012).

⁷ Avsnittet om Finland är författat av Heidi Askenlöv

Försvarsfrågan är inte en av de större i den finska politiken, fortsatt försvar av hela Finland enligt den nya försvarsreformen 2012. Man talar mest om fredsbevarande styrkor i utlandet och att det är där resurserna ska sättas in.

Det som ligger överst i budgetdebatten är att lösa den inhemska arbetsmarknadssituationen med fler arbetstillfällen och en minskad arbetslöshet (Kokoomus II, 2012).

Polen:⁸

Polen är medlem i EU, FN, Nato samt Visegrad Group (V4) som är en regional allians mellan Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern.

Den polska säkerhets- och försvarspolitikerna har sedan Warszawapakten upplösning varit inriktad mot att bli aktiva medlemmar i NATO och EU med de åtaganden dessa medlemskap är förenade med.

I maj 2011 uttalade sig den polska försvarsministern om att Polen planerar att leda en ny V4 *battle group* och att den ska vara operationell i första halvan av 2016 (Visegrad Group, 2012).

Stora partier

Polen är en parlamentarisk demokrati men presidenten har det övergripande ansvaret för utrikes- och försvarspolitikerna. Polen leds av en koalitionsregering mellan det borgerliga partiet *Medborgarplattformen* (Platforma Obywatelska, 2012) och det agrara centerpartiet *Polska folkpartiet* (Polskie Stronnictwo Ludowe, 2012). Oppositionen består av det konservativa partiet *Lag och rättvisa* (Prawo i Sprawiedliwość, 2012), det liberala och antiklerikala partiet *Palikot-rörelsen* (Ruch Palikota, 2012) samt *Demokratiska vänsteralliansen* (Sojusz Lewicy Demokratycznej, 2012), som har rötter i det polska kommunistpartiet. Det är svårt att placera de polska partierna enligt den svenska höger-vänster skalan men generellt ligger de polska partierna mer åt höger när det gäller ekonomiska frågor.

Allmän försvarsutveckling

Polen gick 2009 över från allmän värnplikt till ett yrkesförsvar (Wojsko Polskie, 2011), vilket är en del av den moderniseringsprocess av krigsmakten som sker i landet. Behovet av att modernisera försvaret är stort och försvarsdepartementet har i 2012 års budget valt att prioritera utbildning av armén, förnyelse och reparation av vapensystem och militär utrustning samt återuppbyggnad av viktig infrastruktur. ([Polish] Ministry of National Defence, 2012). I enlighet med en lag från 2001 får försvarsbudgeten inte understiga 1,95 % av föregående års BNP. ([Polish] Ministry of National Defence, 2012). Oppositionspartiet PIS skriver i sitt partiprogram att de vill öka försvarsbudgeten till 2 % (Prawo i Sprawiedliwość, 2012).

President Bronislaw Komorowski föreslog i augusti 2012 att Polen bör bygga ett eget missilförsvar (TVN24, 2012). De ledande politikerna från PO, PIS och PR stödjer presidentens förslag (Polskie Radio, 2012). Det som diskuteras är hur missilförsvaret ska finansieras. Enligt chefen för den Nationella säkerhetsmyndigheten kommer missilförsvaret att byggas under åren 2013-2022 och det kommer att kosta flera miljarder polska zloty (TVN24, 2012).

Missilförsvaret är en av tre prioriteringar som har antagits av presidenten. De två andra är helikoptrar för mobila landstyrkor och ett modernt informationssystem (TVN24, 2012).

Angående Afghanistan planerar Polen att följa Natos allmänna plan på urdragning år 2014. Komorowski anser att polska armén är allt för utbyggd och dyr och ser en möjlighet att omstrukturera den efter reträtten från Afghanistan (Gazeta Wyborcza, 2012). I samband med att fem soldater blev dödade av en vägbomb i december 2011 krävde partiledaren för Paliokt-rörelsen att Polen bör dra sig ur Afghanistan omedelbart (Polskie Radio, 2011).

⁸ Avsnittet om Polen är författat av Karolina Gasinska

Politisk debatt

Försvarsfrågan är inte speciellt central i den polska politiska debatten. Försvarsfrågor blir främst uppmärksammade i samband med polska förluster i Afghanistan. I den allmänna försvarsdebatten diskuteras främst moderniseringen av försvaret och hur den ska finansieras.

Storbritannien:

Storbritannien är medlem av EU, Nato och FN, med en permanent plats (och därmed veto-rätt) i FN:s säkerhetsråd.

De brittiska försvarsutgifterna är en av stormakterna och har bland världens högsta försvarsutgifter. Den brittiska försvars- och säkerhetspolitiken har traditionellt haft starkt NATO-fokus där framför allt samarbetet med USA varit viktigt.

Storbritannien styrs av en majoritetsregering bestående av *The Conservative Party* (konservativt) och *The Liberal Democrats* (liberalt). I opposition finns *Labour* (socialdemokratiskt). I det brittiska underhuset finns också nio mindre partier representerade.

Den nuvarande brittiska regeringen har som mål att minska försvarsdepartementets utgifter med en fjärdedel (The Coalition Government, 2010). *The Conservative Party* talar om att få försvarets ekonomi i balans och komma tillrätta med årtal av för höga utgifter, vill behålla den brittiska kärnvapenförmågan och förbättra villkoren för försvarspersonal och deras familjer (The Conservative Party, 2012). *The Liberal Democrats* talar om att se till att skattemedlen som går till försvaret används på ett effektivt sätt. De vill också att försvaret skall anpassas till "dagens verklighet" där hoten sällan emanerar från andra stater, som en följd av detta vill de minska de brittiska kärnvapnen (The Liberal Democrats, 2012). *Labour* säger sig vara ett försvarsvänligt parti (Labour, 2012) och anser att den nuvarande brittiska regeringen gör för stora nedskärningar och att försvaret inte behöver omorganiseras (Labour II, 2012).

Förutom de stora nedskärningarna inom försvaret verkar den fråga som är mest omtalad inom försvarsområdet vara förmåner och villkor för tjänstgörande inom försvaret, veteraner och deras familjer. Försvarsindustrifrågor märks också i debatten.

Frankrike:⁹

Frankrike är medlem av EU, sedan 2009 fullvärdiga medlemmar av Nato och en av de permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd med medföljande vetorätt.

Frankrike utgör sålunda en av stormakterna och har bland de högsta försvarsutgifterna i världen. Frankrike har också en betydande försvarsindustri. Frankrike har börjat engagera sig i NATO på ett sätt som saknar modern, sedan 1960-talet, motsvarighet.

Stora partier

UMP(Höger) – Talar inte om höjningar eller sänkningar av försvarsbudgeten, men den nämns som en "icke variabel" i partiprogrammet. Man vill även stärka och förbättra allmänhetens inställning till försvaret. (U-M-P)

PS(Vänster) – Ett av vallöftena från den nya presidenten var att dra tillbaka trupper snarast möjligt från Afghanistan, redan 2012. För att få ordning på statens ekonomi ska även försvaret ska spara upp till 1 miljard euro om året. (Parti Socialiste)

I den nuvarande nationalförsamlingen (vald 10 och 17 juni 2012) har SRC (Groupe Socialiste vilket i stort sett motsvaras av PS) 297 platser av 577 och UMP 196, de övriga 87 platserna innehas av 3 olika höger- (1) och vänsterfalanger(2) samt ett "miljöparti". Det finns även 9 stolar som inte vill tillskriva sig en klassificering däribland Front National (uttalat nationalistiskt parti, 2 platser). I senaten som väljs på 3 år och senast 2011 är läget

⁹ Avsnitten om Frankrike och Tyskland är författat av Kristofer Hallgren

mindre polariserat. UMP har 132 platser och SRC 130, ytterligare 4 partigrupperingar finns representerade samt en gruppering av politiska vildar. Senaten har totalt 348 platser.

Allmän försvarsutveckling

Frankrike planerar en omgående urdragnings av franska styrkor från Afghanistan, man ska dock fortsätta bidra med hjälp i form av utbildning och bistånd (Le Figaro - Afghanistan, 2012). Detta beslut diskuteras flitigt i media, framförallt om det är säkerhetsmässigt genomtänkt och logistiskt möjligt. Man kan dra paralleller till Sverige om hur kriget i Afghanistan presenteras i media, nyligen (april 2012) kom "Afghanistan: la guerre inconnue des soldats français" (Afghanistan: de franska soldaternas okända krig) ut (Mingasson, 2012). Boken är en direkt fortsättning på och fördjupning av sin föregångare "Journal d'un soldat français en Afghanistan" (Dagbok från en fransk soldat i Afghanistan) (can & Mingasson, 2011) och beskriver vardagen för en soldat i Afghanistan, likt vad Johanne Hildebrandt gjorde i "Krigare" (Hildebrandt, 2011). I likhet med Sverige är insatsen i Afghanistan avlägsen, det enda som rapporteras är när franska soldater dödas i strid och den förestående hemtagningen av trupperna.

Hollande (ny president sedan våren 2012 från PS) tänker inte annullera tidigare beslut av Sarkozy vad det gäller Frankrikes ökade integration inom NATO, men vill förhandla om villkor för att markera Frankrikes självständighet. Man anser att det är möjligt att spara 1 miljard euro om året inom försvaret bland annat genom ökade försvarssamarbeten inom Europa. Hollande lovar dock att Frankrikes kärnvapenförmåga inte kommer att beröras av besparingarna (Parti Socialiste - projet). I samband med nationaldagen 2012 offentliggjorde Hollande att han beställt en ny försvarsinriktning som ska gälla för 2014-2019 (Figaro - Livre blanc). Fram tills denna är offentliggjord i slutet av 2012 är det därför svårt att uttala sig om hur franska försvaret kommer att utvecklas, förutom ovan nämnda besparingar och avslutande av Afghanistaninsatsen.

Frankrike samarbetar sedan länge mycket med Storbritannien men visar nu även tecken på att öppna upp för mer försvarssamarbete med Tyskland (Figaro - Cooperation Franco-Allemand, 2012).

Det diskuteras även mycket om de generella neddragningarna av försvarsmedel i Europa, och framförallt i jämförelse med resten av världen där försvarsanslagen ökar. Man anser att det finns en risk för att Europa snart står utan ett försvar värt namnet, givetvis är det mycket fokus på det dåligt fungerande Europeiska försvarssamarbetet i samspel med allmänna neddragningar.

Tyskland:¹⁰

Tyskland är medlem i Nato, FN och EU.

Tysklands försvarsutgifter är låga i jämförelse med de andra stora länderna i Europa såsom Storbritannien och Frankrike. De låga försvarsutgifterna har dock sina historiska förklaringar som går ända tillbaka till fredsvillkoren efter andra världskriget då Tyskland fick begränsningar i storleken på sitt försvar.

Stora partier

CDU(Höger) – Inga tydliga åsikter om försvaret på partiets hemsida. (CDU)

SDP(Vänster) – Ökat internationellt samarbete inom NATO och FN, men militära insatser ska vara det sista argumentet att ta till, man är generellt väldigt restriktiv med användande av militär till annat än (vapenfria) hjälpinsatser. (SPD)

Den tyska riksdagen (Bundestag) har för tillfället 5 partier uppdelade på 620 platser; CDU 237, SPD 146, FDP (Liberaler) 93, Linke (Vänster) 73 och Grüne (Miljö) 68.

Allmän försvarsutveckling

¹⁰ Avsnitten om Tyskland och Frankrike är författat av Kristofer Hallgren

Den före försvarsministern Guttenberg försökte 2010 (tillsammans med bl.a. den dåvarande svenska försvarsministern Tolgfors) initiera ett ökat militärt samarbete inom Europa för att möta bristen på materiel. Förutom *Pooling and Sharing* av materiel pekades FoU ut som ett intressant samarbetsområde (D Welle - Försvarssamarbete, 2010). Som tysk försvarsminister är man noga bevakad och ända sedan bildandet av det nuvarande försvaret (Bundeswehr) 1955 har det varit kritiserat och noga bevakat, förmodligen av historiska skäl.

Tyskland gick nyligen (juni 2011) över från allmän värnplikt till yrkesförsvaret¹¹, och har problem med att rekrytera tillräckligt med folk (Spiegel - Var fjärde rekryt hoppar av). Systemet är dock uppbyggt lite annorlunda med reservister och kortare tjänstgöring men man funderar även på att tillåta icke-tyskar (bosatta i Tyskland men utan medborgarskap) att tjänstgöra som soldater.

Det tyska försvaret står inför en kraftig (och omstridd) strukturreform som drogs igång 2010. Denna grundas i stora besparingar. Fram till slutet av kalla kriget hade man en stående armé på strax under 500 000 man, sedan dess har personalstyrkan skurits ner i omgångar för att ligga stabilt på 250 000 man under stora delar av 2000-talet och nu är man nere på strax under 200 000 man med inriktning på 185 000. Värt att notera är att endast 10 000 av dessa kommer att vara tillgängliga för internationella insatser inom ramen för FN eller NATO. Antalet armébrigader sänks från elva till åtta. Antalet garnisoner minskas med nästan en tredjedel och man omriktar materielsidan från tung (pansar och artilleri) till lättare som enkelt kan sättas in i olika internationella insatser, (Bundeswehr, allmänt om strukturreform). Den nuvarande försvarsministern de Mazière trycker på försvaret för att reformen ska vara avslutad till 2015 (Spiegel - Försvarsreform, 2012).

De tyska säkerhetspolitiska diskussionerna för tillfället handlar mycket om vapenexport. Dels 600-800 nya Leopard 2 (Manager Magazine), (Speigel - Saudi) till Saudiarabien och dels 100 renoverade Leopard 2 till Indonesien. Framförallt affären med Saudiarabien är kraftigt debatterad med oppositionen SPD, die Grüne och die Linke (Spiegel - Saudidebatt, 2012). Tysklands låga inflytande inom NATO diskuteras knappt. Generellt sett så handlar diskussionen oftast om varför landet ska ha ett försvar över huvudtaget och varför man bör vara med i internationella insatser med militära medel, detta återspeglas i den politiska oviljan att delta eller ställa upp med materiel och manskaper till insatser (exempelvis senaste insatsen i Libyen där Tyskland avstod från att rösta och drog tillbaka tyska soldater från AWACS-insatsen). Inte heller verkar det finnas en (politisk) vilja att behålla tunga positioner inom NATO, varken civila eller militära då även ”förluster” av dessa gått relativt omärkt förbi den allmänna debatten.

Angående Afghanistan planerar Tyskland att följa Natos allmänna plan på urdragnig 2014. Samtidigt så ökar kritiken på hur landet tar hand sina veteraner, och i förlängningen vem som ska räknas som veteran (D Welle - veterandebatt, 2012).

USA:

USA är medlem av Nato och FN. USA är en av de fem permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd.

USA är den nation som lägger överlägset mest pengar på försvar. De amerikanska försvarsutgifterna sjönk dock kraftigt i samband med murens fall och sönderfallet av kommunistblocket. Dessa utgiftsminskningar upphörde i slutet av 90-talet och har sedan vänts till kraftiga utgiftsökningar efter attackerna på World Trade Center och Pentagon i september år 2001. Operationerna i Irak och Afghanistan har inneburit stora utgiftsökningar som bl.a. finansierats genom tilläggsbudgetar.

Den amerikanska försvarsöverlägsenheten gör att alla nu rimliga hot från andra nationer är relativt blygsamma. Fokus har istället varit att besegra terroristorganisationer, och nationer

¹¹ Egentligen hade man ett blandsystem med kontrakterade anställda soldater vid sidan av de värnpliktiga.

som stödjer dessa, som kan utföra sabotage och utöva terror mot USA och dess invånare. De höga amerikanska försvarsutgifterna är också i nuläget drivna av att besegra terrorister och de länder som erbjuder dessa en hemvist.

USA styrs enligt maktodelningsprincipen med en president samt två kammare (tillsammans kongressen), senaten och representanthuset. Presidenten representerar *The Democratic Party*, som också har en majoritet i senaten. *The Republican Party* har en majoritet i representanthuset. Förutom två oberoende representanter i senaten har dessa två partier alla platser i den amerikanska kongressen.

Båda de stora amerikanska partierna framställer sig som försvarsvänliga och säger sig vilja ha ett starkt försvar. *The Democratic Party* ser försvaret som ett medel för att bekämpa terrorism och upprätthålla den nationella säkerheten och menar att ett starkt och modernt försvar är nödvändigt. *The Democratic Party* talar också om det viktiga att vara respekterad i andra länder och världsomspännande organisationer (Democrats, 2012). *The Republican Party* menar att varaktig fred skapas genom styrka och vill även de ha ett starkt och modernt försvar. De säger vidare att deltagande i internationella organisationer kan vara ett medel för att uppnå fred och välstånd, men att USA måste ha styrkan att på egen hand försvara sig och sina allierade i värden (Republicans, 2012). I den pågående¹² presidentkampanjen vill den demokratiske kandidaten Obama framhålla att USA under hans ledning avslutat kriget i Irak, är på väg att avsluta kriget i Afghanistan, rönt framgångar i att bekämpa Al-Qaida och att USA återupprättat sina moraliska principer (Obama - Biden, 2012). Den republikanske utmanaren Romney vill satsa mer pengar på försvaret än vad som läggs idag, bland annat genom att lägga ett golv för försvarsutgifterna på 4 % av BNP, samt modernisera materielen. Romney vill också minska på byråkratin samt de civilanställda (Romney, 2012).

Sedan 2010 har USA minskat sina försvarsanslag (exklusive kostnaderna för kriget i Irak och Afghanistan) något, och den nu lagda budgeten ligger under 2010 års nivå fram till 2018 (CBO, 2012), (CBO II, 2012).

Försvarsfrågan synes vara viktig i den politiska debatten i USA. Båda partierna är måna om att visa att de står för ett starkt amerikanskt försvar som tar plats i världen. Till skillnad från de europeiska partier som undersökts ovan lyfter de amerikanska, och särskilt *The Republican Party*, fram försvarsfrågan som en av de viktigaste.

Inom försvarsfrågan är storleken på försvarsanslagen; missilsköldar; kriget i Irak, Afghanistan samt mot Al-Qaida och materiellfrågor det som verkar debatteras mest.

Asien och Stillahavsområdet ges ökad prioritet i den säkerhetspolitiska strategi som det amerikanska försvarsdepartementet publicerade i början av 2012 (US Department of Defense, 2012).

Ryssland:

Ryssland är medlem av FN och innehar en permanent plats i FN:s säkerhetsråd. Ryssland är inte medlem av Nato men medlem av PFF-samarbetet.

Ryssland fokuserar på nationellt försvar och förmåga till operationer i närområdet, inte minst forna sovjetrepubliker med ryska minoriteter. Stormaktsambitionerna finns kvar varför den nationella stoltheten fått en törn av den amerikanska dominansen. Ryssland försöker behålla och utöka sitt inflytande i FN.

Försvarsutgifterna sjönk kraftigt efter kalla krigets slut men har efter millennieskiftet ökat i snabb takt.

Partiet Enade Ryssland (politiskt dominerande maktparti) innehar både presidentposten (via Vladimir Putin) och en majoritet i duman (underhuset). I duman finns också Ryska federationens kommunistparti (92 av 450 platser, arvtagare till Sovjetiska

¹² I skrivande stund, 2012-07-13

kommunistpartiet), Rysslands liberaldemokratiska parti (56 platser, nationalistiskt missnöjesparti) samt partiet Ett rättvist Ryssland (64 platser, vänsterretorik men skapat av Kreml) representerade (Vendil Pallin, 2012).

I Ryssland pågår en process med att ge de ryska Väpnade Styrkorna en ny profil, en modernisering. Moderniseringen verkar ha ett starkt politiskt stöd. I den preliminära budgeten för 2012-2014 ges försvaret ökade anslag. Den ryska försvarsbudgetens storlek bestäms som andel av BNP, och denna andel föreslås öka i den nämnda perioden. Då den ryska ekonomin förväntas växa i perioden kan en dubbel ökningseffekt förväntas (Vendil Pallin, 2012).

De försvarsekonomiska frågor som debatteras mest i Ryssland verkar vara materielinköp, då landet börjat köpa materiel även från utländska tillverkare; värnpliktskullarnas storlek och behovet av att använda kontraktsanställd personal; kostnader för att modernisera försvaret (bl.a. köpa ny materiel och öka lönerna) samt korruption, stora delar av försvarsbudgeten försvinner pga. Korruption är en omdebatterad fråga och ett problem inom all rysk statsförvaltning. En ständigt aktuell försvarsfråga är det oroliga Nordkaukasien (Vendil Pallin, 2012).

8 Utgiftsprognoser

I detta kapitel undersöker vi prognoser för framtida försvarsutgifter i de undersökta staterna.

Det är förknippat med vissa osäkerheter att göra nationsvisa jämförelser likt tidigare kapitel där vi studerat utgifter. De undersökta nationernas utgiftsprognoser kan komma att ändras på grund av ett flertal olika faktorer så som politiska maktskiften, förändrade ekonomiska förutsättningar, förändrad hotbild för att nämna några. Vidare så planerar inte de undersökta staterna i samma cykler, vare sig lika långa eller lika tätt återkommande. Det kan också, på grund av olika organisationsstruktur i de undersökta nationerna, vara svårt att särskilja de utgifter som går till det militära försvaret från de som går till andra poster som sorterar under försvarsdepartementen (eller motsvarande).

Med ovanstående reservationer gjorda så kan de utgiftsplaner som nedan presenteras ge en uppfattning om vilka av de undersökta nationerna som har en troligt ökande respektive minskande trend framöver. Vi kommer att, för varje stat, presentera utgiftsplaner så långt det är möjligt, både i löpande priser samt som andel av BNP. För att kunna visa på en framtida andel av BNP måste en prognos för denna användas, varför vi använder oss av IMF:s uppskattningar för alla undersökta stater.

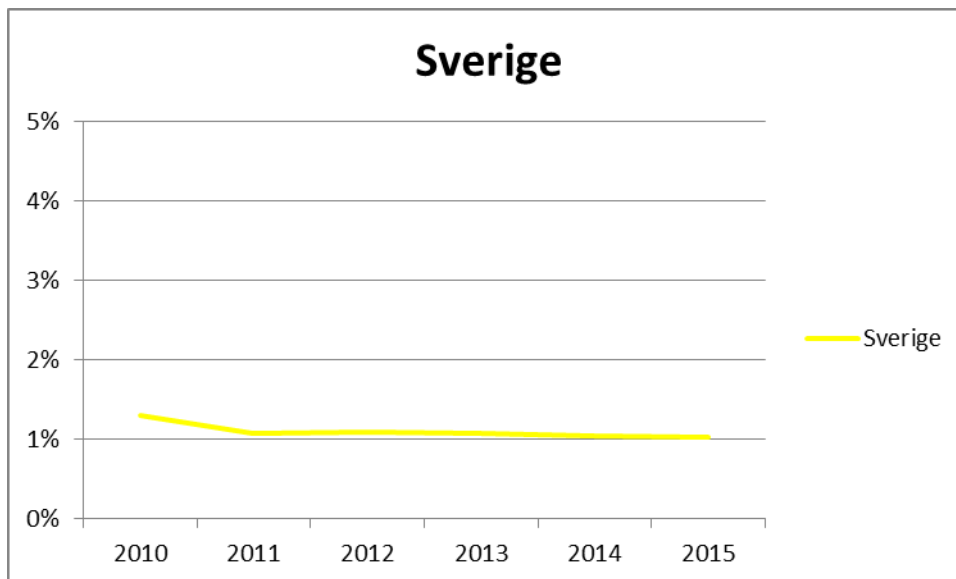
8.1 Sverige

Vi inleder med det svenska fallet. Enligt budgetpropositionen 2013 för utgiftsområde 6 (Försvar och samhällets krisberedskap) (Sveriges Regering, 2012) så skall försvarsanslagen de kommande åren se ut som i följande tabell:

	Utfall	Budget	Prognos	Förslag	Beräknat	Beräknat
År	2011	2012	2012	2013	2014	2015
Försvar	40 087	41 567	40 019	42 278	43 435	44 119

Tabell 4: Svensk utgiftsprognos i miljoner kronor, löpande priser (Sveriges Regering, 2012)

Sverige föreslår alltså en tillväxt på mellan 1,5 % - 2,7 % per år i försvarsanslagen fram till 2015. Då Sverige ges en ganska ljus prognos av IMF så kommer dock andelen av BNP att sjunka jämfört med dagens läge även om anslaget är något högre än dagens. Vi visar i Figur 33 nedan den i budgeten fastlagda utvecklingen som andel av prognosticerad BNP. Vi har i Figur 33 använt oss av den prognosticerade siffran för 2012.

Figur 33: Prognos för svenska försvarsutgifter som andel av BNP ((Sveriges Regering, 2011), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

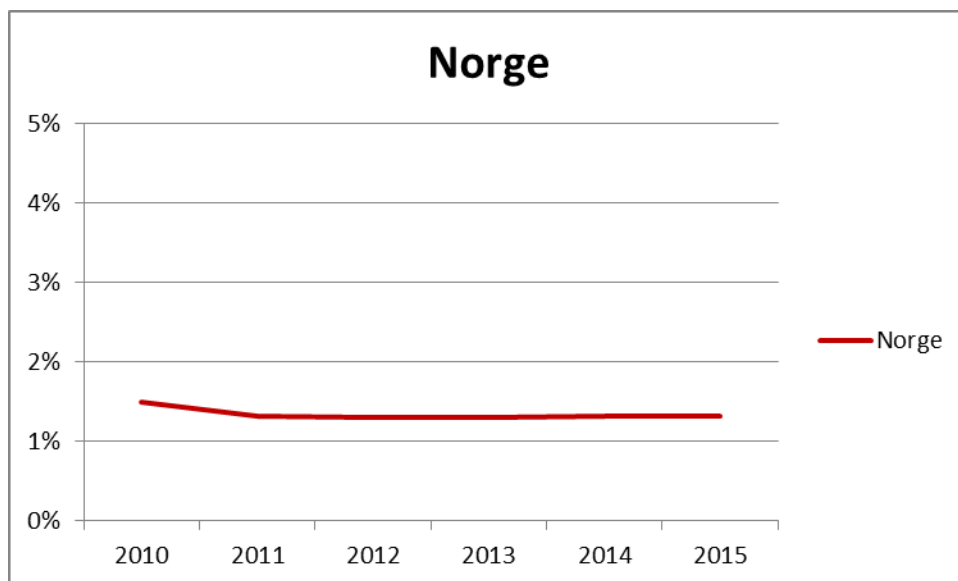
Realt kommer alltså den svenska utgiften att ha ökat något fram till 2015, men som andel av BNP kommer den att ha minskat från dagens 1,3 % till c:a 1 %.

Sverige upplever inga omedelbara hot som skulle kunna driva försvarsutgifterna vilket gör att försvaret troligen inte kommer att prioriteras vid hårdnande konkurrens om de offentliga medlen.

8.2 Norge

Norge ökade sina försvarsutgifter i perioden 2009-2012 (Norges Regjering, 2008). De senaste dokumenten för försvarets ekonomi talar om att bibehålla den nuvarande nivån på försvarsutgifterna och om ansvaret för de stater som har en god ekonomi. Utöver utgiftsplanen köper Norge nya stridsflygplan (Norges Regjering, 2012). Den norska regeringen skall komma med en plan för 2013-2016 och i statsbudgeten för 2012 prolangeras försvarsutgifterna (Norges Regjering, 2011). Då Norge, liksom Sverige, spås en ökande BNP de kommande åren kommer även den norska andelen av BNP att minska något om prolangering av utgifterna sker som planerat.

Ersättningen av det Hercules-plan som i år havererade i Kebnekaise-massivet under en samövning med Sverige kommer att innebära en temporär höjning av anslaget.

Figur 34: Prognos för norska försvarsutgifter som andel av BNP ((Norges Regjering, 2011), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

De norska försvarsutgifterna prognosticeras reellt vara oförändrade fram till 2015, men minska något som andel av BNP då norsk BNP spås öka. BNP-andelen prognosticeras plana ut runt 1,3 % av BNP.

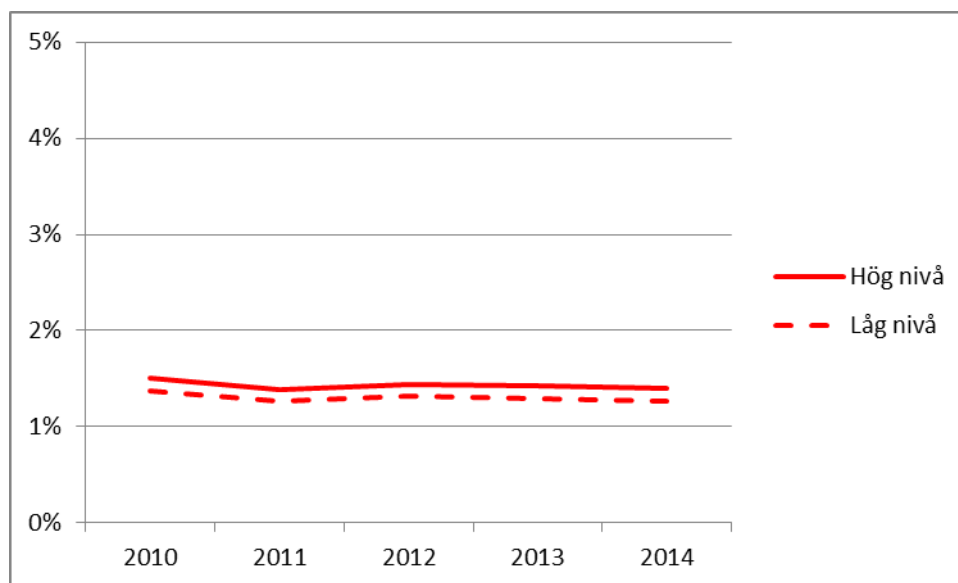
8.3 Danmark

Enligt det danska *forsvarsforliget* så skall stora reduceringar göras. *Forliget* är en bred överenskommelse mellan nästan alla danska folketingspartier. Bland annat så skall luft- och pansarvärnsförmågorna helt rationaliseras bort, antalet stridsvagnar och stridsflygplan skall minska och årsarbetskrafterna minska med fem procent över fem år. Men det tillförs också 205 miljoner danska kronor per år och upp till 395 miljoner per år för engångsutgifter (Forsvarsforlig, 2009). Detta står i kontrast till vad som omnämns i kapitlet

Politisk debatt, att den nuvarande och förra danska regeringen beslutat om att spara 2 miljarder på försvaret. Exakt vad nettoeffekterna blir av tillförda medel, minskade förmågor och årsarbetskrafter är alltså svårt att uttala sig om. Vi presenterar nedan ett diagram över prognosticerad dansk försvarsutgift som andel av BNP där vi visar två prognoser, en där besparingarna är interna och en nettoökning av utgiften sker, en där besparingarna är utöver de tidigare beslutade ökningarna. Vi visar också en tabell över de planerade danska utgifterna.

Forsvarsbudgettet (alle beløb i mio. kr. i prisniveau 2010)					
År	2010	2011	2012	2013	2014
Hidtidigt niveau	22 240	22 010	22 015	22 015	22 020
Merbevilling drift	205	205	205	205	205
Forsvarsrammen	22 445	22 215	22 220	22 220	22 225
Engangsudgifter	395	395	395	395	395
Pulje på §35 til sikring af udsendt personel	100	100	100	100	100

Tabell 5: Dansk udgiftsprogno i millioner danske kroner, fasta priser (Forsvarsforlig, 2009)

Figur 35: Prognos för danska försvarsutgifter som andel av BNP ((Forsvarsforlig, 2009), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

Som vi kan se i Figur 35 så kommer de danska utgifterna som andel av BNP att minska något, oavsett om scenariot med den höga eller den låga nivån inträffar, men hålla sig runt en nivå på 1,3 % av BNP.

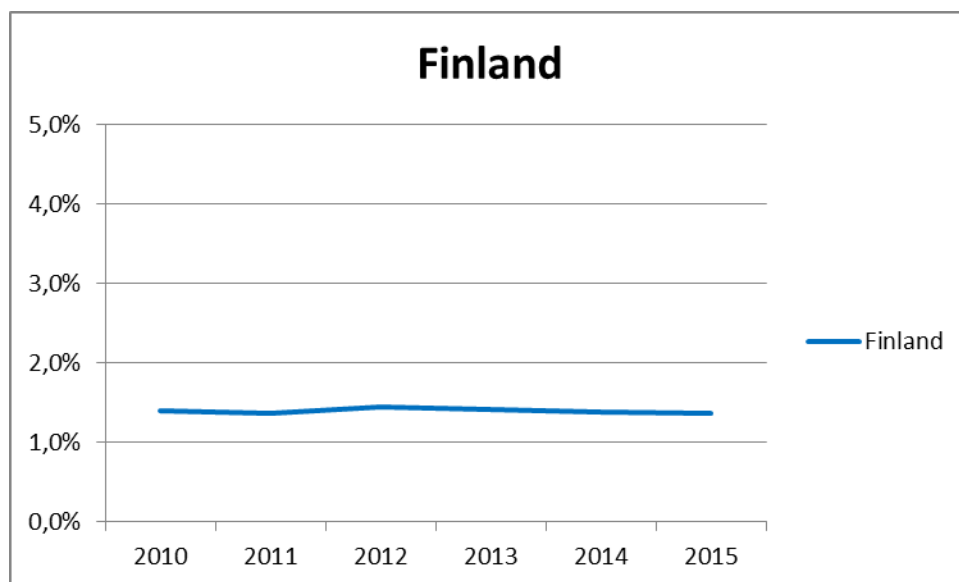
8.4 Finland

I de ”Justerade ramar för statsfinanserna 2012-2015” som det finska finansministeriet gett ut så står att läsa att Finland genomför en omfattande reform av Försvarsmakten i perioden 2011-2015, för att uppnå ”bestående kostnadsbesparingar” (Finska finansministeriet, 2011). Det finska försvarsministeriets budget under perioden kan sammanfattas i följande tabell:

Ramarna för statsfinanserna för varje förvaltningsområde samt en uppskattning av utgifterna utanför ramen 2012–2015, mn euro enligt pris- och kostnadsnivån 2012				
	2012 Budgetprop./Ram	2013 Ram	2014 Ram	2015 Ram
27. Försvarsministeriet				
	2 520	2 373	2 315	2 230
Uppskattning av utgifterna utanför ramen				
	333	308	301	293
Sammanlagt				
	2 853	2 681	2 616	2 523

Tabell 6: Finsk utgiftsprognos i miljoner euro, fasta priser (Finska finansministeriet, 2011)

Vi kan kombinera Tabell 6 med IMF:s prognos förutvecklingen av finsk BNP och få Figur 36 nedan.

Figur 36: Prognosticerad finsk utveckling för försvarsutgifter som andel av BNP ((International Monetary Fund, 2012), (Finska finansministeriet, 2011), egna beräkningar)

Det finska försvarsanslaget föreslås alltså minska och då prognosen för finsk BNP är växande ses en dubbel effekt där Finlands andel av BNP som går till försvar minskar fram till 2015.

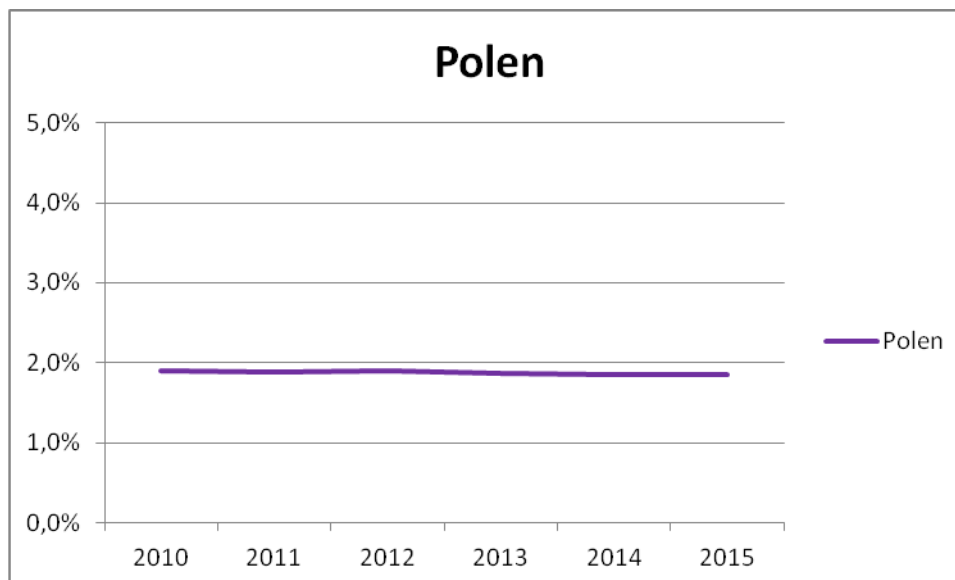
8.5 Polen

Enligt polsk lag ([Polish] Ministry of National Defence, 2012) så skall försvarsutgifterna inte understiga 1,95 % av föregående års BNP. Följaktligen blev försvarsbudgeten för 2012 29,5 miljarder zloty eftersom BNP år 2011 var 1 512 miljarder zloty. Om vi antar att den polska staten efterlever lagens minimikrav och kombinerar detta med IMF:s prognos för polsk BNP får vi följande tabell:

År	2011	2012	2013	2014	2015
BNP (miljarder \$)	513,82	528,46	550,00	577,10	608,12
Försvarsutgifter (miljarder \$)	9,71	10,02	10,30	10,72	11,25

Tabell 7: Prognos för polska försvarsutgifter, löpande priser ((International Monetary Fund, 2012), ([Polish] Ministry of National Defence, 2012), egna beräkningar)

I Tabell 7 ser vi att det polska försvarsanslaget ökar nominellt med antagandena från ovan.

Figur 37: Prognos för polska försvarsutgifter som andel av BNP ((International Monetary Fund, 2012), ([Polish] Ministry of National Defence, 2012), egna beräkningar)

Figur 37 visar den andel av polsk BNP som skulle allokeras till försvar givet att våra antaganden i stycket ovan stämmer. Då prognosen för utvecklingen av polsk BNP är positiv kommer vi då se en ökning av försvarsutgifterna enligt Tabell 7 på grund av (den accelererande) utvecklingen i BNP kan vi, i Figur 37, se att andelen BNP sjunker något.

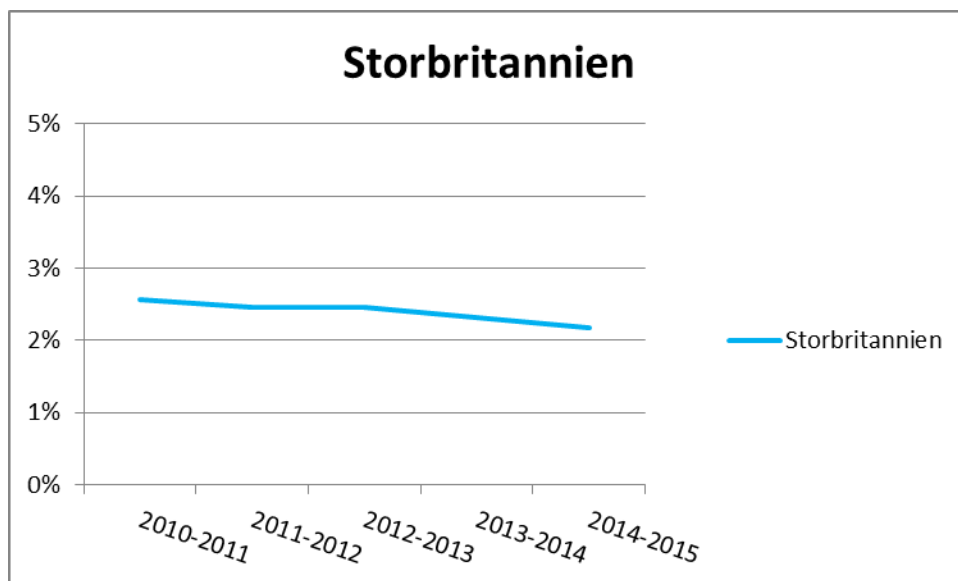
8.6 Storbritannien

De brittiska försvarsutgifterna kommer att minska över de kommande åren i linje med vad de två styrande partierna beslutade om i sin regeringsförklaring (se kapitlet Politisk debatt). Många arbetstillfällen (5 000-7 000 per vapengren) inom alla tre vapengrenarna tas bort och ännu fler civila tjänster inom försvarsministeriet (c:a 25 000). Flera materielsystem, bland annat *Ark Royal aircraft carrier* och *Harrier jump jet* tas bort och planerade investeringar i ny materiel avstås ifrån. Försvarsanslagen är planerade att ha en negativ real tillväxt, på totalt -7,5 %, i perioden 2010-2015 (HM Treasury, 2010).

Defence						
Year	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	Ackumulerad real tillväxt
£ billion	24,3	24,9	25,2	24,9	24,7	- 7,5 %

Tabell 8: Brittisk utgiftsplan 2010-2015, löpande priser (HM Treasury, 2010)

Vi kan kombinera Tabell 8 med IMF:s prognoser för den brittiska utvecklingen i BNP och få Figur 38 nedan.

Figur 38: Prognosticerad utveckling Storbritannien, försvarsanslagets andel av BNP ((HM Treasury, 2010), (SIPRI, 2012), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

Som synes kommer den andel av BNP som går till försvar i Storbritannien att minska som följd av både nedskärningar och ökande BNP från nästan 2,6 % till att vara 2,2 % år 2015.

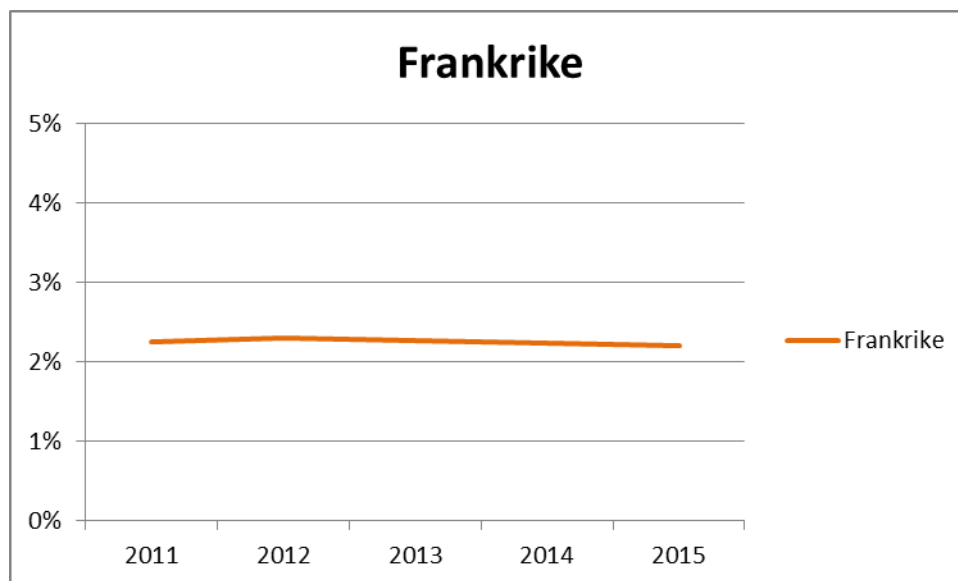
8.7 Frankrike

Som vi tidigare nämnt (i kapitlet Politisk debatt) så har den nyvalde franske presidenten beställt en ny försvarsinriktning. Då denna inte är klar förrän i slutet av 2012 så är det svårt att idag¹³ uttala sig om de franska anslagsnivåerna framöver. President Hollandes parti, som även har majoritet i nationalförsamlingen, har dock sagt sig vilja spara en miljard euro om året inom försvaret, vilket vi kan anta kommer att genomföras. Vi kan därmed prolongera de franska försvarsutgifterna, anta att de korrigeras för inflation men minska med en miljard 2012-euro per år fram till 2015 för att få Figur 39 och Tabell 9 nedan.

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Utgifter	58 244	62 535	62 236	61 930	61 619	61 301
Andel BNP	2,3 %	2,3 %	2,3 %	2,2 %	2,1 %	2,1 %

Tabell 9: Prognos franska försvarsutgifter i miljoner dollar, löpande priser ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

¹³ Detta skrivs juli 2012

Figur 39: Prognosticerad fransk försvarsandel av BNP ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012), egna beräkningar)

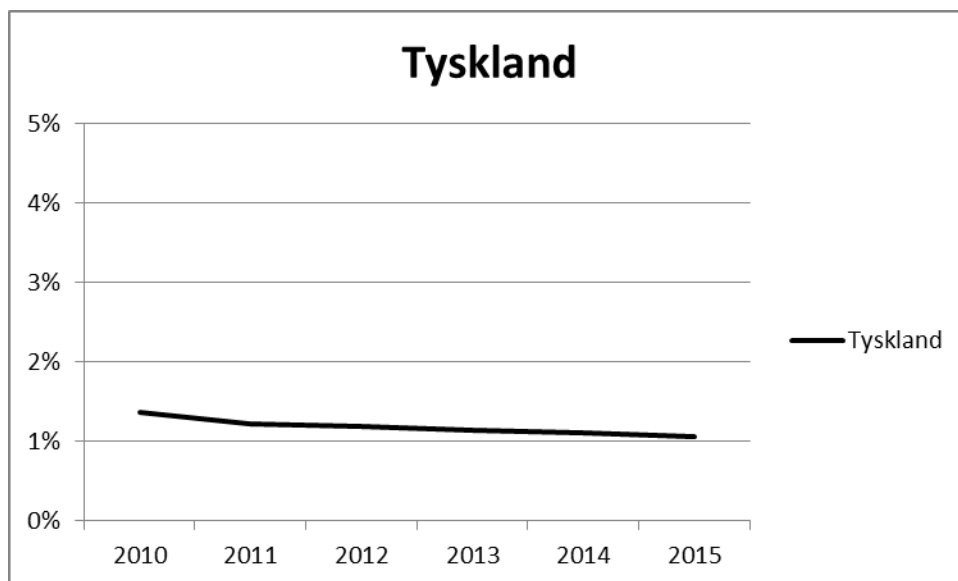
Om de planerade nedskärningarna genomförs och IMF:s prognoser visar sig stämma så kommer alltså den andel av den franska BNP:n som går till försvar att minska från dagens c:a 2,3 % till något under 2,1 % år 2015.

8.8 Tyskland

Tyskland genomför och planerar framtida nedskärningar inom försvaret, se gärna kapitlet Politisk debatt för en redogörelse för dessa. I pengar räknat skall den tyska försvarsbudgeten minska från dagens 31,68 miljarder euro till 30,43 miljarder år 2015. I förlängningen är sparkraven på försvarsministeriet 8,3 miljarder euro, men dessa behöver alltså inte fullt ut realiseras tills 2015 (Tysklands försvarsministerium, 2011). Vi antar att minskningen av anslagen sker linjärt från 2012 till 2015 och får då Tabell 10 och Figur 40 nedan.

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Utgifter i milj \$	45 075	43 478	41 500	40 954	40 409	39 863
BNP i milj \$	3 286,45	3 577,03	3 478,77	3 581,13	3 664,33	3 741,14
Andel av BNP	1,37 %	1,22 %	1,19 %	1,14 %	1,10 %	1,07 %

Tabell 10: Prognosticerad utveckling av de tyska försvarsutgifterna, löpande priser ((International Monetary Fund, 2012), (SIPRI, 2012) (Tysklands försvarsministerium, 2011), egna beräkningar)

Figur 40: Prognos för tyska försvarsutgifter som andel av BNP

Som vi ser kommer andelen av tysk BNP som allokeras till försvaret troligen att minska i perioden fram till 2015. De beslutade nedskärningarna är inte slut vid 2015, vilket är det sista år som denna undersökning täcker, utan skall fortsätta.

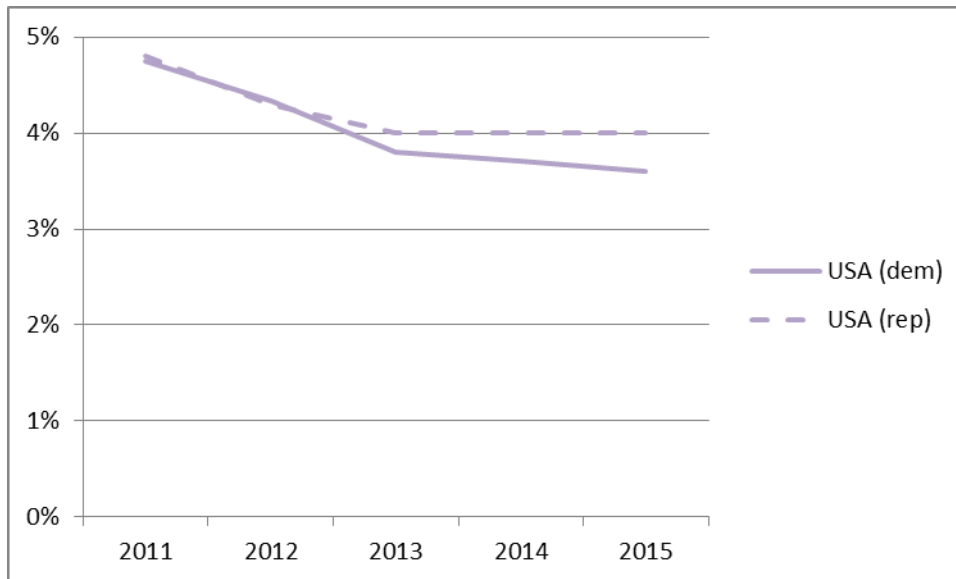
8.9 USA

Den nuvarande budgeten för det amerikanska försvaret pekar mot att utgifterna kommer att minska fram till 2015. Den lagda budgeten kan sammanfattas i Tabell 11 nedan.

Spending Under CBO's March 2012 Baseline, by Budget Function							
(By fiscal year, in billions of dollars)							
			Actual,				
Defense (050)			2011	2012	2013	2014	2015
Total							
	Budget Authority		717	676	617	629	641
	Outlays		705	679	643	634	636

Tabell 11: Amerikansk försvarsbudget 2010-2015, löpande priser (CBO II, 2012)

Då det är amerikanskt presidentval i år och nivån på försvarsutgifterna är en av de frågor där de två alternativen skiljer sig åt visar vi i Figur 41 nedan två alternativa scenarior. Ett där den demokratiska kandidaten vinner valet och lagd budget därmed kan antas ligga fast och ett där den republikanske kandidaten vinner valet och infriar sitt vallöfte om att lägga ett golv på 4 % av BNP för försvarsutgifterna. Man bör också vara medveten om att kostnaderna för de krig amerikanska trupper utkämpar finansieras utanför försvarsbudgeten, så och även delar av kostnaderna för kärnvapen, som bärs av energidepartementet.

Figur 41: Prognos för amerikansk försvarsandel av BNP ((CBO II, 2012), (International Monetary Fund, 2012), egna beräkningar)

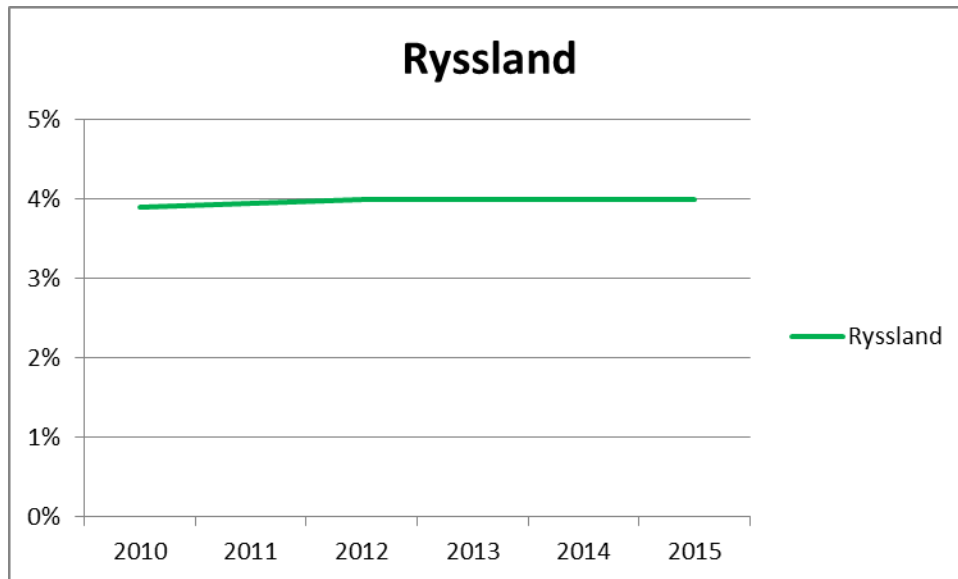
Som vi ser i Figur 41 prognosticeras den amerikanska försvarsandelen av BNP att minska från dagens 4,8 % till 3,6 % eller 4,0 % beroende av hur presidentvalet 2012 avlöper.

8.10 Ryssland

Ryssland genomför en försvarsreform och har nyligen påbörjat processen med att höja lönerna inom försvaret. Båda dessa är kostsamma och ökande försvarsutgifter kan komma att krävas. De ryska försvarsutgifterna sätts som andel av BNP, varför en ökande BNP medför ökade försvarsutgifter (Vendil Pallin, 2012). Enligt samma studie som citeras ovan (Vendil Pallin, 2012) så är det troligt att de ryska försvarsutgifterna rör sig mot 4 % av BNP. Vi kan anta att så blir fallet och använda oss av IMF:s prognos för den ryska utvecklingen av BNP, vilket ger oss följande tabell.

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Utgifter	58,0	73,1	80,9	92,4	98,9	106,4

Tabell 12: Prognosticerade ryska försvarsutgifter i miljarder dollar, löpande priser

Figur 42: Prognos för ryska försvarsutgifter som andel av BNP ((International Monetary Fund, 2012), (Vendil Pallin, 2012), egna beräkningar)

Som ses i Figur 42 så ökar den ryska försvarsutgiftens andel av BNP marginellt i perioden. Men då Ryssland spås en snabb tillväxt i BNP av IMF så kommer troligen, som vi kan se i Tabell 12, utgifterna räknat i dollar att öka kraftigt fram till 2015.

9 Slutsatser

Vi inleder kapitlet om slutsatser med en sammanfattande tabell.

I Tabell 13 nedan sammanfattar vi hur de faktorer vi undersökt påverkar troliga framtida försvarsutgifter i de undersökta staterna. I den sista kolumnen görs en samlad bedömning av framtida troliga försvarsutgifter.

I tabellen skall ++ förstås som bedömt stark positiv utveckling, + som positiv, 0 som ett behållande av nuläget, - som negativ bedömning och - - som starkt negativ bedömning.

Tabell 13 är framtagen genom en sammanvägning av resultaten i de tidigare kapitlena i denna rapport.

	Ekonomisk utveckling	Statsfinanser	Demografi	Arbetsmarknad	Politisk polarisering	Försvarsutgifter (planer)	Bedömning av försvarsutgifter
Danmark	-	-	0	0	0	0	0
Finland	-	-	-	-	0	-	-
Frankrike	-	--	+	-	0	-	-
Norge	0	+	+	++	+	0	+
Polen	++	-	-	-	0	+	+
Ryssland	++	+	-	0	0	++	++
Storbritannien	-	-	0	0	0	-	-
Sverige	+	+	0	-	0	0	0
Tyskland	-	-	--	0	0	-	--
USA	+	-	+	-	+	-	-

Tabell 13: Sammanfattande tabell och bedömning av framtida utgifter

Vi gör nu en sammanfattning över varje stat och variabel presenterad ovan.

Sverige:

Sverige prognosticeras av IMF en god ekonomisk utveckling, reallt skall BNP enligt prognosen öka med i snitt 2,47 % per år fram till 2017. Vi bedömer denna utveckling som så pass god att utrymme kommer att ges att öka statsutgifterna, däribland försvar om den politiska viljan finns.

Sverige har en, i undersökningen, relativt låg statsskuld på 40 % av BNP. Statsskulden har minskat i den period undersökningen täcker och prognosticeras fortsätta minska framöver. Sverige gör, i genomsnitt, överskott i statsbudgeten i den undersökta perioden. Den låga statsskulden och att svenska staten, sett över tid, går med överskott talar för att Sverige har råd med ökade försvarsanslag. Vad som talar emot är att den svenska staten har realiserat mycket av sin inkomstpöten, Sverige har näst högst andel av BNP som är skatter av alla undersökta stater.

I Sverige föder varje kvinna i snitt 1,9 barn. Antalet i arbetsför ålder, 15 – 64 år, ökar och prognosticeras av FN fortsätta öka framöver. Antalet äldre än 65 år ökar även det och andelen äldre i befolkningen ökar som en följd därav. Vi bedömer att den svenska demografiska situationen inte kommer påverka möjligheten att satsa på försvar under de kommande 10 – 15 åren.

Den svenska arbetslösheten har för hela den period vi undersökt legat mellan 7,5 % och 8,5 %. Höga arbetslöshet är kostsam för staten och då den svenska arbetslösheten inte

verkar förändras nämnvärt bedömer vi att den kan inverka negativt på Sveriges ekonomiska möjligheter att satsa på försvaret.

Politiskt råder i Sverige en relativ samsyn på nivån på försvarsanslagen. Skillnaderna mellan regeringens faktiska tilldelning och den i oppositionens skuggbudgetar är liten. Vi bedömer att ett maktskifte inte skulle påverka försvarsanslagens storlek i någon större utsträckning.

I den svenska utgiftsplanen för 2012 – 2015 talas om en prolongering av försvarsutgifterna. Sverige skall köpa nya stridsflygplan, inom ramen för ordinarie budget, och har på grund av detta fått en mindre ökning av försvarsanslagen. Vi bedömer dock att de framtida svenska försvarsutgifterna kommer att vara i nivå med dagens läge.

Norge:

Den årliga reala ökningstakten för den norska BNP de kommande åren bedöms av IMF till 2,14 %. Denna ökningstakt bedömer vi som otillräcklig för att ge stort framtida utrymme för försvarssatsningar utöver dagens, men som tillräckligt stor för att upprätthålla status quo.

Norge gör för varje undersökt år stora budgetöverskott. Dessa härrör sig från exportinkomster av oljeutvinning. De oljeinkomster som inte används innevarande år överförs till en fond för framtida bruk. Norge har, trots detta, en bruttostatsskuld på 49 % av BNP. I Norge är skatternas andel av BNP c:a 41 %. Vi bedömer att de goda norska statsfinanserna ger möjlighet till ökade försvarssatsningar framöver.

Norge har en fertilitet på 2,0 barn per kvinna och denna är ökande under perioden undersökningen täcker. Norge har dessutom en gynnsam åldersfördelning på befolkningen med ett ökande antal i åldrarna 15 – 64 år. Antalet över 65 år ökar men Norge kommer ha fler under 15 än över 65 fram tills åtminstone 2020. Vi bedömer den norska demografiska situationen som god.

Norge har en låg arbetslöshet som inte för något undersökt år avvikit från intervallet 3 % – 5 %.

I Norge har försvaret fått en ökad tilldelning av medel av den sittande regeringen, oppositionen önskar se ännu något större satsningar på försvar. Den politiska polariseringen talar alltså för något ökande försvarsanslag i Norge.

Norge ökade planenligt sina försvarsutgifter 2009 – 2012 och har ännu inte lagt någon utgiftsplan för perioden 2013 – 2016. I offentliga dokument talas det dock om att bibehålla nivån på försvarsutgifterna. Norge kommer även, utöver ordinarie försvarsbudget, att köpa nya stridsflygplan samt ett nytt transportflygplan (Hercules som ersätter det som gick förlorat i norra Sverige 2012).

Vår samlade bedömning är att Norge, som både har de ekonomiska förutsättningarna, den politiska viljan och framtida planerade materielinköp, kommer att öka sina försvarsutgifter något framöver.

Danmark:

Den ekonomiska utvecklingen (årlig inflationsrensad tillväxt i BNP) i Danmark prognosticeras av IMF att bli i genomsnitt 1,39 % per år mellan 2011 och 2017. Detta är bland de lägsta i undersökningen och bedöms inte vara tillräcklig för att ge utrymme för en ökad satsning på försvar, utan tvärtom något för långsam för att ge utrymme för försvarssatsningar.

Danmark har, i genomsnitt mellan 2003 och 2010, haft överskott i statsbudgeten, de två senaste undersökta åren har Danmark dock haft budgetunderskott. Danmark har en statsskuld på c:a 45 % av BNP. Danmark är det land, i undersökningen, där skatternas andel av BNP är högst. Sammantaget bedöms de danska statsfinanserna inte ge utrymme för ökade försvarssatsningar i en nära framtid. De senaste årens underskott och det redan

utnyttjade utrymmet för beskattning talar snarare för att Danmarks försvarsutgifter kan pressas av den statsfinansiella situationen framöver.

De danska födelsetalen har legat på 1,8 – 1,9 barn per kvinna i hela den period undersökningen täcker. Danmark har ett svagt ökande befolkningsantal i arbetsför ålder (15 – 64 år) fram till 2025, men också ett svagt ökande antal över 65 år. Sammantaget ser vi inte att den demografiska situationen i Danmark kan komma att påverka försvarsanslagen de kommande 10-15 åren.

Danmark hade vid den sista mätpunkten i denna undersökning en arbetslöshet på 7,4 %, en del av en ökande trend. Under den period undersökningen täcker har Danmark haft en arbetslöshet på mellan 3 % och 7 %. Vår bedömning är att den danska arbetsmarknaden inte kommer bli en belastning för statsfinanserna och därmed i förlängningen försvarsanslagen.

I den danska politiska debatten framgår inga tydliga skillnader i viljan att satsa eller skära ner på försvaret. Danska regeringar, och de politiska majoriteter som stödjer dem, består ofta av många partier. Detta medför att konsensus, i stort, får råda i åsikterna om försvarsanslagen. Den nuvarande regeringen, som exempel, önskar inte förändra den utgiftsplan den föregående lade fast.

Enligt den danska utgiftsplanen för försvaret, som sträcker sig till 2014, visar på (i stort sett, skillnaden mellan 2011 och 2014 är 10 miljoner danska kronor) oförändrade utgifter under perioden.

Samtantaget är vår bedömning att, trots vissa farhågor för den ekonomiska utvecklingen och statsfinanserna, de danska försvarsutgifterna kommer ligga kvar på dagens nivå.

Finland:

Finland prognosticeras en årlig inflationsrensad utveckling av BNP på 1,74 %. Denna utvecklingstakt, i analogi med den danska, bedöms inte vara tillräcklig för att ge utrymme för en ökad satsning på försvar, utan tvärtom något för långsam för att ge utrymme för försvarssatsningar.

Finland har, i genomsnitt mellan 2003 och 2010, haft överskott i statsbudgeten, de två senaste undersökta åren har Finland dock haft budgetunderskott. Finland har en statsskuld på 48 % av BNP som av IMF bedöms öka de kommande åren. Av de undersökta staterna är Finland det land med tredje högst skatteandel av BNP, varför Finland inte bedöms ha ett stort utrymme att öka skatterna. Sammantaget bedöms de finländska statsfinanserna kunna medföra en negativ utveckling hos den finska statens utgifter, försvar inräknat.

De finska födelsetalen har legat på 1,8 – 1,9 barn per kvinna i hela den period undersökningen täcker. Finland har, sedan 2010, ett minskande antal medborgare i åldrarna 0 – 15 och 15 – 64 år och en kraftig ökning av antalet medborgare över 65 år. Vår bedömning är att den demografiska situationen i Finland kan bli kostsam för den finska staten i närtid och därför inverka negativt på försvarsanslagens utveckling.

Den finska arbetslösheten har de senaste åren varit i paritet med den svenska och för undersökningens sista år var arbetslösheten 8,4 %. Under hela undersökningens tidsspann har den finska arbetslösheten legat mellan 6 % och 9 %. Vi bedömer att den finska arbetsmarknaden, då arbetslöshet är kostsam för staten, kan komma att inverka negativt på Finlands möjlighet att allokera pengar till försvaret.

Finland styrs av en bred koalitionsregering där alla utom två av partierna i parlamentet deltar. Detta tvingar fram konsensusbeslut och det är svårt att se att försvarsanslagen kan komma att påverkas av förändrad politisk majoritet.

Finland genomför en reform av försvaret i syfte att uppnå ”bestående kostnadsminskningar”. I den utgiftsplan som sträcker sig 2012 – 2015 föreslås utgifterna minska med 320 miljoner euro från dagens läge fram till 2015.

Sammantaget är vår bedömning att de finska utgifterna kommer att minska i förhållande till dagens läge. Detta då den statsfinansiella situationen, den ekonomiska och den demografiska utvecklingen och den finska arbetsmarknaden indikerar att Finland kommer att ha svårt att hålla uppe nivån på sina försvarsutgifter, vilket återspeglas i den ovan nämnda finska utgiftsplanen.

Polen:

Den polska ekonomin prognosticeras en stark real tillväxt av IMF. I genomsnitt per år handlar det om 3,08 %. De tillskott detta kommer tillföra den polska ekonomin, samt det faktum att Polen kopplar samman sina försvarsutgifter och sin BNP, leder oss till slutsatsen att Polen kommer ha utrymme och faktiska lagkrav att öka sina försvarsutgifter framöver.

Polen har en statsskuld på 55 % av BNP. Den polska statsskulden har ökat i den undersökta perioden. Polen har, för varje undersökt år, gjort underskott i statsbudgeten på mellan 2 % och 8 % av BNP. De polska statsfinanserna kommer troligen därför att sätta press på polska statens utgifter, däribland försvarsanslagen.

Den polska demografiska situationen är dubbeltydig. Polen har ett gott utgångsläge då en, för undersökningen, markant stor del av befolkningen är mellan 15 och 64 år. De polska födelsetalen är dock mycket låga, endast 1,4 barn per kvinna. Den arbetsföra delen av befolkningen minskar liksom de unga och antalet pensionärer ökar snabbt. Vår bedömning är att demografin kan komma att leda till minskade inkomster och ökade utgifter för den polska staten och därmed i förlängningen inverka negativt på försvarsanslagen.

Polen har en arbetslöshet, för undersökningens sista år, på 9,6 %. För undersökningens tidiga år var arbetslösheten i Polen nära 20 %. Arbetslösheten i Polen minskade fram till 2008 men är sedan dess stigande. Arbetslöshet är kostsam för staten, direkt eller indirekt, och den polska arbetslösheten bedöms av oss inverka menligt på de polska möjligheterna att satsa på försvar.

I den polska politiska debatten talas om modernisering och effektivisering av försvaret, men sällan (förutom från några mindre partier) om ökade eller minskade anslag.

Då Polen har ett lagstadgat golv för försvarsutgifter baserade på föregående års BNP, och BNP i Polen prognosticeras öka starkt, är vår bedömning att Polen kommer att öka sina försvarsutgifter framöver.

Storbritannien:

Den ekonomiska tillväxten i Storbritannien prognosticerar IMF till reallt 1,65 % per år fram till 2017. Vi bedömer att det är en utvecklingstakt som kommer medföra problem för den brittiska staten att genomföra försvarssatsningar.

De brittiska statsfinanserna har ett dåligt utgångsläge. I hela den undersökta perioden har Storbritannien gjort underskott i statsbudgeten, i snitt med över 5 % av BNP per år. Den brittiska statsskulden är hög, 75 % av BNP år 2010, och prognosticeras fortsätta öka. Storbritannien har en för undersökningen relativt låg skatteandel av BNP. Vi bedömer dock att Storbritannien av finansiella skäl kommer ha svårt att öka försvarsanslagen.

De brittiska födelsetalen ligger på 1,9 barn per kvinna. I Storbritannien ökar antalet i åldern 15 – 64 år och de under 15 är fler än de över 65. Sammantaget bedömer vi inte att den brittiska demografin kommer påverka brittiska statens finanser de närmaste 10 – 15 åren.

Storbritannien har en arbetslöshet på 7,8 % för det sista undersökta året. För de första åren vi undersökt var den brittiska arbetslösheten 5 %, men har ökat sedan dess. Vi bedömer att den brittiska arbetslösheten kan komma att bli kostsam för brittiska staten och därmed inverka negativt på finanserna, i förlängningen möjligheten till försvarssatsningar.

Den nuvarande brittiska regeringen har aviserat nedskärningar inom försvaret. Oppositionen har invänt med att nedskärningarna är för stora, inte att de ej behöver göras. Vi bedömer att ett maktskifte inte skulle påverka de brittiska försvarsutgifterna nämnvärt.

Den senaste brittiska utgiftsplanen talar om reala minskningar av försvarsanslagen på 7,5 % fram till 2015.

Vår bedömning är att Storbritannien kommer att minska sina försvarsutgifter jämfört med dagens läge. Detta baserar vi dels på den lagda utgiftsplan som beskriver minskningar, men även på att läget för de brittiska statsfinanserna är så pass allvarligt att de statliga utgifterna måste minska.

Frankrike:

Den franska BNP:n bedöms reellt öka med 1,20 % per år fram till 2017. Detta är den lägsta utvecklingstakten av alla undersökta stater. Vi bedömer att den långsamma utvecklingstakten kommer inverka menligt på den franska förmågan att satsa på försvar.

Frankrike har, för varje undersökt år, haft budgetunderskott. Den franska statsskulden som andel av BNP har, i den period undersökningen täcker, ökat med 20 procentenheter och var för det senaste säkra året i undersökning 83 % av BNP. Vår bedömning är att den kraftigt ökande statsskulden och konstanta budgetunderskott leder till ett behov av budgetsanering, något som kommer att inverka negativt på de franska försvarsutgifterna.

Demografiskt uppvisar Frankrike ett i gjord undersökning relativt gott läge. De franska födelsetalen har sedan 2006 legat på 2,0 barn per kvinna och antalet i åldrarna 15 – 64 år ökar. Antalet över 65 år ökar också, men antalet under 15 år är fortfarande högre än de över 65 år. Sammantaget bedömer vi den franska demografiska situationen som relativt god.

Frankrike har, för de tre senaste undersökta åren, den högsta arbetslösheten av de undersökta staterna. För hela undersökningen har Frankrike en arbetslöshet mellan 8 % och 9,5 %, tal som håller sig relativt jämna över tiden. Vi bedömer den franska arbetslösheten som en faktor som kan inverka negativt på franska statens möjlighet att lägga pengar på försvar.

Frankrikes president representerar Parti Socialiste, som också har en majoritet i nationalförsamlingen. Den franske presidenten har aviserat nedskärningar inom försvaret. De huvudsakliga politiska motståndarna, UMP, nämner försvaret som en icke-variabel i sitt partiprogram. Att försvarsanslagen blir en större stridsfråga i en nära framtid inom fransk politik kan alltså hållas för osannolikt.

Den relativt nyvalda franska presidenten har beställt en ny försvarsinriktning som skall vara färdigställd till slutet av 2012. Innan denna är färdig är det svårt att uttala sig om de franska utgiftsplanerna för försvaret, med undantag för att den utlovade minskningen av försvarsanslagen ovan, motiverad av budgetskäl, troligen blir verklighet.

Samttaget är vår bedömning att de franska försvarsanslagen kommer att minska i förhållande till dagens läge. Budgetunderskott, hög statsskuld och arbetslöshet tillsammans med en prognosticerat långsam ekonomisk utveckling talar för att franska staten tvingas minska på försvarsanslagen, vilket president Hollande också sagt sig vilja göra.

Tyskland:

För Tyskland prognosticerar IMF en real tillväxt av BNP på 1,46 % årligen fram till 2017. Vi bedömer denna tillväxttakt som otillräcklig för att ge utrymme för försvarssatsningar framöver.

Tyskland har en hög statsskuld, 83 % av BNP. Med undantag av två år (2007 och 2008) med nollresultat har Tyskland gjort underskott i statsbudgeten för varje undersökt år. Skatternas andel av den tyska ekonomin är, relativt övriga i undersökningen, ganska låg.

Det kan alltså finnas utrymme för större intäkter. Vi bedömer trots detta att den tyska statens finanser kommer att sätta press på statsutgifterna, försvarsutgifter inräknat.

Demografiskt uppvisar Tyskland en negativ bild. Låga födelsetal (undersökningens lägsta tillsammans med Polen) på 1,4 barn per kvinna, kombinerat med den största andelen av befolkningen i åldersspannet 65+ och den minsta i åldersspannet under 15 år, i hela undersökningen. Både antalet i arbetsför ålder och antalet unga är dessutom minskande, men antalet över 65 år växande. Vår bedömning är att den tyska demografin kommer medföra kostnader för tyska staten som kan påverka andra statsutgifter, exempelvis försvar, negativt.

Den tyska arbetslösheten var 2005 över 11 %, men har sedan dess minskat till c:a 7%. Vi bedömer, på grund av den minskande trenden, att den tyska arbetsmarknadssituationen inte kommer inverka på Tysklands möjlighet att allokera pengar till försvaret.

Vi har inte funnit något i den tyska politiska debatten som talar för en kursändring vad gäller försvarsanslag. Tvärtom styrs Tyskland av en koalition av de två största partierna (motsvarande svenska KD och S) och försvarspolitikern blir därmed av nöd framtagen i konsensus.

Tyskland har lagt ett besparingskrav på hela sitt försvarsministerium på 8,3 miljarder euro. Av dessa behöver dock endast 1,2 miljarder euro realiseras till 2015, vilket är så långt som nuvarande utgiftsplan sträcker sig.

Vi bedömer att de tyska försvarsutgifterna kommer att minska kraftigt jämfört med dagens läge. Vi baserar vår utsaga på att varken den tyska statens finanser, den tyska ekonomiska tillväxten eller demografiska situationen ger Tyskland möjlighet att öka sina försvarsutgifter. Tvärtom har Tyskland långtgående sparkrav på försvarsministeriet, vilka vi bedömer måste realiseras.

USA:

Den prognos IMF ger USA är en årlig real tillväxt på 2,73 %, vilket vi bedömer som gott nog för att ge framtida möjligheter till högre statsinkomster.

USA har en mycket hög statsskuld på 100 % av BNP, undersökningens klart högsta skuldsättningsnivå. Under den period vi har studerat har USA inget år förmått gå med överskott i statsbudgeten. De årliga underskotten överstiger i snitt 5 % av BNP. USA har dock den i undersökningen klart lägsta skatteandelen av BNP. Sammantaget ser vi dock inte att den amerikanska ekonomin tillåter ökade försvarsutgifter.

Demografiskt ser läget gott ut för USA. Höga födelsetal på 2,0 – 2,1 barn per kvinna och en gynnsam åldersstruktur med få äldre relativt ung och arbetsför befolkning, som båda är i en växande trend.

Den amerikanska arbetslösheten är, vid senaste mättillfället för denna undersökning, 9,7 %. Detta är en del av ökande trend sedan 2007. Vi bedömer att den höga arbetslösheten kan bli en belastning för USA:s statsfinanser.

Politiskt skiljer sig de två amerikanska blocken åt, den republikanska sidan vill helst lägga ett BNP-knutet golv för försvarsutgifterna. Ett politiskt maktskifte kan alltså komma att påverka de amerikanska försvarsutgifterna i en positiv riktning.

I den utgiftsplan för försvar som USA lade senast skall utgifterna för försvar minska framöver. Om USA lyckas i sin ambition att dra sig ur Afghanistan skall utgifterna minska än mer.

Vi bedömer att USA kommer att minska sina försvarsutgifter något de kommande åren. Med viss reservation för vad ett amerikanskt maktskifte kan medföra så bedömer vi att de amerikanska statsfinanserna inte tillåter ökade försvarsutgifter, utan kommer snarare sätta press på utgifterna nedåt.

Ryssland:

Ryssland spås den starkaste utvecklingen av BNP av alla undersökta stater, i snitt 3,89 % per år fram till 2017. Vi bedömer att detta ger Ryssland ekonomiska möjligheter att öka försvarsutgifterna.

I genomsnitt över undersökt period gör Ryssland överskott i statsbudgeten. De senaste två undersökta åren har dock resultatet varit negativt. Ryssland har en mycket låg statsskuld på 11 % av BNP, minskat från 60 % av BNP för undersökningens första år. Denna prognosticeras även minska något ytterligare framöver. Ryssland har också låga skatter. Vi bedömer de ryska statsfinanserna som mycket goda och anser att de ger utrymme för försvarssatsningar framöver.

Ryssland har ett gott demografiskt utgångsläge då de, i undersökningen, har den största andelen av befolkningen mellan 15 och 64 år. De ryska födelsetalen är dock mycket låga, endast 1,5 barn per kvinna. Både antalet i arbetsför ålder och antalet unga (0 – 14 år) minskar framöver. Antalet över 65 år ökar, men långsamt sett i förhållande till övriga undersökta stater. Vi bedömer att den ryska demografin kan komma att inverka negativt på Rysslands möjlighet att göra försvarssatsningar.

Den ryska arbetslösheten minskade 2003 – 2007 men har sedan 2007 ökat något. För hela perioden ligger arbetslösheten mellan 6 % och 8 %.

Från politiskt håll är det en uttalad rysk ambition att satsa på att modernisera försvaret. Den ryska oppositionen har inte motsatt sig detta.

De ryska försvarsutgifterna sätts som andel av BNP. Tecken finns på att denna andel kommer att öka från c:a 3,9 % till 4,0 % framöver.

Sammantaget är vår bedömning att Ryssland kommer att öka sina försvarsutgifter framöver. Detta beroende främst på kopplingen mellan BNP och försvarsanslag. Då den ryska BNP tros öka kraftigt framöver kommer alltså även försvarsanslagen att göra det.

Sammanfattningsvis bedömer vi alltså att Ryssland, Polen och Norge kommer öka sina försvarsutgifter, Danmark och Sverige behålla sina nuvarande nivåer och övriga undersökta stater (Frankrike, Storbritannien, Tyskland, USA, Finland) minska sina utgifter i förhållande till dagens nivåer.

Om vi istället ser till utgifter över tid så hade vi sett en minskning av utgifterna, i alla undersökta stater mellan 1989 och 1999, om dessa år varit en del av undersökningen. Sedan år 2000 fram till 2011 kan vi konstatera att Sverige och Tyskland minskat sina utgifter; att Frankrike och Danmark haft nästan konstanta utgifter; Norge, Finland och Storbritannien ökat sina utgifter och att Ryssland, Polen och USA ökat sina utgifter kraftigt.

10 Litteraturförteckning

- [Finska] Försvarsmakten. (2012, 02 08). *Lösningssmodell för försvarsreformen*. Retrieved 09 25, 2012, from Defmin.fi:
http://www.defmin.fi/files/2053/Forsvarsmaktens_losningsmodell_8212.pdf
- [Finska] Utrikesministeriet. (2006, 04 11). *Debatt i Finland 14/2006*. Retrieved 09 25, 2012, from Utrikesministeriet:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=68521&nodeid=15154&contentlan=3&culture=sv-FI>
- [Polish] Ministry of National Defence. (2012, 03 -). *Basic Information of the MoND Budget for 2012*. Retrieved 09 04, 2012, from Ministry of National Defence - Budgetary Departement:
http://www.mon.gov.pl/pliki/File/budzet/basic_information2012.pdf
- [Svenska] Försvarsmakten. (den 01 03 2010). *Försvarsmaktens ekonomi 2008 och 2009*. Hämtat från Försvarsmakten kommenterar:
<http://blogg.forsvarsmakten.se/kommentar/2010/03/01/forsvarsmaktens-ekonomi-2008-och-2009/> den 24 10 2012
- Amerikanska ambassaden i Berlin. (den 12 10 1990). *Treaty on the Final Settlement with Respect to Germany*. Hämtat från U.S. Diplomatic Mission to Germany:
<http://usa.usembassy.de/etexts/2plusfour8994e.htm> den 29 10 2012
- D Welle - Försvarssamarbete. (2010, 12 09). Retrieved 07 17, 2012, from
<http://www.dw.de/dw/article/0,,6311329,00.html>
- D Welle - veterandebatt. (2012, 05 08). Retrieved 07 17, 2012, from
<http://www.dw.de/dw/article/0,,15925458,00.html>
- Figaro - Cooperation Franco-Allemand. (2012, 06 14). Retrieved 07 17, 2012, from
<http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2012/06/14/97001-20120614FILWWW00649-armement-paris-et-berlin-coopereront.php>
- Le Figaro - Afghanistan. (2012, 05 25). Retrieved 07 17, 2012, from Afghanistan - La France doit rester, mais différemment:
http://recherche.lefigaro.fr/recherche/access/lefigaro_fr.php?archive=BszTm8dCk78atGCYonbyzvMwVlaVdvY21oRC53hyRtZz69RbVVsdS3dqplTuHJC1u2IGtjAq08M%3D
- Spiegel - Försvarsreform. (2012, 06 12). Retrieved 07 17, 2012, from
<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/verteidigungsminister-de-maiziere-will-bundeswehrreform-rasch-umsetzen-a-838494.html>
- Spiegel - Saudidebatt. (2012, 07 06). Retrieved 07 17, 2012, from
<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/leopard-im-test-spd-kritisiert-hilfe-der-bundeswehr-fuer-saudi-arabien-a-842954.html>
- Arbeiderpartiet. (2009, 10 22). *Arbeiderpartiet*. Retrieved 07 05, 2012, from Forsvar:
<http://arbeiderpartiet.no/Politikken/Apedia/F/Forsvaret?cat=4>
- Arbeiderpartiet II. (2012). *Politikken- Hovedsakene*. Retrieved 07 05, 2012, from Arbeiderpartiet.no: <http://arbeiderpartiet.no/Politikken/Hovedsakene>
- Bundeswehr, *allmänt om strukturreform*. (n.d.). Retrieved 07 16, 2012, from
<http://www.bundeswehr.de/portal/a/bwde/!ut/p/c4/FcsxDoAgDADAF0I3N1-huBWslQiFQJHvq7n5YIeP4BMYNWTBCBtYH2Y3jBsHmaaVgt4V6VQyQp2pKUbtwrD-t1TkhGAltX79RVBSW175BU2u/>

- Can, C. T., & Mingasson, N. (2011). *Journal d'un soldat francais en Afghanistan*. Plon.
- CBO. (2012, 7 11). *Long-Term Implications of the 2013 Future Years Defense Program*. Retrieved 07 13, 2012, from Congressional Budget Office:
<http://www.cbo.gov/publication/43428>
- CBO II. (2012, 03 13). *Updated Budget Projections: Fiscal Years 2012 to 2022*. Retrieved 07 13, 2012, from Congressional Budget Office:
<http://www.cbo.gov/publication/43119>
- CDU. (n.d.). Retrieved 07 16, 2012, from CDU: www.cdu.de
- Democrats. (2012). *Issues - National Security*. Retrieved 07 11, 2012, from Democrats:
http://www.democrats.org/issues/national_security#more
- Eide, E. B. (September 2012). *Smartere Forsvar - for mindre penger*. Oslo, Norge.
- EU. (den 17 12 2007). *Lissabonfördraget*. Hämtat från Europa:
http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_sv.htm den 22 10 2012
- EUR-LEX. (2004, 12 16). PROTOKOLL OM DANMARKS STÄLLNING. *Europeiska unionens officiella tidning*, pp. C310/356-360.
- Eurostat. (2011, 10). *Fertility statistics*. Retrieved 09 04, 2012, from Eurostat - Statistics Explained:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Fertility_statistics
- Figaro - Livre blanc. (n.d.). Retrieved 07 17, 2012, from Le Figaro:
<http://www.lefigaro.fr/politique/2012/07/13/01002-20120713ARTFIG00635-vers-une-nouvelle-strategie-de-defense.php>
- Finska finansministeriet. (2011, 10 05). JUSTERADE RAMAR FÖR STATSFINANSSERNA 2012—2015. Finland: Finska finansministeriet.
- Finska statsrådet. (2009, 12). Finalnds säkerhets- och försvarspolitik 2009. *Statsrådets redogörelse*. Helsingfors: Statsrådets kanslis publikationsserie.
- FOI. (Augusti 2012). FOI underlag till AG Säkpöl. Kista, Sverige: FOI.
- Forsvarsforlig. (2009, 06 24). Forsvarsforlig 2010 - 2014. *Forsvarsforlig 2010 - 2014*. Köpenhamn.
- Fremskrittspartiet. (2009). *FRP Action Programme 2009-2013*. Retrieved 07 05, 2012, from FRP.no: <http://www.frp.no/filestore/Actionprogramme2009-2013.pdf>
- Fremskrittspartiet. (2011, 11 11). *Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett 2012*. Retrieved 07 05, 2012, from FRP.no:
<http://www.frp.no/filestore/Alternativtbudsjett2012FrPPDF.pdf>
- Fremskrittspartiet II. (2009). *25 grunner til å stemme FrP*. Retrieved 07 05, 2012, from Fremskrittspartiet - Vi mener:
http://www.frp.no/no/Vi_mener/Valg_2009_-_Kampanjer/25_grunner_til_a_stemme_FrP/
- Förenta Nationerna. (2010, 08 26). *United Nations - Departement of Social and Economic Affairs*. Retrieved 08 28, 2012, from Population Division, Population Estimates and Projections Section: http://esa.un.org/wpp/country-profiles/country-profiles_1.htm
- Försvarsmakten. (den 27 04 2012). *Förutsättningar för att utveckla och vidmakthålla Försvarsmaktens operativa förmåga efter 2015*.
- Gazeta Wyborcza. (2012, augusti 15). *Prezydent Komorowski chce w polskim wojsku więcej wojowników, mniej wodzów*. Retrieved augusti 30, 2012, from

- Gazeta Wyborcza:
http://wyborcza.pl/1,75478,12311353,Prezydent_Komorowski_chce_w_po_lskim_wojsku_wiecej.html
- Hildebrandt, J. (2011). *Krigare - Ett personligt reportage om de svenska soldaterna i Afghanistan*. Stockholm: Forum.
- HM Treasury. (2010, 10). *Public spending & reporting*. Retrieved 07 23, 2012, from HM Treasury: http://cdn.hm-treasury.gov.uk/sr2010_completereport.pdf
- Hoyos, C., & Hille, K. (den 13 02 2012). Chinese defence budget set to double by 2015. *Financial Times*.
- Høyre . (2012, 01 27). *HØYRES ALTERNATIVE STATSBUDDSJETT 2012*. Retrieved 07 05, 2012, from HØYRE.no: <http://www.hoyre.no/filestore/Filer/Politikkdokumenter/Hyresalternativbu dsjett2012Trygghetgjennomkunnskapogkonkurransekraftkopi.pdf>
- Høyre II. (2012). *Politikk - Hovedsaker*. Retrieved 07 05, 2012, from Høyre.no: <http://www.hoyre.no/www/politikk/hovedsaker/?folderpagesize=7>
- Høyre III. (2012, 02 29). *Forsvaret som sikkerhet*. Retrieved 07 05, 2012, from Høyre.no: http://www.hoyre.no/www/politikk/alle_politiske_saker/utenriks_og_forsv ar/forsvaret/
- IISS. (2012). *The Military Balance 2012*. London: The International Institute for Strategic Studies.
- International Monetary Fund. (2012, April). *World Economic Outlook Database*. Retrieved Juni 27, 2012, from www.imf.org
- Kokoomus. (2012, 02 10). *Uutiset*. Retrieved 09 25, 2012, from kokoomus.fi: <http://www.kokoomus.fi/uutiset/katainen-paatokset-omissa-kasissamme/>
- Kokoomus II. (2012, 08 30). *Uutiset*. Retrieved 09 25, 2012, from Kokoomus.fi: <http://www.kokoomus.fi/uutiset/vapaavuori-budjetin-paatavoitteena-tyopaikkojen-turvaaminen/>
- Labour . (2012). *Labour and Defence*. Retrieved 07 10, 2012, from Labour Friends of the Forces: <http://labourfriendsoftheforces.org.uk/labour-and-defence/>
- Labour II. (2012, 06 10). *Army cuts will have long-term consequences, but were based on short-term decision making*. Retrieved 07 10, 2012, from Labour Friends of the Forces: <http://labourfriendsoftheforces.org.uk/2012/07/10/army-cuts-will-have-long-term-consequences-but-were-based-on-short-term-decision-making/>
- Manager Magazine*. (n.d.). Retrieved 07 16, 2012, from <http://www.manager-magazin.de/politik/deutschland/0,2828,839373,00.html>
- Mingasson, N. (2012). *Afghanistan: la guerre inconnue des soldats francais*. Acropole.
- Ministerstwo Obrony Narodowej . (2012, mars). *Basic information about the MoND budget for 2012*. Retrieved augusti 30, 2012, from Ministerstwo Obrony Narodowej : http://www.mon.gov.pl/pliki/File/budzet/basic_information2012.pdf
- Ministry of National Defence . (2012, mars). *Basic information on the MoND Budget for 2012*. Retrieved augusti 30, 2012, from Ministry of National Defence Republic of Poland: http://www.mon.gov.pl/pliki/File/budzet/basic_information2012.pdf
- Nordea. (2012). *Economic Outlook - September 2012 - Slow Speed Ahead*. Nordea.

- Nordlund, P., Åkerström, J., & Lusua, J. (2009). *Internationella Jämförelser - Försvarsekonomi*. Kista: FOI.
- Nordlund, P., Åkerström, J., & Öström, B. (2011). *Kostnadsutveckling för Krigsmateriel*. Kista: FOI.
- Norges Regjering. (2008, 3 28). Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier. *Stortingsproposisjon nr 48 (2007-2008)*. Oslo.
- Norges Regjering. (2011, 09 30). *Statsbudsjettet*. Retrieved 07 05, 2012, from Statsbudsjettet 2012:
http://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2012/dokumenter/pdf/gulbok.pdf
- Norges Regjering. (2012, 3 23). Et forsvar for vår tid. *Stortingsproposisjon nr 73S (2011-2012)*. Oslo.
- Obama - Biden. (2012). *The President's Record on National Security*. Retrieved 07 11, 2012, from Obama 2012 Homepage:
<http://www.barackobama.com/record/national-security?source=primary-nav>
- O'Dwyer, G. (2012, 09 10). No Nato-like Alliance For Nordic, Baltic Nations. *Defense News*, p. 23.
- OECD. (2012, 01 18). *Country Statistical Profiles*. Retrieved 07 05, 2012, from OECD:
www.oecd.org/country
- Parti Socialiste. (n.d.). Retrieved 07 16, 2012, from <http://www.parti-socialiste.fr/>
- Parti Socialiste - projet. (n.d.). Retrieved 07 16, 2012, from Mes 60 engagements pour la France: <http://www.parti-socialiste.fr/projet/>
- Perlo-Freeman, S., & Vatne, D. (10 2012). *Smartere forsvar - for mindre penger*. Oslo, Norge.
- Platforma Obywatelska. (2012). *Platforma Obywatelska*. Retrieved augusti 30, 2012, from <http://www.platforma.org/pl/platforma/>
- Polskie Radio. (2011, december 21). *Wycofać się czy pozostać? Polacy w Afganistanie*. Retrieved augusti 30, 2012, from Polskie Radio:
<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/504189,Wycofac-sie-czy-pozostac-Polacy-w-Afganistanie>
- Polskie Radio. (2012, augusti 4). *Politycy popierają budowę tarczy antyrakietowej*. Retrieved augusti 30, 2012, from Polskie Radio:
<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/659113,Politycy-popieraja-budowe-tarczy-antyrakietowej>
- Polskie Stronnictwo Ludowe. (2012). *Polskie Stronnictwo Ludowe*. Retrieved augusti 31, 2012, from <http://www.psl.org.pl/>
- Prawo i Sprawiedliwość. (2012). *Prawo i Sprawiedliwość*. Retrieved augusti 30, 2012, from <http://www.pis.org.pl/main.php>
- Prawo i Sprawiedliwość. (2012, juli 18). *Program PiS 2011*. Retrieved augusti 30, 2012, from Prawo i Sprawiedliwość:
<http://www.pis.org.pl/dokumenty.php?s=partia&iddoc=157>
- PwC. (2008). *Doing business and investing in the Russian Federation*. Moskva: PwC.
- RAND. (2012). *NATO and the Challenges of Austerity*. Santa Monica: RAND Corporation.

- Regeringen. (2012, 04 16). *Regeringskansliet*. Retrieved 07 05, 2012, from Sammanfattning, vårpropositionen på tre minuter: <http://regeringen.se/sb/d/2548/a/190381>
- Republicans. (2012). *Our Party - National Defense*. Retrieved 07 11, 2012, from GOP: <http://gop.com/our-party/>
- Romney. (2012). *Issues - National Defense*. Retrieved 07 11, 2012, from Mitt Romney 2012: <http://www.mittromney.com/issues/national-defense>
- Ruch Palikota. (2012). *Ruch Palikota*. Retrieved augusti 30, 2012, from <http://www.ruchpalikota.org.pl/>
- Savan Sanomat. (2012, 09 23). Retrieved 09 25, 2012, from Savan Sanomat: <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/keskustan-sipila-suomii-puolustuspolitiikkaa/1249892>
- SCB. (den 26 09 2012). *Utrikeshandel fördelat på länder*. Hämtat från Statistiska Centralbyrån: http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_142265.aspx den 22 10 2012
- SIPRI. (2012). *Information from the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)*. Retrieved 07 11, 2012, from Stockholm International Peace Research Institute - Military Expenditure Database: <http://www.sipri.org/databases/milex>
- Socialdemokraterna. (2011, 10 05). Budget 2012. *Vägen mot en kunskapsbaserad ekonomi*. Stockholm, Sverige.
- Socialdemokraterna. (2012, 03 20). *Socialdemokraterna, Nyhetsarkivet 2006-*. Retrieved 07 05, 2012, from Kommentar till uppgörelse om försvarets personalförsörjning: <http://www.socialdemokraterna.se/Media/Pressarkivet/Nyhetsarkivet-2001--/Kommentar-till-uppgorelse-om-forsvarets-personalforsorjning/>
- Socialdemokraterna II. (2011, 10 05). *Socialdemokraterna*. Retrieved 07 05, 2012, from Budget 2012: <http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Budget-2012/>
- Socialdemokraterne. (2011, 10 03). *Socialdemokraterne - Udenrigspolitik*. Retrieved 07 10, 2012, from En aktiv og ansvarlig udenrigspolitik: <http://www.socialdemokraterne.dk/default.aspx?func=blockpage.view&id=716874>
- Sojusz Lewicy Demokratycznej. (2012). *Sojusz Lewicy Demokratycznej*. Retrieved augusti 30, 2012, from <http://www.sld.org.pl/>
- SPD. (u.d.). Retrieved 07 17, 2012, from SPD: www.spd.de
- Speigel - Saudi. (u.d.). Retrieved 07 16, 2012, from <http://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/leopard-2-miteigentuemern-von-krauss-maffei-gegen-export-von-panzern-a-839879.html>
- Speigel - Var fjärde rekryt hoppar av. (n.d.). Retrieved 07 17, 2012, from Spiegel: <http://www.spiegel.de/schulspiegel/wissen/bundeswehr-jeder-vierte-freiwillige-springt-ab-a-805080.html>
- Svenska Dagbladet. (den 14 06 2012). *Politik DirektBlogg - S: Försvaret är underfinansierat*. Hämtat från Svenska Dagbladet: <http://blog.svd.se/politikdirekt/2012/06/s-forsvaret-ar-underfinansierat/> den 23 10 2012
- Sveriges Regering. (2011, 9 20). Regeringens proposition 2011/12:1. *Budgetpropositionen för 2012 utgiftsområde 6*. Stockholm.

- Sveriges Regering. (den 19 09 2012). *Försvar och samhällets krisberedskap, budgetproposition för 2013*. Hämtat från Regeringen: http://regeringen.se/download/b2910705.pdf?major=1&minor=199655&cn=attachmentPublDuplicator_0_attachment den 24 10 2012
- The Chicago Council. (den 21 05 2012). *And Still It Moves: Reconfiguring NATO for the 21st Century*. Hämtat från The Chicago Council on Global Affairs: http://2012summits.org/commentaries/detail/spruyt_2 den 30 10 2012
- The Coalition Government. (2010, 08 13). *The National Archives*. Retrieved 07 10, 2012, from The Coalition: Our programme for government - Defence: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100919110641/http://program.meforgovernment.hmg.gov.uk/defence/index.html>
- The Conservative Party. (2012). *Where we stand - Defence*. Retrieved 07 10, 2012, from Conservatives website: http://www.conservatives.com/Policy/Where_we_stand/Defence.aspx
- The Liberal Democrats. (2012, 04). *Our Policy on.. Defence*. Retrieved 07 10, 2012, from Liberal Democrats: <http://www.libdems.org.uk/siteFiles/resources/docs/policy/International/Defence.pdf>
- Tolgfors, S. (den 17 01 2010). *Arkiv: Mandatperioden 6 oktober 2006–4 oktober 2010*. Hämtat från Sveriges regering: <http://regeringen.se/sb/d/12553/a/138094> den 22 10 2012
- TVN24. (2012, augusti 7). *Będzie tarcza z budżetu MON. "To priorytet"*. Retrieved augusti 30, 2012, from TVN24: <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/bedzie-tarcza-z-budzetu-mon-to-priorytet,269671.html>
- TVN24. (2012, augusti 8). *Obejdziemy się bez Patriotów? Polska tarcza antyrakietowa*. Retrieved augusti 30, 2012, from TVN24: <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/obejdziemy-sie-bez-patriotow-polska-tarcza-antyrakietowa,269729.html>
- Tysklands försvarsministerium. (2011, 07 12). *Journal*. Retrieved 07 23, 2012, from Bundesministerium der Verteidigung: http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg!/ut/p/c4/NYvBCslwEET_aDeBCqU3S0D0JL3YekvbEFaapKybevHjTQ7OwDvMY_CJpdEe5K1QinbDEaeFuvkDczg8vFLmskKgSG9xTDngo35WB0uKTirFRaFCz1YSw55YtmoyczFAK05Km15p9Y_-tre7aS6npjXXfsA9hPMPWnFFxQ!!!
- U-M-P. (u.d.). Retrieved 07 16, 2012, from <http://www.u-m-p.org/>
- US Departement of Defense. (2012). *Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*. Washington: US Departement of Defense.
- Vasemmistoliitto. (2012, 09 18). *Ajankohtaista*. Retrieved 09 25, 2012, from Vasemmistoliitto: <http://www.vasemmistoliitto.fi/ajankohtaista/kansanedustajilta/1966-risto-kalliorinne-puolusti-armeijan-menosaeastoejae.html>
- Vendil Pallin, C. (. (2012). *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv - 2011*. Kista: FOI.
- Venstre. (2011, 04 27). *Venstre - Nyhedsbrev*. Retrieved 05 10, 2012, from Besparelser i forsvaret lader sig gøre: <http://www.venstre.dk/nyheder/enkeltvisning/besparelser-i-forsvaret-lader-sig-goere/>
- Venstre II. (2009, 7 1). *Folketinget*. Retrieved 07 10, 2012, from Folketinget - Venstre, Danmarks liberale parti (V):

[http://www.ft.dk/Valg/~media/Pdf_materiale/Pdf_publicationer/Informati
onsark/Partier/venstre%20pdf.ashx](http://www.ft.dk/Valg/~media/Pdf_materiale/Pdf_publicationer/Informati
onsark/Partier/venstre%20pdf.ashx)

Visegrad Group. (2012, July 1). *Visegrad 4 Integration and Cohesion*. Retrieved August 23, 2012, from Visegrad Group:

http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2012-2013-polish#_%5B1%5D

Wojsko Polskie. (2011, maj 5). *Professionalisation of the Polish Armed Forces – Questions and Answers*. Retrieved augusti 30, 2012, from Wojsko Polskie:

<http://www.wojsko-polskie.pl/articles/view/16819/291/Professionalisation+of+the+Polish+Armed+Forces+%E2%80%93+Questions+and+Answers.html>

Öström, B., Wiklund, M., & Nordlund, P. (2009). *Försvarets anslagsutveckling*. Kista: FOI.

Sammanfattning

Omvärldsanalys är en viktig del av Försvarsmaktens långsiktiga planering.

Denna rapport är skriven i syfte att ge en jämförande bild av det ekonomiska, med fokus på det försvarsekonomiska, läget i Sverige och nio andra stater vars försvarssatsningar kan anses vara relevanta för Sverige. I rapporten visas den historiska utvecklingen av försvarsutgifterna och andra ekonomiska variabler som påverkar försvarsutgifterna. En bedömning görs även av framtida utveckling av försvarsutgifterna utifrån den ekonomiska situationen och den förväntade ekonomiska utvecklingen i varje land. Syftet är att ge en kompletterande ekonomisk bild av omvärldsläget som kan vävas in i den övergripande omvärldsanalysen.

Sveriges försvarsutgifter har minskat snabbare än i de övriga länderna. Stora statsskulder och höga budgetunderskott föranleder nu också många länder att sänka sina försvarsutgifter. Sverige har dock fortsatt goda publika finanser.

Bland studerade länder har Sverige haft den klart lägsta utvecklingen av försvarsutgifterna sedan år 2000 och BNP-andelen har gått från en topposition bland de studerade mindre länderna, däribland de nordiska, till en sista-position. De mindre länderna har dessutom generellt i sin tur betydligt lägre försvarsutgifter än de större studerade länderna både i absoluttal och som andelar av BNP.

Nu sänker många andra länder sina försvarsutgifter. De länder som sänker sina försvarsutgifter är länder som Sverige har en intresse- och värderingsgemenskap med inte minst inom EU.

USA omprioriterar samtidigt sin försvars- och säkerhetspolitik till ökat fokus på Asien och Stilla Havet vilket gör att Europa i högre utsträckning kan bli beroende av den egna försvarsförmågan. Ett land som kraftigt ökat och fortsatt förväntas öka sina försvarsutgifter är Ryssland.

Nyckelord: Försvarsutgifter, försvarsekonomi, försvarsbudget, budgetkris, finanskris, BNP, statsskuld, budgetunderskott, demografisk utveckling.

Summary

External analysis is an important part of the Armed Forces' long-term planning.

This report is written to explore the economic situation and development with emphasis on the defence economy in Sweden and nine other states whose defence budgets can be considered relevant for Sweden.

The report shows the historical development of defence spending and other economic variables that affect defence spending. An assessment is also made of the future development of the defence budget derived from the economic situation and the future economic development of each country. The aim is to provide a complementary economic picture that can be integrated in the overall external analysis.

Sweden's defence spending has declined more rapidly than in the other countries studied. Large government debt and high budget deficit now forces many countries to cut their defence spending. Sweden though has a strong fiscal situation with good public finances.

Among the countries studied, Sweden has had the lowest development of defence spending since 2000. The GDP share has gone from the top position among the studied smaller countries, including the Nordic countries, to the bottom position. The smaller countries also generally have significantly lower defence spending than the larger countries in the study both in absolute figures and as percentages of GDP.

At present many countries save money by reducing their defence spending. The countries that reduce their defence expenditures are, to a large extent, countries that Sweden have links to through EU or by shared interests and views.

At the same time the U.S., within a declining defence budget, re-prioritize its defence and security policy to an increased focus on Asia and the Pacific. This might imply that Europe to a greater extent will be dependent on its own defence capability.

A country that has increased and continuously is expected to increase its defence spending is Russia. The result might be a shift in the balance of defence expenditures by different groups of nations.

Keywords: Military expenditures, defence economy, defence budget, budget crisis, financial crisis, GDP, national debt, budget deficit, demographic development.

11 Bilaga 1: Tabeller

I denna bilaga presenteras i tabellform de data som använts i undersökningen.

Vi inleder med de data vi hämtat från IMF (International Monetary Fund, 2012):

BNP i USD	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark	160,08	160,48	173,88	212,62	244,73	257,68
Finland	122,15	124,75	135,66	164,57	189,31	196,12
France	1 331,59	1 340,27	1 458,20	1 796,68	2 055,36	2 137,95
Germany	1 891,93	1 882,51	2 013,69	2 428,45	2 729,92	2 771,06
Norway	168,29	170,93	191,92	224,89	260,01	304,06
Poland	171,26	190,42	198,21	216,81	253,02	303,98
Russia	259,70	306,58	345,13	430,29	591,18	763,70
Sweden	247,26	227,36	250,96	314,71	362,09	370,58
United Kingdom	1 480,15	1 471,10	1 614,41	1 862,27	2 202,50	2 283,31
United States	9 951,47	10 286,17	10 642,30	11 142,22	11 853,25	12 622,95

2006	2007	2008	2009	2010	2011	
274,38	311,42	343,88	311,11	311,99	333,24	Denmark
208,14	246,48	273,23	240,28	238,47	266,55	Finland
2 259,58	2 586,77	2 842,55	2 631,92	2 562,76	2 776,32	France
2 905,45	3 328,59	3 640,73	3 307,20	3 286,45	3 577,03	Germany
340,03	393,53	453,96	374,76	417,46	483,65	Norway
341,67	425,32	529,40	430,52	469,39	513,82	Poland
989,93	1 299,70	1 660,85	1 222,69	1 487,29	1 850,40	Russia
399,08	462,51	486,16	405,78	462,10	538,24	Sweden
2 448,11	2 813,95	2 657,31	2 180,65	2 263,10	2 417,57	United Kingdom
13 377,20	14 028,67	14 291,55	13 938,92	14 526,55	15 094,03	United States

2012	2013	2014	2015*	2017*	
321,03	325,29	332,46	340,49	353,12	Denmark
257,78	268,64	280,07	290,55	311,51	Finland
2 712,03	2 786,98	2 884,65	2 984,40	3 198,00	France
3 478,77	3 581,13	3 664,33	3 741,14	3 893,04	Germany
501,58	511,69	519,33	529,46	555,51	Norway
528,46	550,00	577,10	608,12	679,35	Poland
2 021,90	2 310,82	2 473,68	2 658,92	3 105,81	Russia
549,35	575,26	605,63	636,37	691,82	Sweden
2 452,69	2 577,74	2 705,96	2 850,73	3 167,53	United Kingdom
15 609,70	16 221,38	16 940,57	17 783,57	19 704,59	United States

BNP i PPP	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark	151,40	155,91	159,18	163,15	171,46	181,43
Finland	126,77	132,60	137,21	142,92	152,73	160,08
France	1 533,96	1 596,69	1 637,86	1 687,17	1 771,98	1 860,31
Germany	2 144,28	2 228,64	2 265,30	2 304,03	2 399,07	2 492,15
Norway	175,94	183,49	189,27	195,16	208,71	221,59
Poland	396,47	410,32	422,98	448,58	484,93	517,96
Russia	1 120,87	1 204,56	1 282,13	1 404,04	1 546,82	1 696,73
Sweden	235,03	243,75	253,88	265,65	282,65	299,61
United Kingdom	1 487,14	1 568,66	1 636,42	1 729,72	1 834,47	1 933,02
United States	9 951,47	10 286,17	10 642,30	11 142,22	11 853,25	12 622,95
2006	2007	2008	2009	2010	2011	
193,65	202,43	205,29	195,36	200,17	206,59	Denmark
172,54	187,02	191,73	177,57	186,31	195,72	Finland
1 971,46	2 073,98	2 115,81	2 081,89	2 134,95	2 217,90	France
2 672,72	2 843,60	2 930,18	2 810,74	2 944,35	3 099,08	Germany
234,34	247,54	253,05	251,47	256,03	265,91	Norway
567,99	624,13	670,68	688,64	724,04	771,66	Poland
1 894,37	2 115,71	2 276,13	2 120,73	2 237,39	2 383,40	Russia
323,39	344,18	349,10	335,69	359,40	381,72	Sweden
2 047,51	2 179,94	2 203,72	2 129,58	2 199,16	2 260,80	United Kingdom
13 377,20	14 028,67	14 291,55	13 938,92	14 526,55	15 094,03	United States
2012	2013	2014	2015*	2017*		
210,29	215,98	223,15	231,03	248,01	Denmark	
199,39	206,11	214,05	221,78	238,90	Finland	
2 257,01	2 314,21	2 391,92	2 476,40	2 667,90	France	
3 158,09	3 253,02	3 342,59	3 440,15	3 655,13	Germany	
274,18	283,99	294,33	305,69	330,34	Norway	
802,15	840,21	883,69	932,85	1 041,17	Poland	
2 510,79	2 648,98	2 793,75	2 950,16	3 295,42	Russia	
389,91	405,05	424,18	443,92	482,22	Sweden	
2 308,50	2 391,04	2 488,19	2 594,13	2 838,32	United Kingdom	
15 609,70	16 221,38	16 940,57	17 783,57	19 704,59	United States	

BNP i USD per capita		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark		30 034	30 000	32 390	39 495	45 340	47 617
Finland		23 576	24 014	26 057	31 529	36 152	37 316
France		22 545	22 535	24 346	29 794	33 842	34 944
Germany		23 020	22 863	24 414	29 429	33 090	33 603
Norway		37 391	37 822	42 206	49 178	56 534	65 645
Poland		4 478	4 981	5 188	5 678	6 630	7 970
Russia		1 775	2 106	2 380	2 984	4 120	5 348
Sweden		27 842	25 532	28 091	35 097	40 219	40 998
United Kingdom		25 136	24 886	27 214	31 269	36 803	37 905
United States		35 252	36 065	36 950	38 325	40 401	42 629

2006	2007	2008	2009	2010	2011	
50 554	57 171	62 800	56 449	56 369	59 928	Denmark
39 444	46 502	51 297	44 901	44 364	49 350	Finland
36 683	41 746	45 624	42 019	40 809	44 008	France
35 275	40 463	44 334	40 393	40 198	43 742	Germany
72 783	83 346	94 832	77 386	85 055	97 255	Norway
8 963	11 156	13 876	11 275	12 286	13 540	Poland
6 962	9 153	11 704	8 617	10 408	12 993	Russia
43 791	50 367	52 522	43 443	49 078	56 956	Sweden
40 407	46 149	43 298	35 287	36 371	38 592	United Kingdom
44 750	46 467	46 901	45 348	46 900	48 387	United States

2012	2013	2014	2015*	2017*	
57 572	58 177	59 299	60 549	61 804	Denmark
47 496	49 259	51 109	52 772	56 053	Finland
42 793	43 775	45 103	46 450	49 322	France
42 625	43 967	45 079	46 116	48 181	Germany
99 665	100 566	100 957	101 808	104 505	Norway
14 039	14 645	15 402	16 265	18 246	Poland
14 246	16 338	17 549	18 928	22 277	Russia
57 948	60 300	63 284	66 288	71 617	Sweden
38 891	40 604	42 343	44 313	48 583	United Kingdom
49 601	51 058	52 817	54 921	59 708	United States

BNP i PPP per capita		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark		28 406	29 147	29 651	30 305	31 766	33 528
Finland		24 468	25 524	26 355	27 380	29 165	30 459
France		25 972	26 846	27 346	27 978	29 176	30 406
Germany		26 090	27 066	27 464	27 921	29 079	30 221
Norway		39 090	40 601	41 622	42 677	45 380	47 842
Poland		10 366	10 733	11 071	11 748	12 706	13 580
Russia		7 661	8 273	8 842	9 737	10 779	11 882
Sweden		26 465	27 372	28 418	29 625	31 396	33 146
United Kingdom		25 255	26 537	27 585	29 043	30 653	32 090
United States		35 252	36 065	36 950	38 325	40 401	42 629

2006	2007	2008	2009	2010	2011	
35 680	37 162	37 491	35 446	36 166	37 152	Denmark
32 697	35 284	35 997	33 181	34 661	36 236	Finland
32 006	33 470	33 959	33 238	33 997	35 156	France
32 449	34 567	35 682	34 330	36 013	37 897	Germany
50 160	52 427	52 862	51 929	52 165	53 471	Norway
14 900	16 370	17 579	18 035	18 951	20 334	Poland
13 322	14 899	16 040	14 945	15 657	16 736	Russia
35 485	37 481	37 714	35 938	38 171	40 394	Sweden
33 794	35 751	35 907	34 460	35 344	36 090	United Kingdom
44 750	46 467	46 901	45 348	46 900	48 387	United States

2012	2013	2014	2015*	2017*	
37 713	38 627	39 801	41 085	43 407	Denmark
36 736	37 794	39 062	40 281	42 989	Finland
35 613	36 350	37 399	38 543	41 146	France
38 696	39 939	41 121	42 406	45 237	Germany
54 479	55 815	57 217	58 780	62 144	Norway
21 310	22 373	23 584	24 951	27 964	Poland
17 691	18 729	19 820	21 002	23 637	Russia
41 130	42 458	44 324	46 242	49 919	Sweden
36 605	37 663	38 935	40 324	43 534	United Kingdom
49 601	51 058	52 817	54 921	59 708	United States

Statsskuld i % av BNP		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark		60,40	58,39	58,25	56,65	53,60	45,36
Finland		43,79	42,46	41,47	44,51	44,39	41,70
France		57,35	56,91	58,99	63,15	65,14	66,74
Germany		60,18	59,14	60,75	64,43	66,20	68,51
Norway		32,66	31,84	39,00	48,45	50,94	47,83
Poland		36,79	37,56	42,16	47,05	45,69	47,09
Russia		59,86	47,61	40,31	30,36	22,32	14,24
Sweden		53,90	54,74	52,50	51,73	50,34	50,40
United Kingdom		40,88	37,71	37,24	38,56	40,25	42,07
United States		54,83	54,75	57,12	60,42	68,27	67,86
2006	2007	2008	2009	2010	2011*		
41,02	34,06	41,88	41,49	43,36	46,43	Denmark	
39,63	35,16	33,94	43,47	48,39	48,56	Finland	
63,90	64,20	68,27	78,99	82,39	86,26	France	
67,92	65,20	66,70	74,42	83,21	81,51	Germany	
58,95	56,82	54,28	48,92	49,61	49,61	Norway	
47,74	44,99	47,11	50,92	54,88	55,39	Poland	
9,05	8,51	7,88	10,96	11,69	9,60	Russia	
45,27	40,23	38,80	42,53	39,41	37,44	Sweden	
43,12	43,91	52,47	68,37	75,12	82,50	United Kingdom	
66,63	67,16	76,14	89,88	98,52	102,94	United States	
2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*		
51,33	52,15	51,43	50,30	48,588	46,091	Denmark	
51,57	52,85	52,97	53,77	54,214	54,309	Finland	
89,02	90,75	90,64	89,61	87,518	84,591	France	
78,87	77,45	75,84	74,39	72,74	71,087	Germany	
49,61	49,61	49,61	49,61	49,608	49,608	Norway	
55,69	55,17	53,89	52,15	50,463	48,678	Poland	
8,37	7,91	9,02	9,74	11,256	10,967	Russia	
35,54	33,53	30,54	27,44	24,11	20,403	Sweden	
88,37	91,37	92,79	92,24	90,143	86,767	United Kingdom	
106,60	110,17	111,90	112,48	112,847	112,992	United States	

Vi övergår nu till att visa de tabeller som vi hämtat från OECD (OECD, 2012):

Skattenivåer (skatternas andel av BNP i %)			
	2003	2006	2009
Denmark	48	49,6	48,2
Finland	44,1	43,8	43,1
France	43,2	44	41,9
Germany	35,5	35,4	37
Norway	42,3	44	41
Poland	32,6	34	34,3
Russia	x	x	x
Sweden	47,8	48,3	46,4
United Kingdom	34,3	36,5	34,3
United States	25,5	27,9	24

Fertilitet	2003	2006	2009
Denmark	1,8	1,9	1,8
Finland	1,8	1,8	1,9
France	1,9	2	2
Germany	1,3	1,3	1,4
Norway	1,8	1,9	2
Poland	1,2	1,3	1,4
Russia	1,3	1,3	1,5
Sweden	1,7	1,9	1,9
United Kingdom	1,7	1,8	1,9
United States	2	2,1	2

Åldersstruktur	0-15	16-64	65+
Denmark	18,1	65,6	16,3
Finland	16,6	66,1	17,3
France	18,3	65	16,7
Germany	13,6	66	20,4
Norway	18,8	66,2	15
Poland	15,1	71,4	13,5
Russia	15	72,2	12,8
Sweden	16,6	65,1	18,3
United Kingdom	17,6	66,4	16

United States	20,1	66,8	13,1
----------------------	------	------	------

Budgetbalans (% av BNP)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Denmark	-0,1	1,9	5	5	4,8	3,3	-2,8	-2,9
Finland	2,3	2,1	2,5	3,9	5,2	4,2	-2,9	-2,8
France	-4,1	-3,6	-3	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7
Germany	-4	-3,8	-3,3	-1,6	0,3	0,1	-3	-3,3
Norway	7,3	11,1	15,1	18,4	17,5	19,1	10,5	10,5
Poland	-6,2	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9
Russia	1	4	8	8	6	4	-7	-3
Sweden	-1,3	0,4	1,9	2,2	3,6	2,2	-0,9	-0,3
United Kingdom	-3,7	-3,6	-3,3	-2,7	-2,8	-4,8	-10,8	-10,3
United States	-5	-4,4	-3,3	-2,2	-2,9	-6,3	-11,3	-10,6

Arbetslöshet	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Danmark	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,3	6	7,4
Finland	9,1	8,9	8,3	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4
Frankrike	9	9,2	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,8
Tyskland	9,8	10,5	11,2	10,2	8,8	7,6	7,7	7,1
Norge	4,2	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,5
Polen	19,7	19	17,8	13,9	9,6	7,2	8,2	9,6
Ryssland	8,6	8,2	7,6	7,2	6,1	6,4	8,4	7,5
Sverige	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4
Storbritannien	5	4,7	4,8	5,4	5,3	5,7	7,6	7,8
USA	6	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6

Från The Military Balance (IISS, 2012) har vi hämtat:

	Befolkning	Försvarsanställda	Arme	Marin	Flyg	Övrigt
Sverige	9 507 324	21 163	6 718	2 796	3 069	8 580
Norge	4 691 849	17 080	4 500	2 450	2 880	7 250
Polen	38 441 588	121 400	46 900	8 100	17 200	49 200
Tyskland	81 471 834	251 465	105 291	19 179	44 565	82 430
Finland	5 259 250	15 925	8 000	2 100	2 950	2 875
Danmark	5 529 888	17 251	8 374	3 036	3 376	2 465
Storbritannien	62 698 362	175 030	99 950	34 680	39 400	1 000
Ryssland*	138 739 892	1 273 000	205 000	154 000	110 000	804 000
Frankrike	65 102 719	414 868	151 200	47 444	60 186	156 038

USA	311 050 977	1 580 452	641 470	333 248	344 568	261 166
-----	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

Vi har från SIPRI (SIPRI, 2012) hämtat följande data:

Försvarsutgifter, miljoner 2010-US\$						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Denmark	4 210	4 472	4 418	4 287	4 311	4 108
Finland	2 608	2 486	2 535	2 944	3 122	3 204
France	57 619	57 426	58 604	60 385	62 042	60 734
Germany	47 231	46 460	46 592	45 955	44 544	43 847
Norway	5 192	5 225	6 278	6 035	6 188	5 822
Poland	5 986	6 169	6 275	6 522	6 819	7 289
Russia	29 014	32 204	35 780	38 064	39 599	43 190
Sweden	7 167	6 699	6 521	6 473	6 092	6 172
UK	44 307	46 099	49 088	52 619	53 228	53 676
USA	382 061	385 142	432 452	492 200	536 459	562 039

2006	2007	2008	2009	2010	2011	
4 492	4 332	4 499	4 230	4 504	4 515	Denmark
3 262	3 074	3 309	3 474	3 400	3 656	Finland
61 058	61 264	60 654	64 747	59 098	58 244	France
42 835	42 877	44 107	45 769	45 075	43 478	Germany
5 811	6 181	6 215	6 596	6 390	7 083	Norway
7 762	8 774	7 848	8 414	8 781	9 149	Poland
47 264	51 275	56 892	59 565	58 644	64 123	Russia
6 075	6 235	5 545	5 438	5 886	5 960	Sweden
54 024	55 730	58 217	59 350	58 099	57 875	UK
570 769	585 749	629 095	679 574	698 281	689 591	USA

Försvarsutgifter / BNP i %	2000	2001	2002	2003	2004	2005
USA	3,0	3,0	3,4	3,7	3,9	4,0
Denmark	1,5	1,6	1,5	1,5	1,5	1,3
Finland	1,3	1,2	1,2	1,4	1,4	1,4
France	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5
Germany	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Norway	1,7	1,7	2,1	2,0	1,9	1,6
Poland	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Russia	3,7	4,1	4,4	4,3	3,8	3,7
Sweden	2,0	1,8	1,7	1,7	1,5	1,5
UK	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,4
2006	2007	2008	2009	2010		
3,9	4,0	4,3	4,8	4,8		
1,4	1,3	1,4	1,4	1,5		
1,4	1,2	1,3	1,5	1,4		
2,4	2,3	2,3	2,5	2,3		
1,3	1,3	1,3	1,4	1,4		
1,5	1,5	1,4	1,7	1,5		
1,9	2,0	1,7	1,8	1,9		
3,6	3,5	3,5	4,3	3,9		
1,4	1,4	1,2	1,3	1,3		
2,4	2,3	2,5	2,7	2,6		

Slutligen har vi gjort våra tabellbedömningar enligt följande:

För alla samlade bedömningar gäller att totalt positivt värde på 4,5 eller 6 ger ++, totalt positivt värde på 1,2 eller 3 ger +, balanserat värde (dvs. 0) ger 0, totalt negativt värde på 1,2 eller 3 ger – och totalt negativt värde på 4,5 eller 6 ger --.

Statsskuld har bedömts enligt:

0 – 40 % av BNP ger ++, 41 % – 55 % av BNP ger +, 55 % – 65 % av BNP ger 0, 65 % – 80 % av BNP ger – och > 80 % av BNP ger --.

För budgetbalans har vi studerat genomsnittet mellan 2006 och 2010 och bedömt enligt:

>3 % av BNP ger ++, [1 %, 3 %] ger +, [-1 %, 1 %] ger 0, [-3 %, -1 %] ger – och <-3 % ger --.

Skattenivåer baserar sig på senaste observationen och bedöms enligt:

<30 % av BNP ger ++, [30 %, 35 %] ger +, [35 % - 40 %] ger 0, [40 %, 45 %] ger – och >45 % ger --.

Fertilitet är bedömd enligt:

<1,5 ger --, [1,5; 1,7] ger –, [1,8; 2,0] ger 0, [2,1; 2,3] ger + och >2,3 ger ++.

Arbetslösheten har vi bedömt enligt:

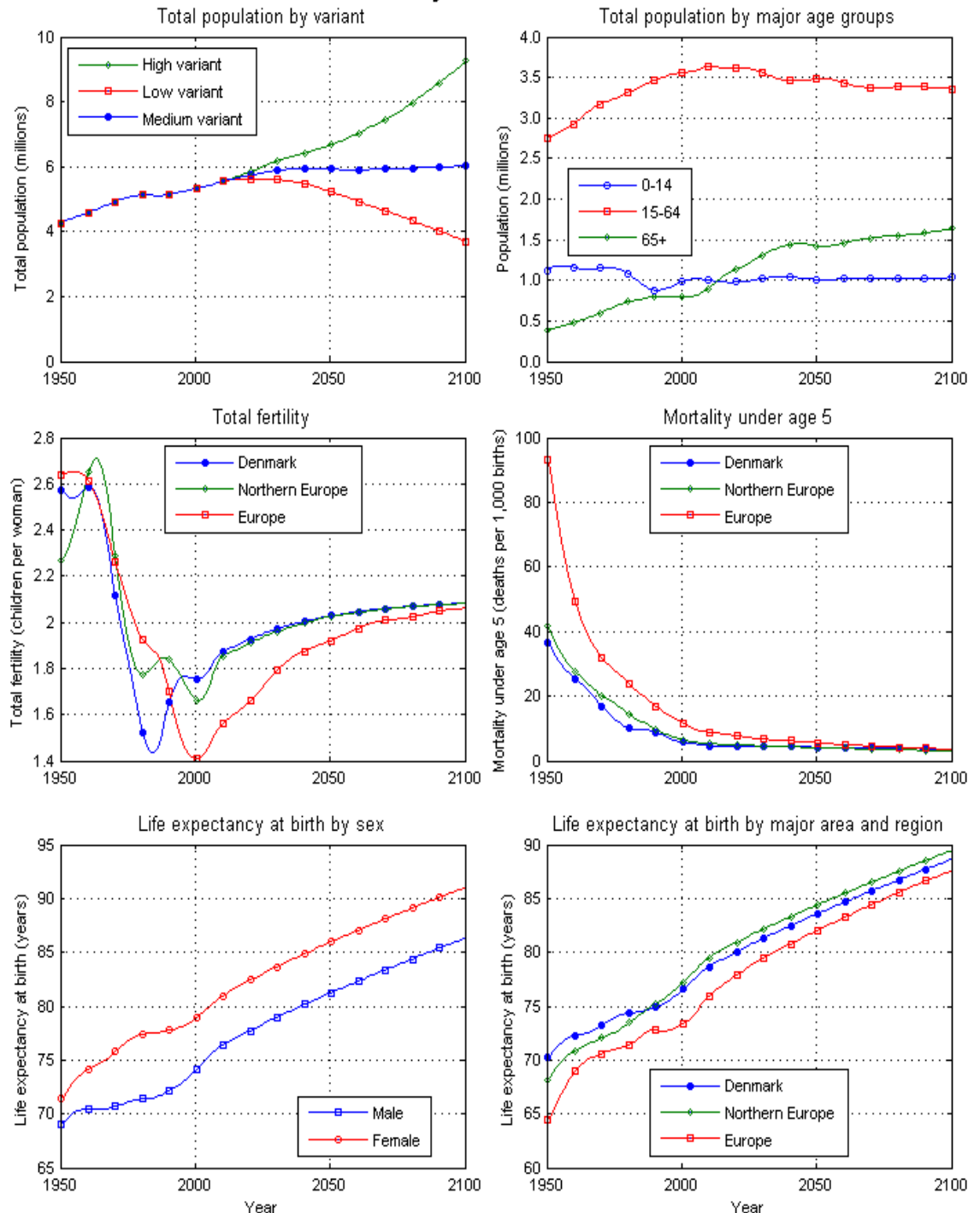
[0 %, 2 %] ger ++, [2 %, 4 %] ger +, [4 %, 6 %] ger 0, [6 %, 8 %] ger – och >8 % ger – –.

Åldersstrukturens värde är en subjektiv bedömning baserad på antalet under och över arbetsför ålder.

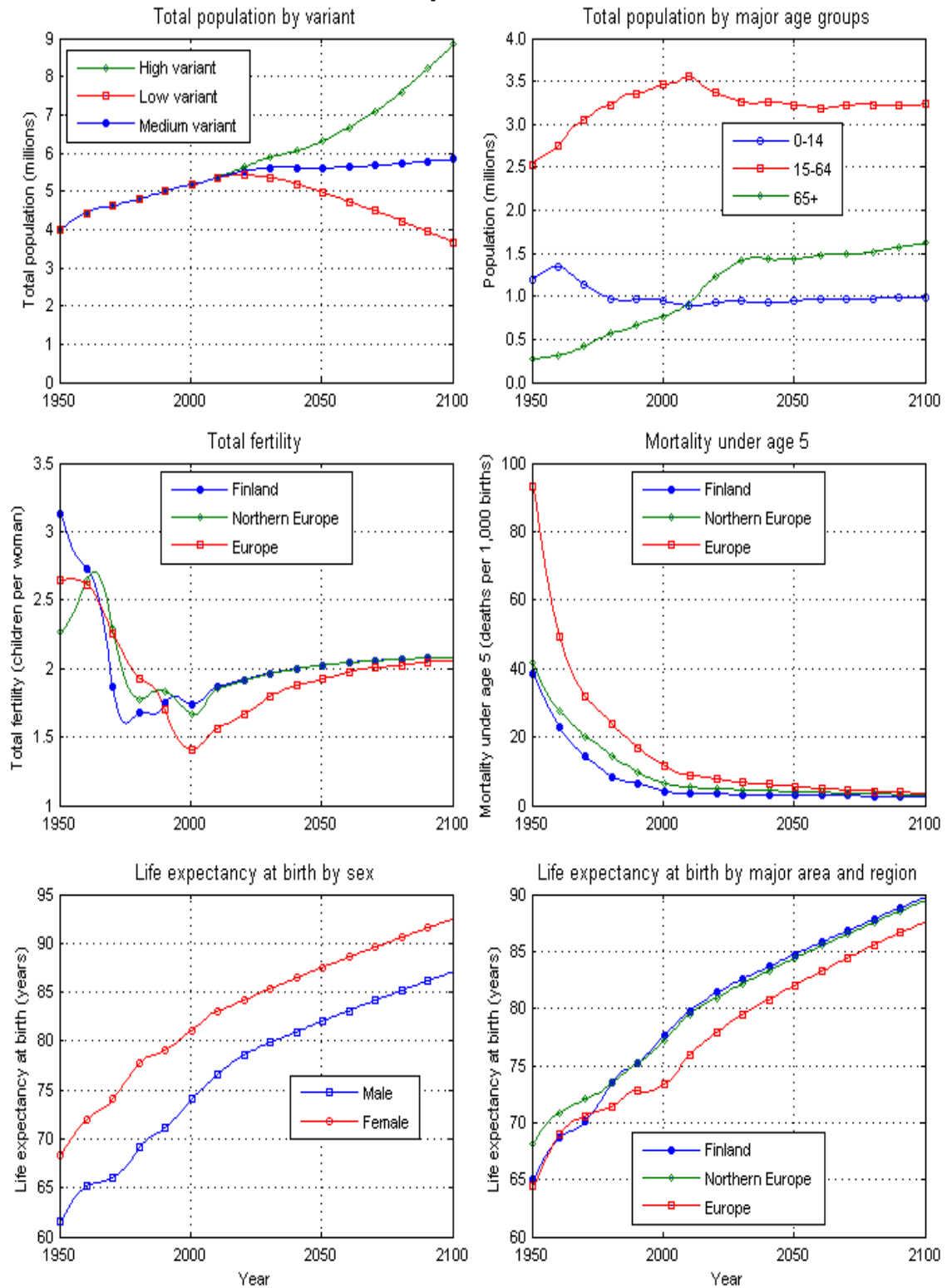
12 Bilaga 2: Demografiska figurer

I denna bilaga presenteras, för varje stat, sex diagram innehållandes demografiska data över de i studien ingående staterna. Historik (från år 1950) och prognoser (till år 2100) över befolkningsmängd, -struktur, förväntad livslängd, fertilitet och barnadödlighet visas, allt hämtat från FN (Förenta Nationerna, 2010).

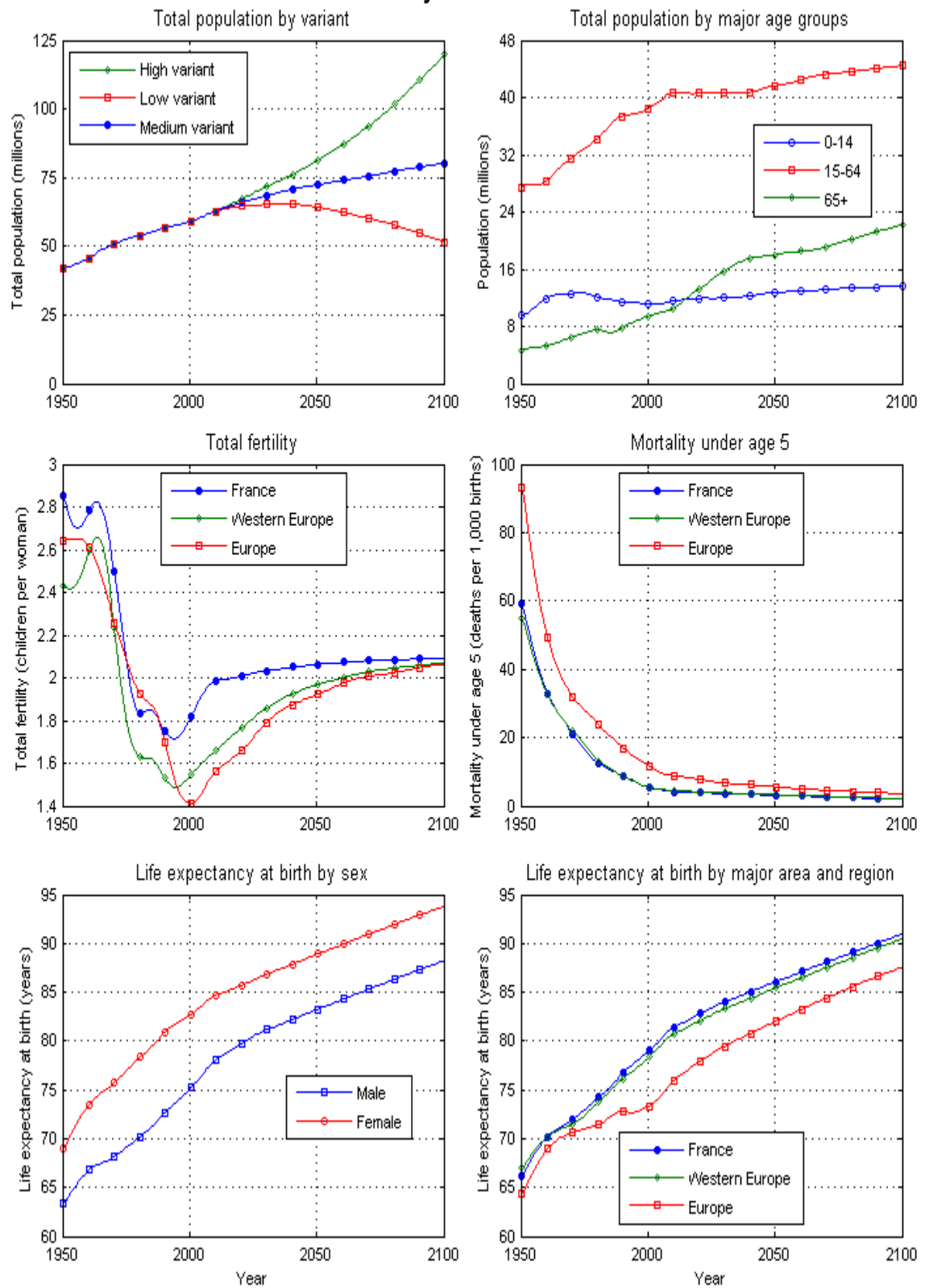
Country Profile: Denmark

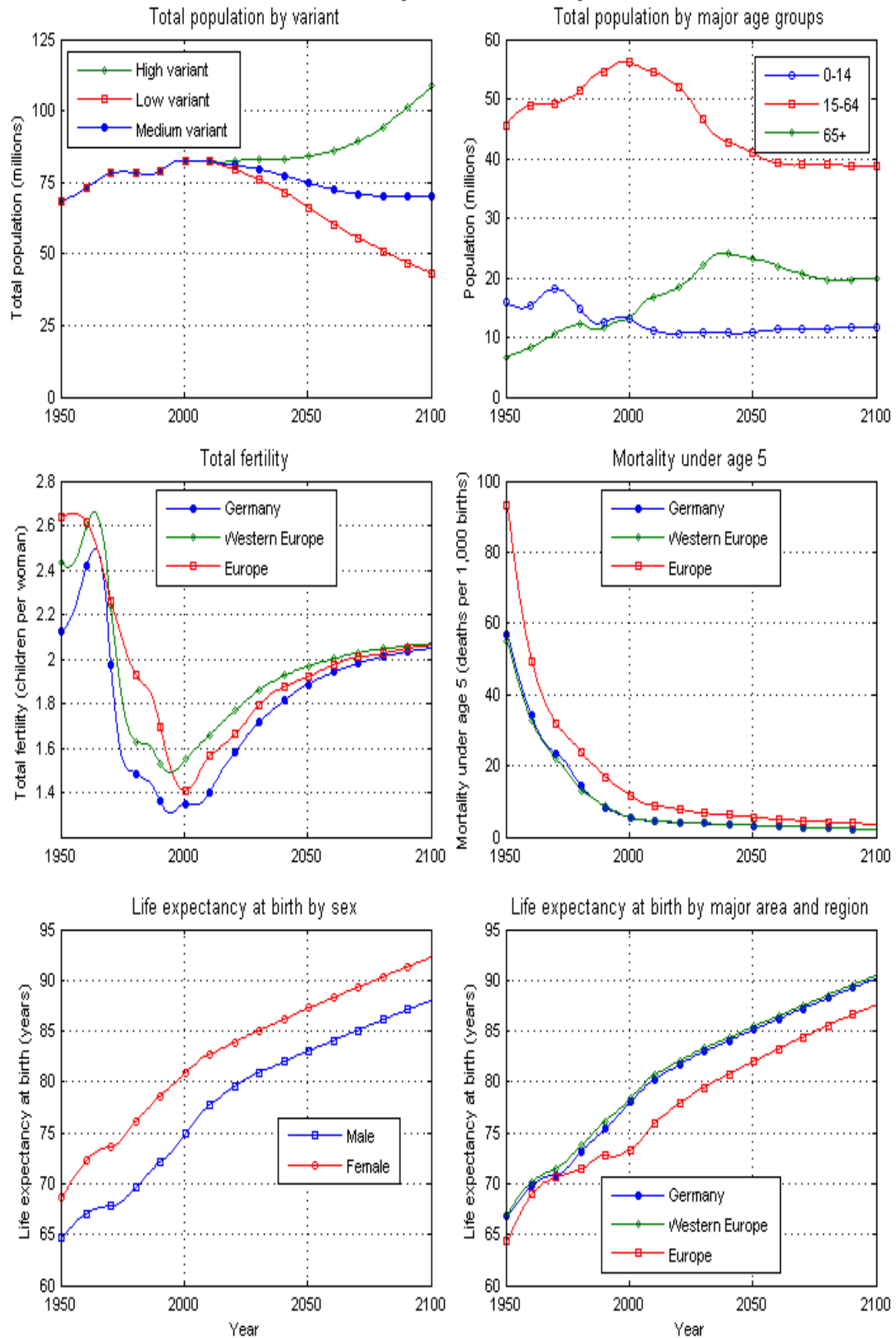
Country Profile: Finland

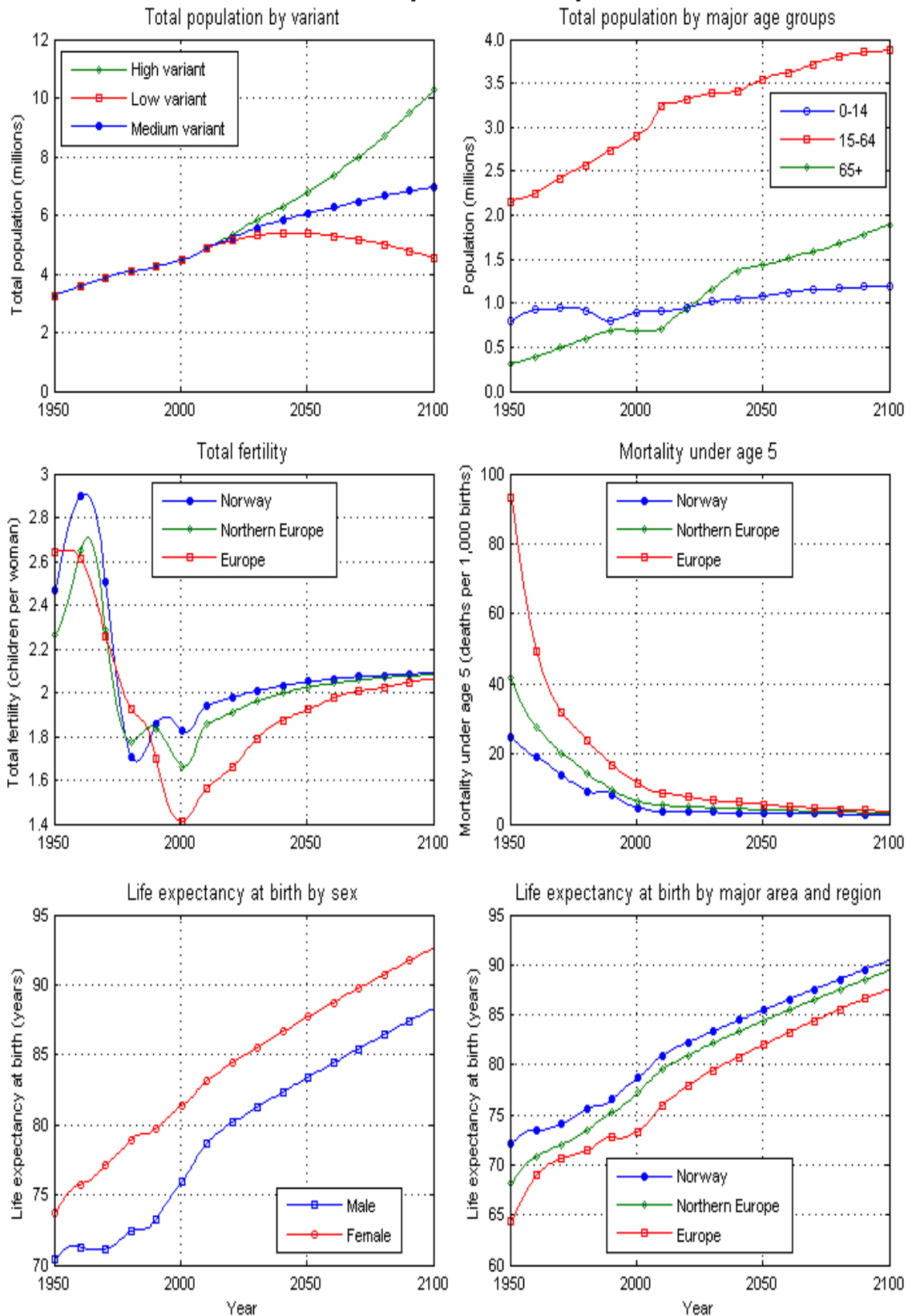
Country Profile: France

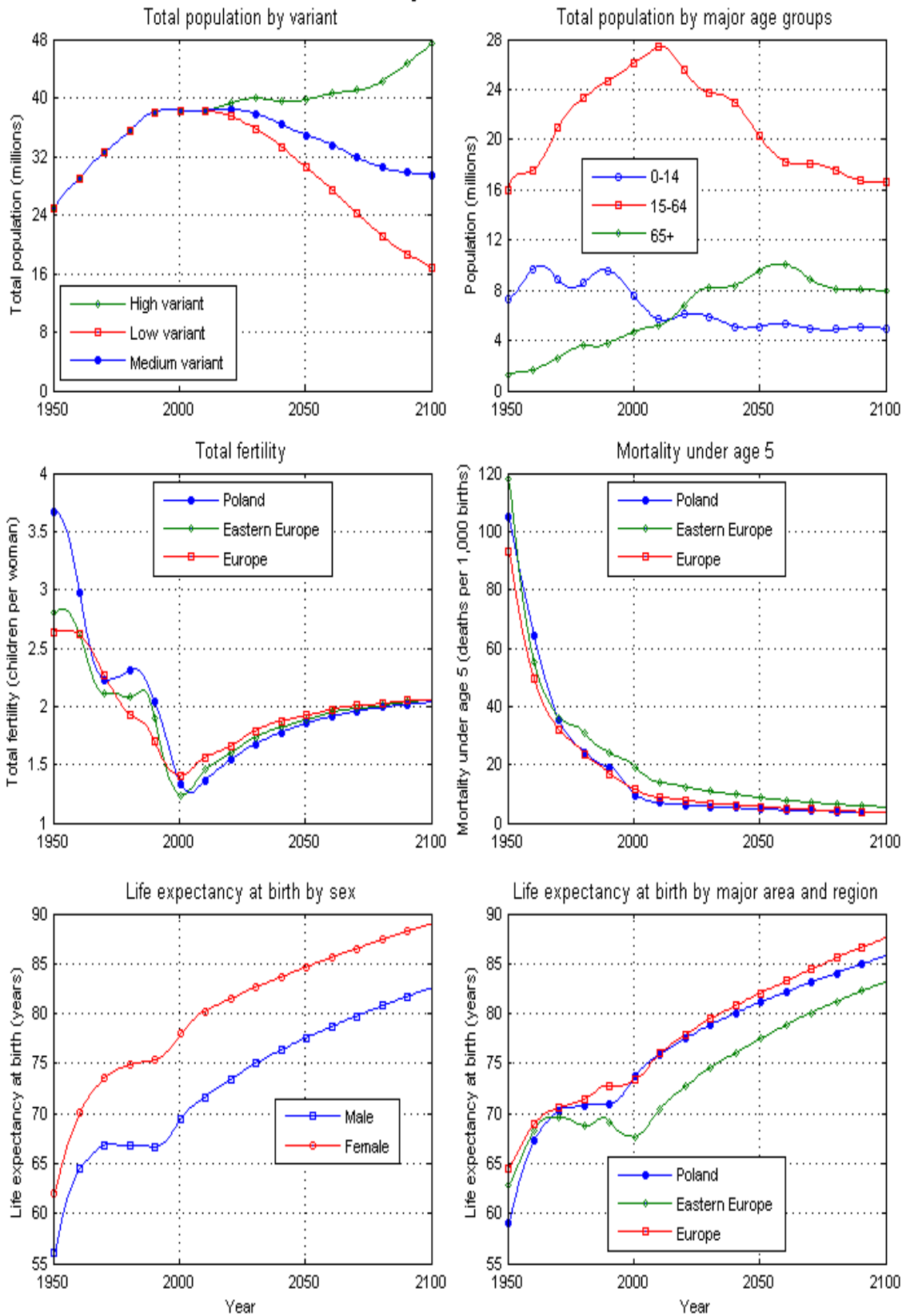
Country Profile: Germany

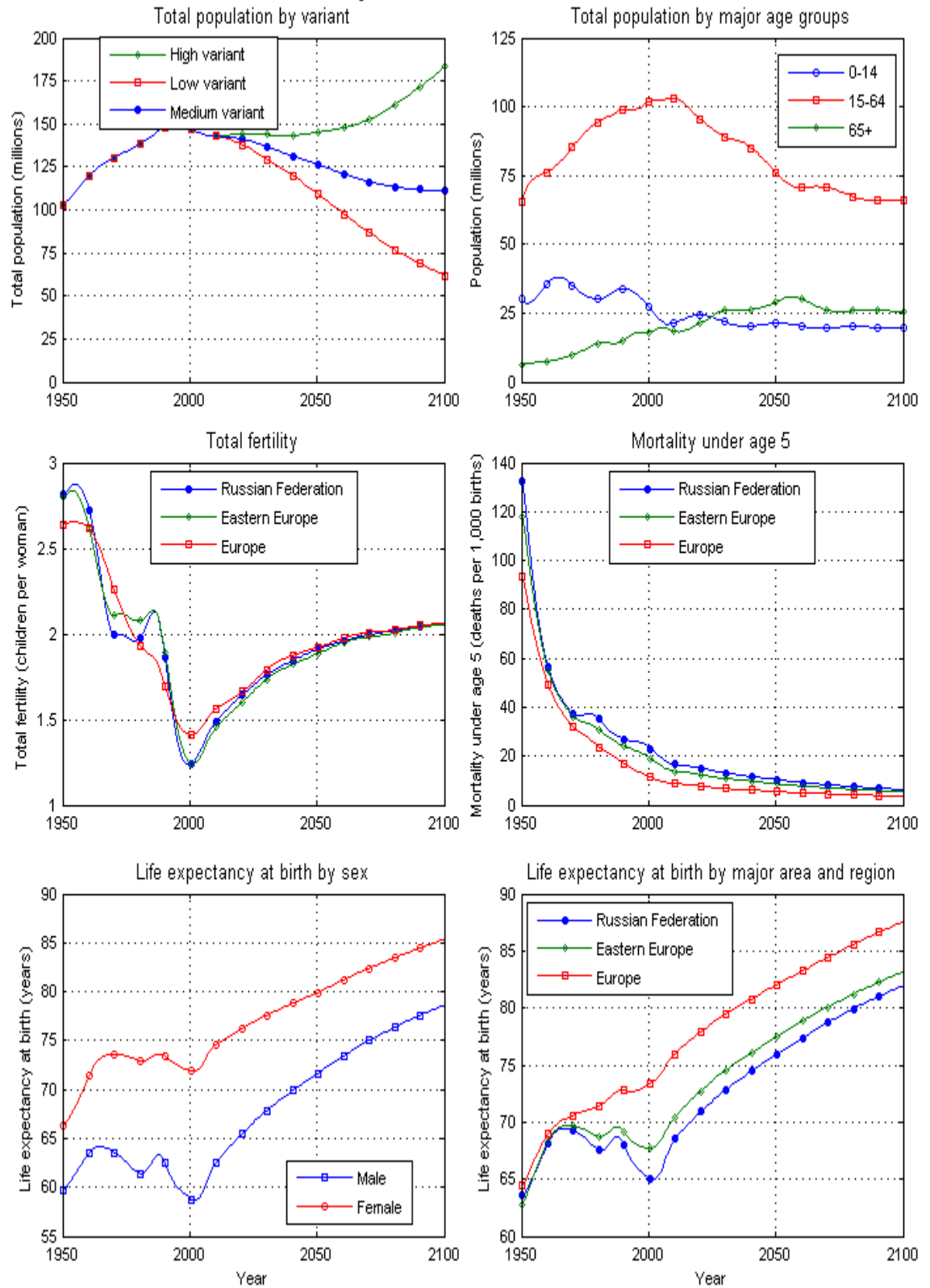
Country Profile: Norway

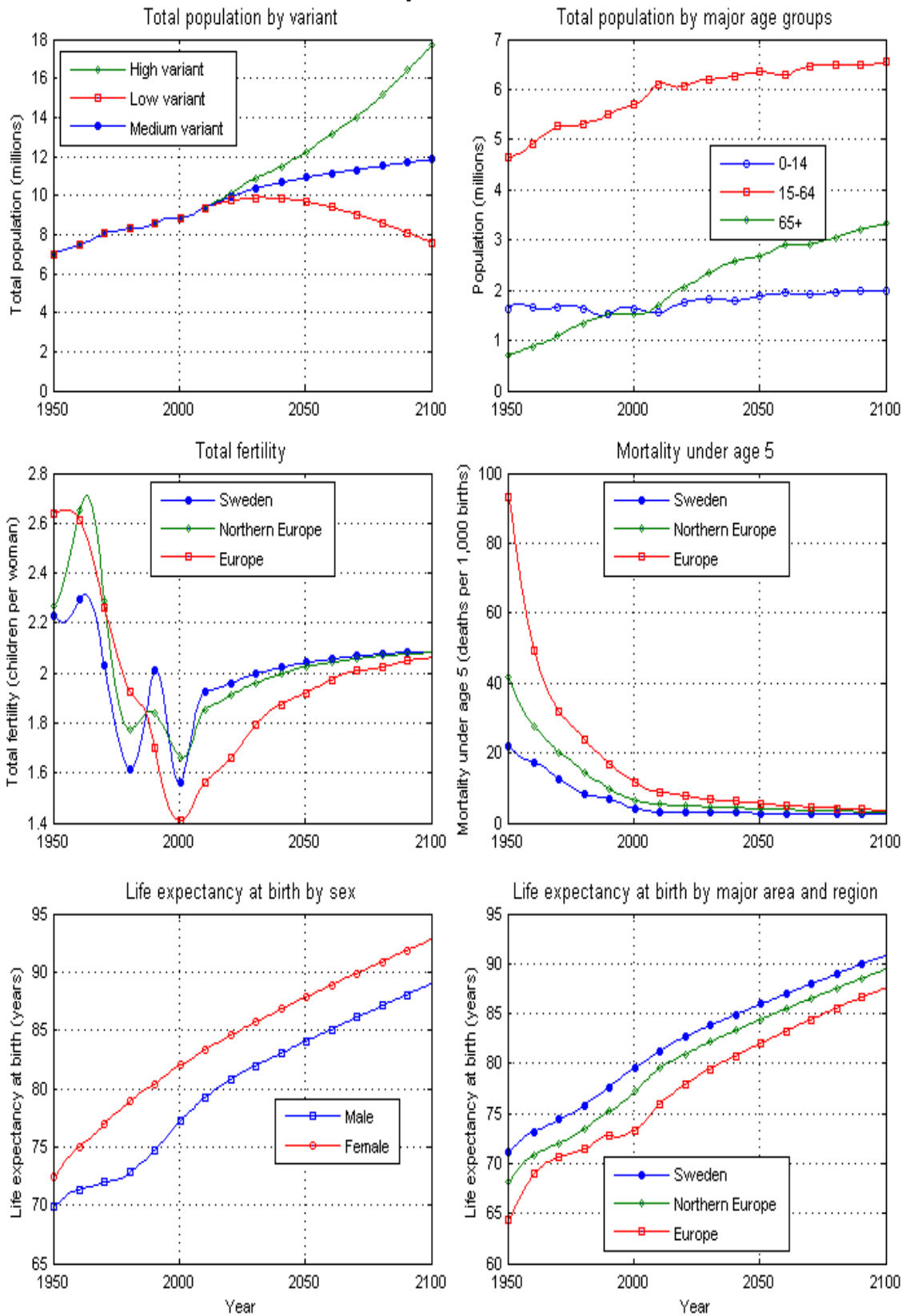
Country Profile: Poland

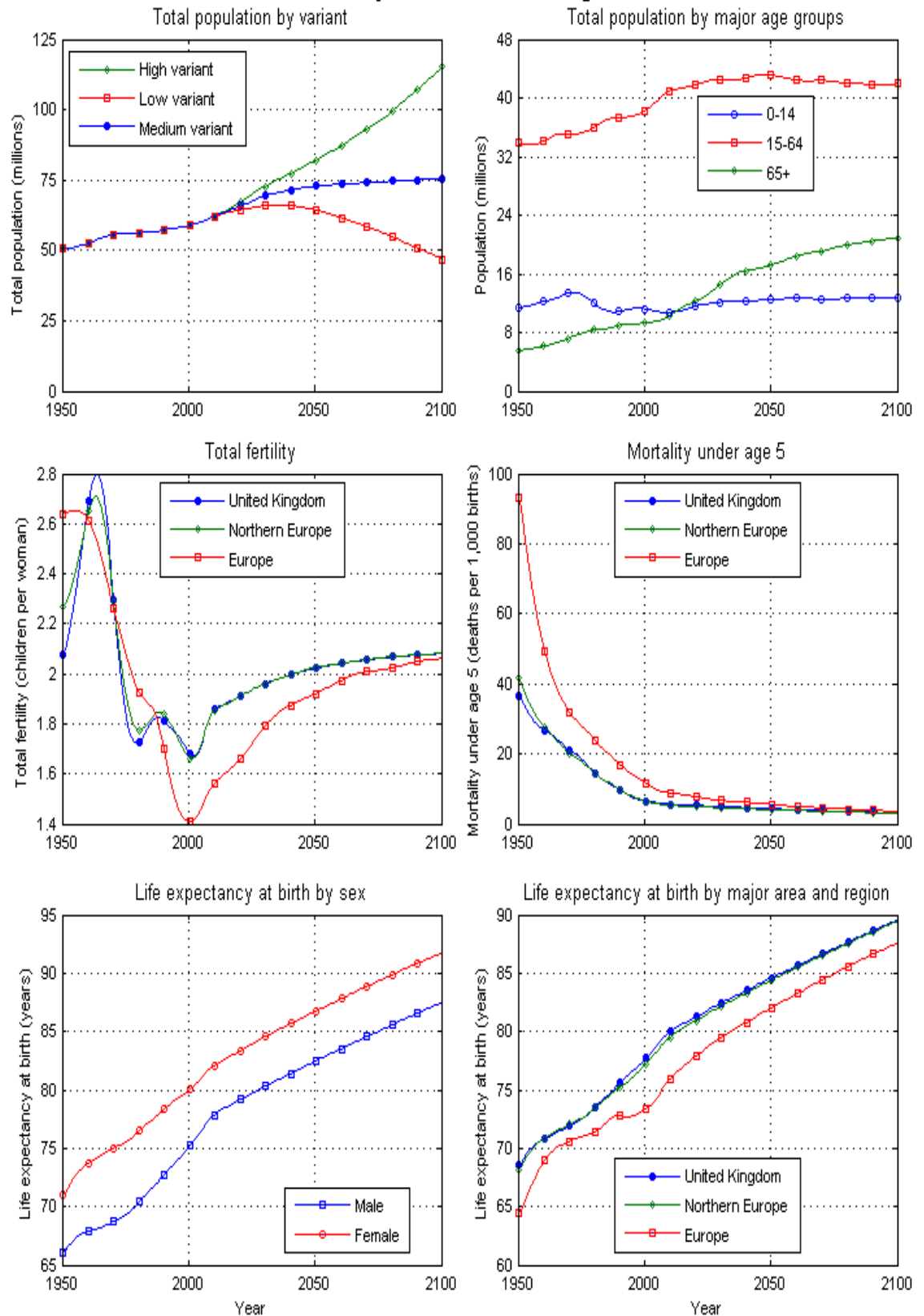
Country Profile: Russian Federation

Country Profile: Sweden

Country Profile: United Kingdom

Country Profile: United States of America

